

Olomoucká

TRŽNICE

Tomáš Minarovič
Diplomová práce
Ateliér Hlaváček - Čeněk

Prostředí tržnice mne fascinuje, kdykoliv jsem na cestách, vždy zavítám do místní tržnice. Myslím, že místní kultura se dá skvěle poznat právě na tržnicích. Jinak probíhá extrovertní trh s kořením v Novém Dílí, a jinak lehce introvertní rybí trh v norském Bergenu. Naslouchám a nechávám se pohltit ruchem probíhajících obchodů. Pokaždé je to jiné, ale přece v něčem podobné...

Touto prací bych chtěl přispět do vlažné diskuze o budoucnosti olomoucké tržnice, jak samotné budovy, tak celé lokality, jejichž zanedbaný stav cítím jako problém, který by se měl zodpovědně a neunáhleně řešit.

Cílem této práce je analyzovat současný stav olomoucké tržnice a navrhnout možné architektonicko-urbanistické řešení, které by posílilo význam olomoucké tržnice.

Obsah

Analytická část

Poloha města	8
<i>Základní údaje, správní celky</i>	
Širší analýza města	14
<i>Morfologie, příroda, doprava</i>	
Analýza centra	22
<i>Zastavěné plochy, veřejná prostranství, struktura, občanská vybavenost, obchod</i>	
Historie města	42
<i>Nejstarší osídlení, románská Olomouc, gotická Olomouc, renesance a humanismus, Třicetiletá válka, Baroko, Po 19. století</i>	
Vnitřní periferie	48
<i>Korunní pevnůstka, Středoevropské fórum, dílny dopravního podniku, třída Svobody, nová budova knihovny v proluce na třídě Svobody, tržnice</i>	
Olomoucká tržnice	52
<i>Místo a historie, současné fungování tržnice, plány, vztah k obyvatelům</i>	
Historie evropské tržnice	62
<i>Řecká agora, římské fórum, středověká a renesanční tržnice, průmyslová revoluce</i>	
Typologie tržnic	72
<i>Městská tržnice a úpravy centrálních náměstí v Gentu, městská tržnice v Rotterdamu, mercat de Santa Caterina v Barceloně, rybí trh v norském Bergenu, tržnice v Aarau</i>	
Druhy trhů	88
<i>Specializované trhy, týdenní trh, farmářský trh, výroční trh, bazar a bleší trh, „Vietnamská“ tržnice</i>	
Budoucnost?	92

Návrh

Urbanismus	98
Koncept	104
Stavební program a provoz	106
Výkresy	108
<i>Axonometrie, situace, veřejné prostranství, 1NP, 2NP, 3-7NP, střecha, pohled JV, pohled SV, pohled JZ, příčný řez, podélný řez, perspektivní řez</i>	
Konstrukční a materiálové řešení	160
Detail fasády	162

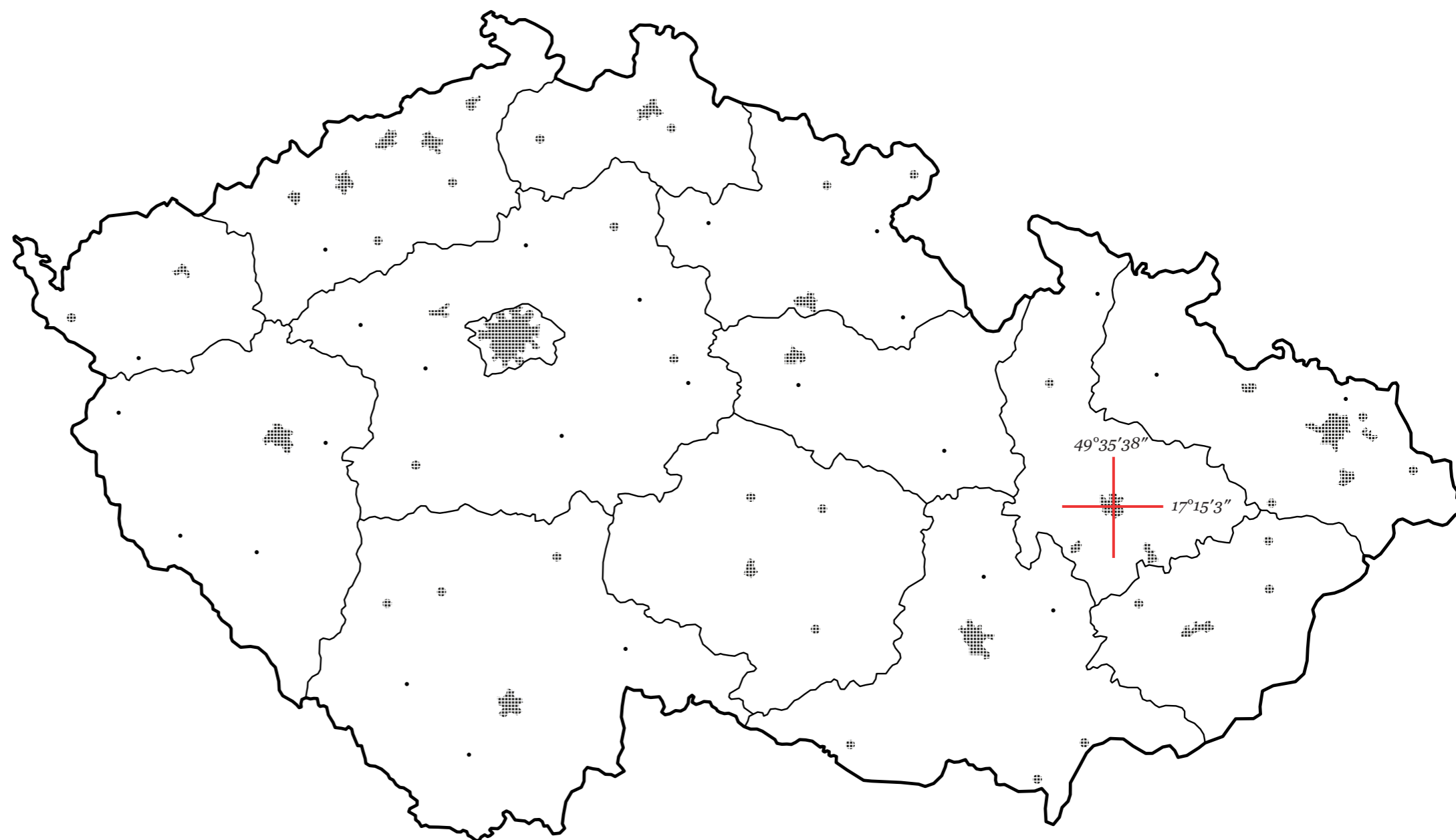
Dokumenty

*Analytická
část*

Poloha města

Olomouc se nachází v samém středu Moravy v nivě řeky Moravy. Do Třicetileté války bývalo jejím centrem a také druhým největším městem na území současné ČR. To se podepsalo na jejím bohatém historickém dědictvím.

Město je dnes se svými 100 494 obyvateli ¹⁵ a katastrální výměrou 103,36 km² šestým nejlidnatějším městem České republiky. Jedná se o krajské město, spravující olomoucký kraj. Jako takové je součástí důležité celostátní dopravní infrastruktury - je napojeno na hlavní železniční a dálniční síť spojující ostatní krajská města. Nadmořská výška středu města je 219 m n. m.

Části města

Město má celkem 26 částí. Z toho nejlidnatější je se svými 19 153 obyvateli¹⁵ Nová Ulice. Druhou nejlidnatější částí jsou se 13 747 obyvateli¹⁵ Nové Sady. Obě čtvrti jsou intenzivně zastavěny sídlišti a není tedy divu, že tvoří nejlidnatější části města. Samotné historické jádro (Olomouc-město) je díky kompaktní historické zástavbě třetí nejlidnatější čtvrtí. Žije zde 11 625 obyvatel¹⁵. V této práci se budu zabývat převážně touto čtvrtí.

Širší analýza města

Morfologie

Historické jádro města se rozprostírá na pahorku v rovinaté údolní nivě řeky Moravy (součást Hornomoravského úvalu). Ta byla, a stále je zdrojem úrody v regionu. Vyvýšenina byla zároveň ideálním místem pro dohled a kontrolu nad celým údolím a dobrou obrannou pozicí.

Pahorek se od severu a západu mírně svažuje, zatímco z jihu a východu je ohraničen strmou skálou, která je zpevněna a přeměněna na součást bývalého středověkého opevnění. Součástí pahorku jsou tři hlavní, pro kompozici města důležitá, návrší - Michalské, Petrské a Václavské návrší. Nejvyšším bodem je Michalské návrší o výšce 233 m n.m. Tvar historického jádra města je dán právě tvarem pahorku.¹

Celá niva včetně Olomouckého pahorku je tvarována řekou Moravou, jejími rameny a přítoky. Pro samotnou Olomouc je kromě samotné řeky důležité její levé rameno tzv. Mlýnský potok (někdy nazývaný Mlýnský náhon). Je to právě ten, který z jihu a východu „ukusuje“ olomoucký pahorek a formuje již zmíněnou skálu. Do začátku 20. století také protékal skrz město i na jeho západní straně (dnes třída Svobody), než byla tato část zahrabána.

Dnes je město radiálně rozšířeno za hranice Olomouckého pahorku až po Tabulový vrch (250 m n.m.) na západě, který se stal v současnosti nejvyšším bodem, a po CHKO Litovelské Pomoraví na severu.

Příroda

Jak bylo zmíněno výše, město je součástí Hornomoravského úvalu, který je díky řece Moravě pokryt velmi úrodnou půdou. Drtivá většina okolní krajiny je využívána pro intenzivní zemědělskou výrobu. V bezprostředním okolí města se nenachází mnoho lesů. Výjimkou je CHKO Litovelské Pomoraví, o rozloze 96 km²). To se rozprostírá severně od města, které je z většiny tvořeno lužními lesy a mokřady.

V samotném městě jsou tři hlavní parky - Čechovy, Bezručovy a Smetanovy sady. Parky vznikly v místě bývalých hradeb a obkružují historické jádro města. Tento kruh však není spojený a zcela chybí park, který by uzavíral město ze severu, ačkoliv zde lze najít osamostatněné fragmenty zelených ploch. Také mezi Bezručovými a Smetanovými sady chybí nepřerušené spojení. Město se tak ochuzuje o atraktivní „zelený pás“ kolem centra.

Břežky řeky Moravy a jejího levého ramene neumožňují plynulou prostupnost lidí, zeleně a živočichů. Městu se nabízí propojení břehů s blízkým CHKO a vytvoření nábřeží, případně parku kolem říčních břehů. V současnosti ve městě neexistuje koncepce břehů kromě plánů protipovodňových opatření, které však propojení a zpřístupnění břehů řeší jen okrajově.

Doprava

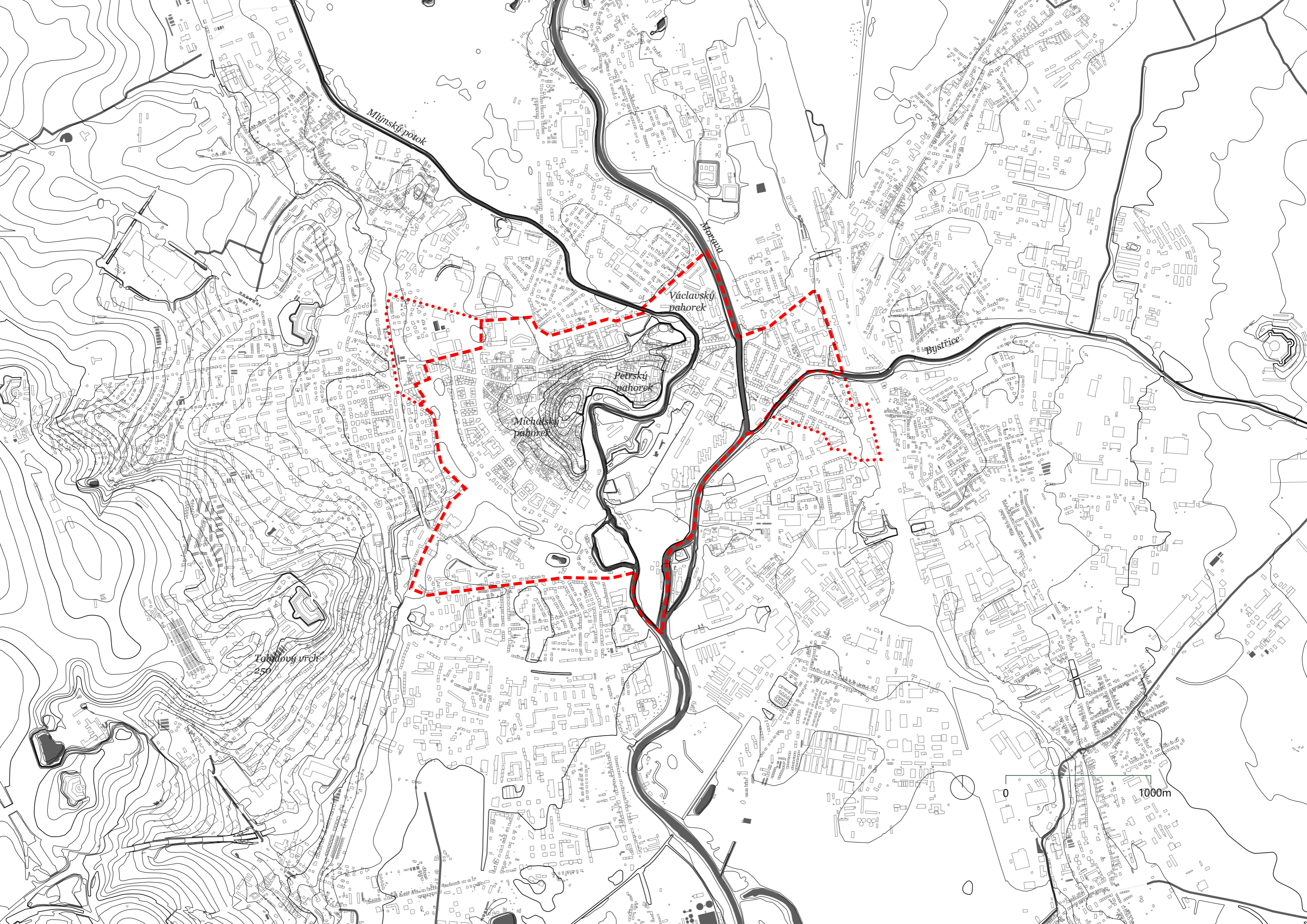
Město je důležitou železniční a silniční tepnou. Prochází zde důležitá železniční trať národního významu Praha-Pardubice-Olomouc-Ostrava. Jedná se o nejrychlejší způsob, jak se po zemi dostat z Prahy do Ostravy. Vládní koncepce pro vybudování vysokorychlostní železnice ale plánuje vedení koridoru do Ostravy přes Brno a Přerov, mimo Olomouc. To může zapříčinit oslabení důležitosti města z hlediska národního významu. Kolem města také vedou dálnice D46 a D35, které substituují zatím nedokončený úsek dálnice D1 okolo Přerova. Město má zbudovaný obchvat, až na jeho severovýchodní část, která je v přípravě. Nicméně obchvat kolem města vytváří obtížně překonatelnou bariéru. Na řece Moravě neprobíhá žádná významnější lodní doprava.

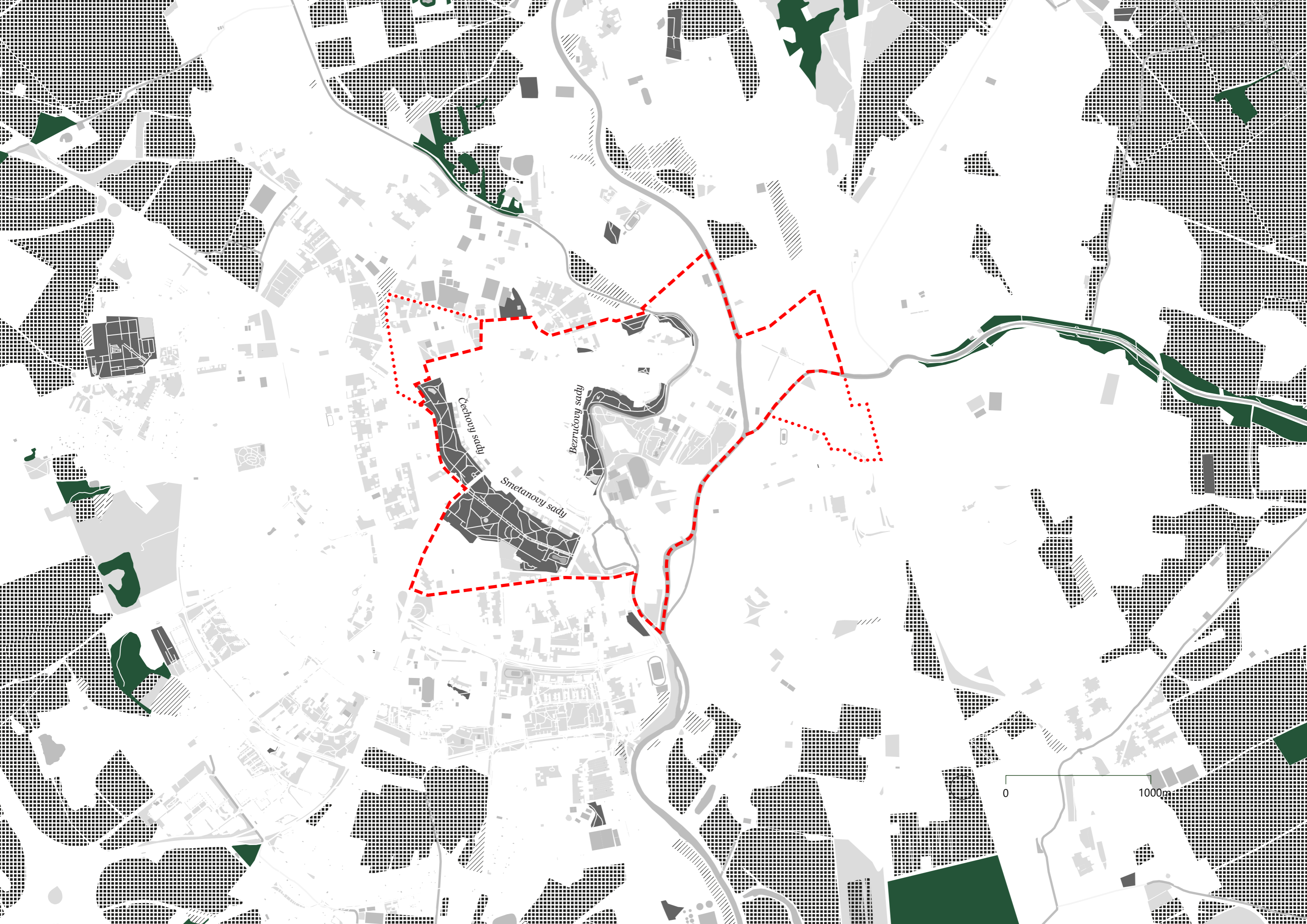
Ve městě je v provozu 7 tramvajových linek tvořící hlavní infrastrukturu městské hromadné dopravy, z toho 4 linky projíždějí přímo historickým centrem. Dopravnímu podniku ale dlouhodobě kriticky nestačí kapacita depa a provizorně parkuje vozy na ulicích v centru města.

Po stržení barokních hradeb měla být na jejich původním místě podle návrhu Camilla Sitteho vybudována po vzoru Vídně „okružní třída“. K naplnění tohoto plánu ale došlo jen částečně na západ od centra. Dnes se tato třída jmenuje „třída Svobody“ a tvoří hlavní dopravní páteř v centru.

Do samotného centra je vjezd po rekonstrukci Horního a Dolního náměstí značně omezen. Většinu plochy tvoří pěší zóna. Na obou hlavních náměstích je zásadně omezeno parkování.

Jak bylo zmíněno pro město je důležité vlakové nádraží. To se nachází na východ, mimo centrum. Jedinou původní spojnici a hlavní rozvojovou osou mezi centrem a nádražím byla Masarykova třída přicházející do centra východní branou. V roce 1997 byla zbudována další spojnice - třída Kosmonautů, která dnes navazuje na třídu Svobody.

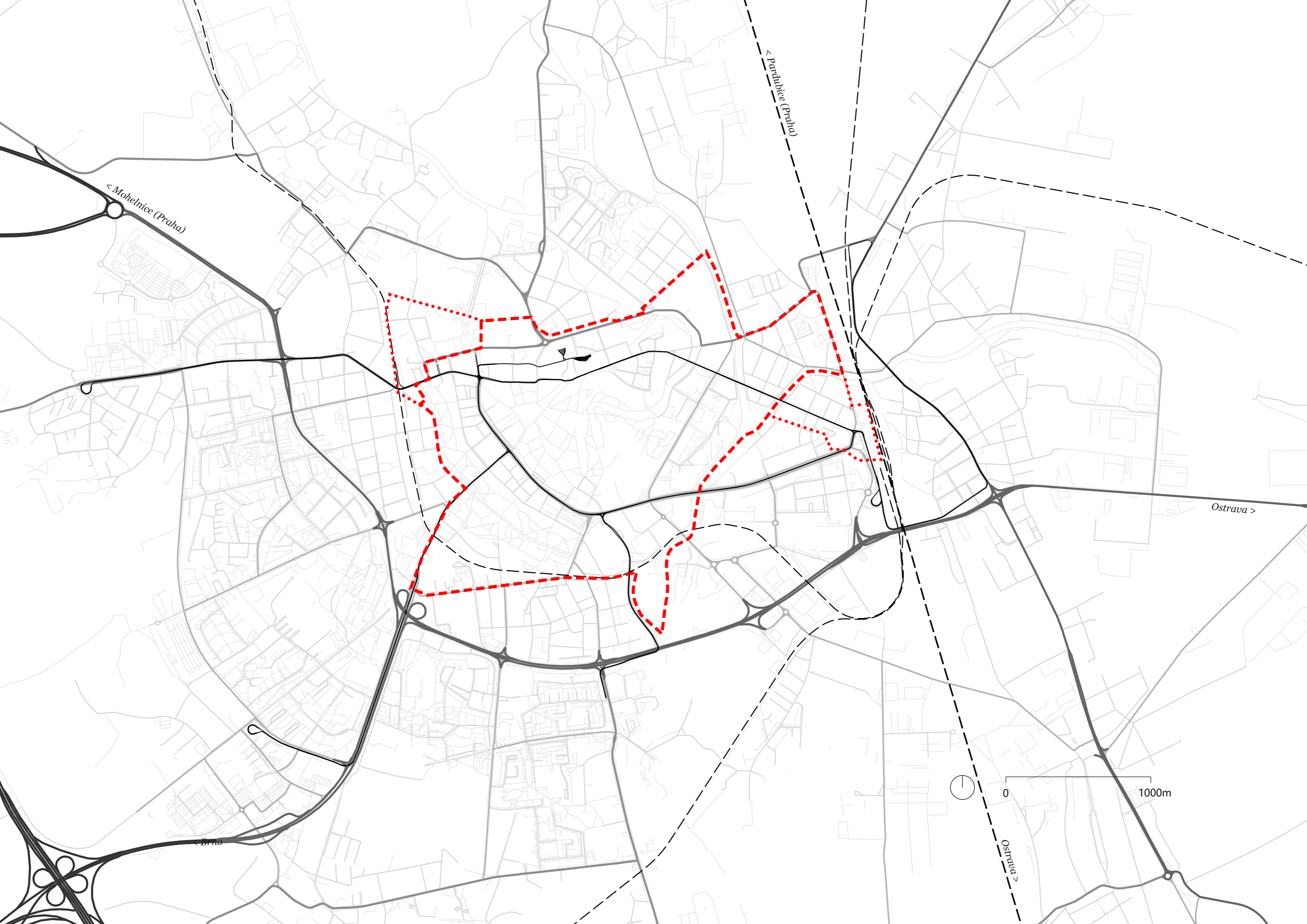
Cechovy sady

Bezručovy sady

Smetanovy sady

0

1000m

Analýza centra

Pro detailnější analýzu, i pro vymezení oblasti zájmu své práce jsem zaměřil na katastrální území „**Olomouc-město**“ (čárkovaná hranice). Území samotného Olomouce-města je 270,1 ha. Do analýz jsem také zahrnul dvě území jihovýchodně a severozápadně (tečkovaná hranice). Jedná se o území hlavního vlakového nádraží a olomouckého koupaliště se zimním stadionem. **Celkově vymezená plocha je 306,51 ha.**

Zastavěné plochy

V území Olomouc-město žije celkem 11625 obyvatel, s hustotou zalidnění 43,3 obyvatel/ha. Tato hodnota se může zdát velmi malá, ale je třeba si uvědomit, že se zde nachází všechny tři olomoucké parky, kasárna, významné městské instituce a slévají se zde všechny významné toky. Většina obyvatel žije v kompaktní historické zástavbě, která už další významnější zahuštění neumožňuje. Nicméně při pohledu na území jako celku je žádoucí další zahuštění v částech mimo historické centrum a mimo parky.

Samotná zastavěná plocha je 67,38 ha, což je 22 % z celkové plochy.

- zastavěná plocha
- nezastavěná plocha
- sportoviště
- hradby

Veřejná prostranství

V území je celkem 173,9 ha veřejně přístupných ploch, po odečtení vodních ploch to je 164,4 ha, což je 53,6 % z celkové plochy. Nezanedbatelnou část z veřejně přístupných ploch tvoří parky (37,6 ha) a zeleň (29,6 ha). Zbylé plochy jsou ulice, náměstí, parkoviště nebo plochy bez momentálního využití.

Nejdůležitější zpevněná veřejná prostranství v celoměstském významu jsou Horní a Dolní náměstí, náměstí Republiky a třída Svobody.

Horní a Dolní náměstí s přilehlými ulicemi prošly v nedávné době rekonstrukcemi, na jejichž konci byla transformace prostranství na prostranství sloužící primárně pěším. Horní náměstí funguje jako hlavní náměstí celého města.

Náměstí Republiky je v současnosti parkoviště, chybí tady důležitý městský mobiliář, ale je zde plánovaná rekonstrukce celého prostranství. Prostranstvím vede tramvajová trať, která na náměstí i staví. Právě díky zastávce zde zastavují i lidé, kteří dávají prostoru energii. Nicméně má toto místo větší potenciál.

Jak již bylo zmíněno v předešlých odstavcích, třída Svobody je pozůstatek nedobudované okružní třídy. Jedná se o rušné prostranství, uzel, kde se vedle centra potkávají městská hromadná, pěší a automobilová doprava, avšak díky optimálním dimenzím a charakteru prostranství, ani jedna z forem dopravy nepřevažuje nad druhou a místo je, i přes očividnou potřebu rekonstrukce, relativně příjemné. Aspoň ve většině své délky. V jižní části prostranství, v místě „tržnice“, se charakter rozměl-

ňuje a upřednostňuje se automobilová a hromadná doprava. Místo trpí znaky vnitřní periferie a pro chodce je zde pobyt nepříjemný. Podobné je to i v severní části, v místě „u letadla“, i když ne v takové míře. Celé prostranství právě slouží nejen jako uzel, ale i jako zásadní orientační linie, která je rozdělena na několik bodů jdoucích od severu následovně: „letadlo“, „Náměstí hrdinů“, „soud nebo Vodní kasárna“, „Terežská brána“ a „tržnice“. Na tyto body je právě nabalen největší ruch, který se na třídě Svobody odehrává.

Za zmínku stojí i Václavské a Biskupské náměstí, které ale nejsou pod velkým nápoem ruchu a slouží primárně turistům nebo studentům.

Kromě zpevněných prostranství jsou pro město zásadní i tři, již zmíněné parky - Čechovy, Smetanovy a Bezručovy sady. Ty fungují jako hlavní rekreační plochy a jsou hojně využívané, hlavně však lidmi z centra. To je zapříčiněno velikostí samotného města, kdy je z okrajových částí do vnější přírody blíže než do parků. Na Bezručovy sady navazují z jihu sportoviště, botanická zahrada a nedávno pro veřejnost otevřená Korunní pevnůstka.

veřejně přístupné plochy

parky

neveřejné

„letadlo“

Náměstí Hrdinů

Horní náměstí
Vrta Sobota

„soud“

„Tetivská
brána“

„Vední
kázárna“

Dolní náměstí

„tržnice“

Náměstí Republiky

Biskupské náměstí

Václavské náměstí

0

500m

Struktura

Ve struktuře města nalezneme veškeré, nám ve střední Evropě známé vrstvy historického vývoje. Jsou zde tři nejvýraznější proudy - historické rostlé město, blokovou zástavbu a solitérní výstavbu přelomu 20. a 21. století.

Nejvýraznější strukturu tvoří historické rostlé středověké jádro reagující na morfologii terénu. Město bylo založeno pravděpodobně na začátku 13. století, tedy ještě před Přemyslem Otakarem II., tudíž pozbývá typické rysy geometricky vyměřených měst s hlavním čtvercovým náměstím. Nejstarší částí města je část na Václavském a Petřském návrší. Nicméně z původní struktury se toho mnoho nedochovalo a původní zástavba byla nahrazena barokními paláci. Stejně tak jako samotné domy ve zbytku města byly přestavovány a nastavovány v různých obdobích, ale často respektují původní středověké měřítko a strukturu (viz. mapa). Nejstarší ve městě dochované domy jsou z období renesance.

V baroku a klasicismu dochází v rostlé struktuře k radikálním zásahům. Objevují se velké paláce a kostely, které mají daleko větší měřítko než do té doby původní zástavba. Jak již bylo zmíněno v předchozím odstavci, největší změnu ve struktuře dostala jižní část města - Petřské a Michalské návrší.

Po zbourání hradeb v 2. polovině 19. století, se na západ a na východ od města objevuje bloková zástavba. Ta byla iniciována regulačním plánem Camilla Sitteho, který se však uplatnil pouze částečně. Pro přelom 19. a 20. století typické činžovní domy se objevují i v původní rostlé struktuře. Zejména na východě rostlého města bloková zástavba plynule navazuje na rostlou.

Ve stejné době se objevují i vilky a viladomy v neúplném prstenci okolo města. Ty ale nemají na původní strukturu velký vliv.

Zatím poslední vrstvou jsou solitérní domy přelomu 20. a 21. století. Nelze je popsat jednotným měřítkem a většinou tvoří rozvolněnou zástavbu. Nejpatrnější je území jihovýchodně od centra, jehož součástí jsou převážně budovy kampusu Univerzity Palackého.

rostlá organická struktura

barokní a klasicistní paláce a kostely

bloková zástavba 19. a 1. pol. 20. století

vilky a viladomy

bytová výstavba 2. pol. 20. století a začátek 21. století

solitéry 2. pol. 20. století a začátek 21. století

hradby

Občanská vybavenost

Vybavenost města odpovídá pozici krajského města. Většina nejdůležitější vybavenosti a institucí se nachází právě ve zkoumaném území.

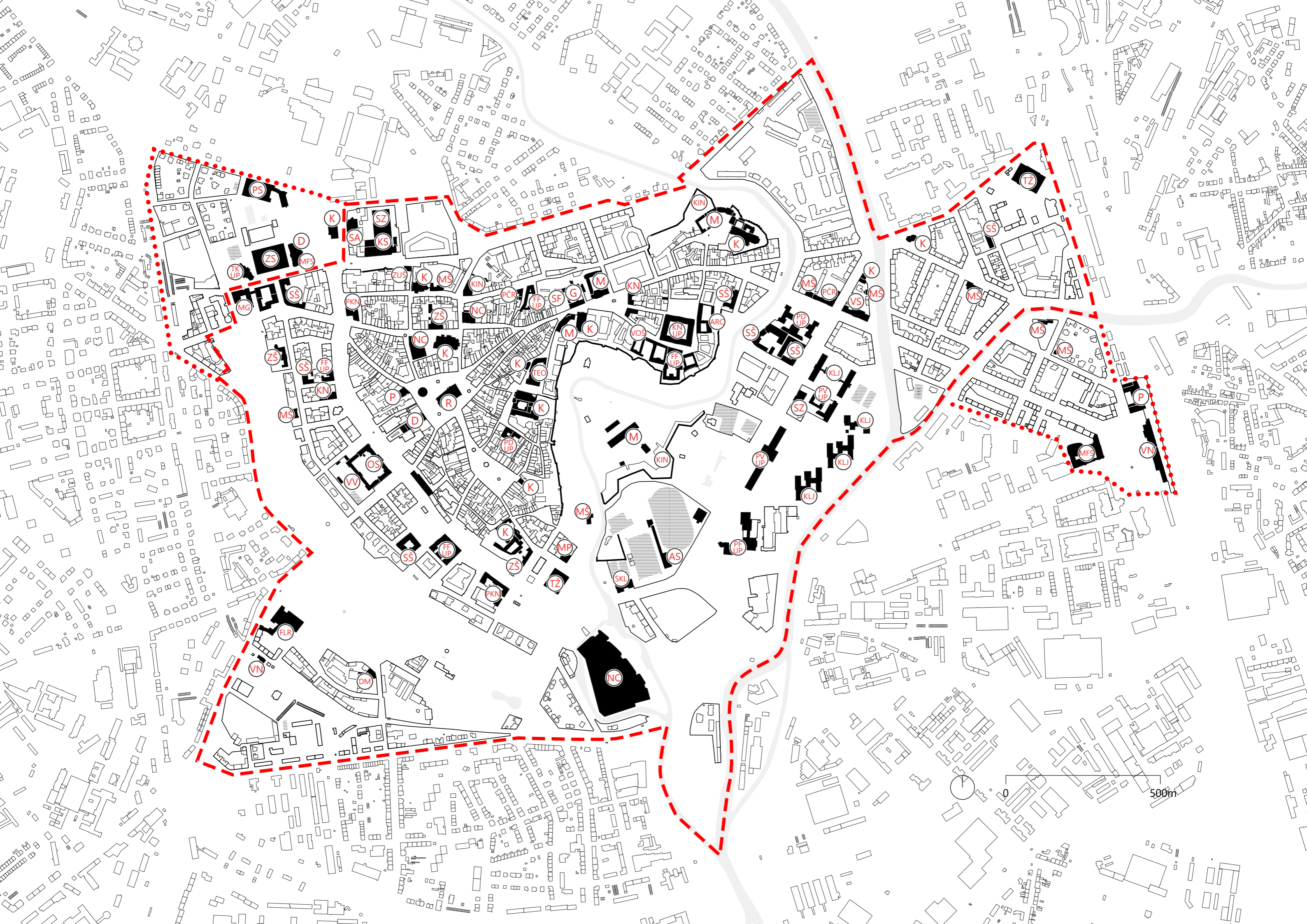
Z hlediska správy, se v území nachází radnice, magistrát, krajský soud s krajským zastupitelstvím a okresní soud. Z hlediska republikového významu pak vrchní soud.

Vzdělání zastupuje síť mateřských školek, základních a středních škol. Zvláštností je Univerzita Palackého, která je druhou nejstarší univerzitou v České republice, hned za Univerzitou Karlovou. Univerzita má v centru spoustu administrativních budov, fakult, kolejí a knihovnu. Na přítomnost univerzity navazuje vědecká knihovna.

V roce 1777 byla olomoucká arcidiecéze povýšena na arcibiskupství. V území lze i díky tomu nalézt spoustu kostelů, katedrálu sv. Václava, teologickou fakultu a samotnou budovu arcibiskupství.

Z kulturního vybavení je v území Moravské divadlo, sídlící v jedné z nejstarších divadelních budov v ČR a prvorepublikové kino Metropol. V okolí náměstí Republiky se koncentrují muzea a galerie. Hlavním prostorem pro prezentování moderního umění je Muzeum umění, jehož prostory jsou však nedostatečné. K budově je plánovaná a hojně diskutovaná přístavba Středoevropského fóra (SEFO) podle architekta Jana Šépký. Důležitým muzeem je také Arcidiecézní muzeum, které je jednou z mála vrstev významné současné architektury v centru Olomouce.

ARC	arcidiecéze olomoucká	SŠ	střední škola
AS	atletický stadion	SZ	krajské státní zastupitelství
D	divadlo	TEO	teologická fakulta
DM	dům dětí a mládeže	TK UP	fakulta tělesné kultury UP
FF UP	filosofická fakulta UP	TŽ	tržnice
FLR	výstaviště flora	VN	vlakové nádraží
G	galerie	VOŠ	vyšší odborná škola
K	kostel	VS	vrchní soud
KIN	kino	VŠ	vysoká škola
KLJ	koleje UP	VV	vazební věznice
KN	knihovna	ZŠ	zimní stadion
KN UP	knihovna UP	ZS	základní škola
KS	krajský soud	ZUŠ	základní umělecká škola
M	muzeum		
MFS	multifunkční sál		
MG	magistrát		
MP	městská policie		
MŠ	mateřská škola		
NC	nákupní centrum		
OS	okresní soud		
P	pošta		
PČR	pobočka státní policie		
PD UP	pedagogická fakulta UP		
PF UP	právnícká fakulta UP		
PKN	poliklinika		
PS	plavecký stadion		
PV UP	přírodovědecká fakulta UP		
R	radnice		
SA	státní archiv		
SF	SEFO		
SKL	sokol		

Obchod

Zapojený obchodní parter se ve městě vyskytuje především v samotném centru. Přirozeně se koncentruje kolem Horního a Dolního náměstí a jejich přilehlých ulic. V menší míře najdeme aktivní parter na radiále z centra směrem k vlakovému nádraží. Obchody mají různou kvalitu a využití, obecně by ale ve městě mohlo být více pohostinství.

V území také nalezneme několik monofunkčních objektů zaměřených na obchod. Nákupní centra většinou zaštiťující velké nadnárodní řetězce jsou bývalý Prior, dnes Galerie Moritz, obchodní dům Koruna a nedávno postavená Galerie Šantovka. Pro pohostinství je určena budova bývalých tzv. „vodních kasáren“, což je bývalý barokní objekt. Najdeme zde také budovu bývalé dobytčí tržnice, transformovanou v obchodní dům a budovu tržnice, která je momentálně opuštěná. Obě budovy jsou z přelomu 19. a 20. století. Ani v jedné budově neprobíhají trhy. Pravidelné trhy probíhají pouze v centru před budovou tržnice.

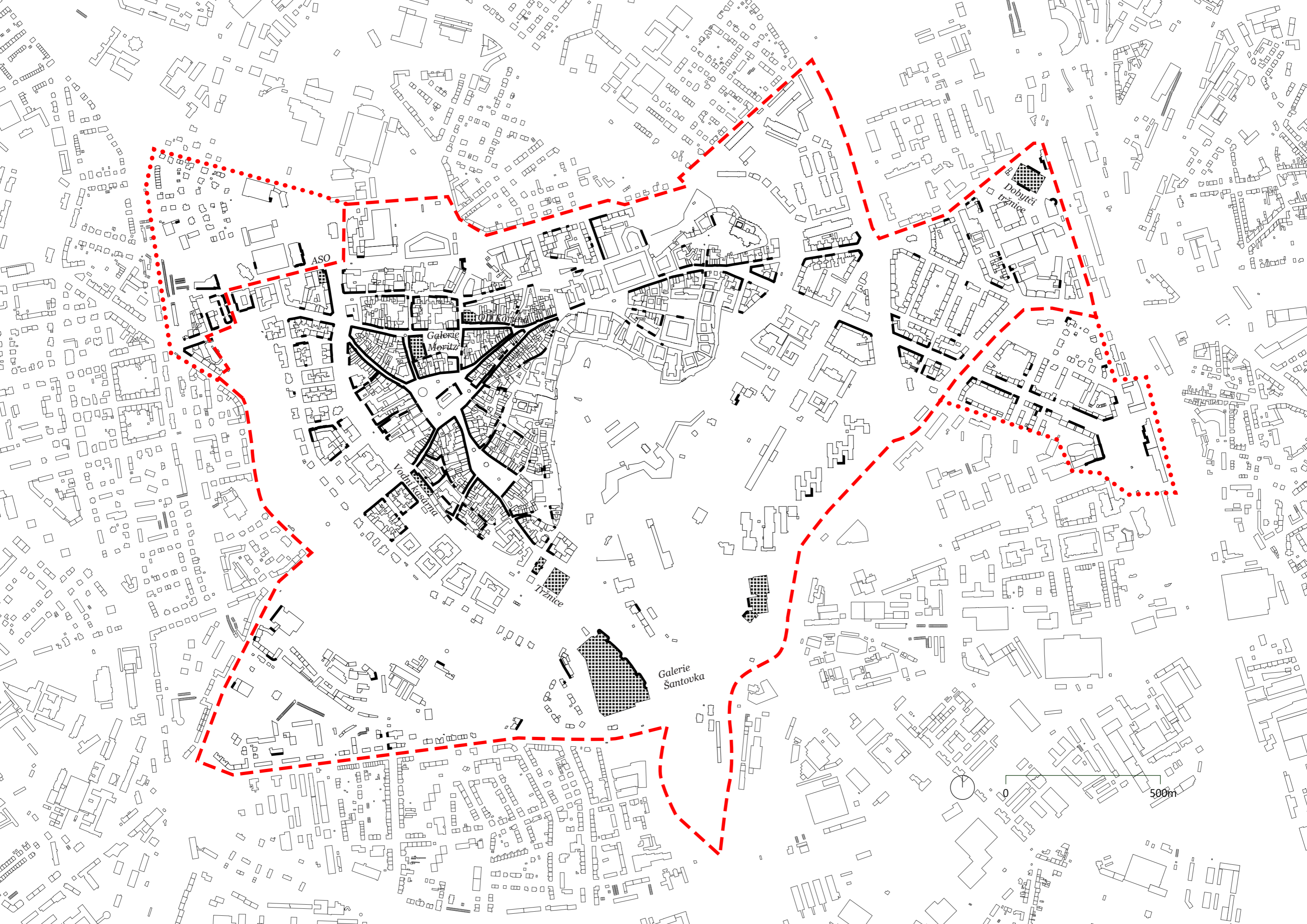
Velkým fenoménem poslední doby je galerie Šantovka, která byla dokončena v roce 2013. Toto velké monofunkční obchodní centrum se nachází v blízkosti centra a tvoří tak přímou konkurenci klasickým kamenným obchodům. Uvnitř se nachází 200 obchodů s prodejní plochou 46 000 m². Tomuto kolosu nemožnou obchody v historickém jádru pořádně konkurovat a je tak vytvářen tlak na snižování kvality služeb a obchodů. Do roku 2020 je naplánováno rozšiřování galerie Šantovka o dalších 80 obchodů s prodejní plochou 23 300 m².¹⁴

stavba s převážně obchodní funkcí

zapojený parter

ASO

Galerie Meriz

Vojni Kasarna

Tržnice

Galerie Šantovka

Dobyčí tržnice

500m

Historie města

Nejstarší osídlení

Úrodná půda Hané, v okolí Olomouce, byla dobrým předpokladem pro osídlení zemědělců již v mladší době kamenné. Nicméně snad nejvýznamnějším nálezem posledních let, je objev zbytků pochodového římského tábora z druhé poloviny 2. století, tedy z doby markomanských válek a jedná se o nejsevernější bod pobytu Římanů na území tehdy barbarské střední Evropy.¹

Významnou úlohu při osidlování a rozvoji území hrály také obchodní cesty. Poloha při jižní větvi euroasijské magistrály znamenala od poloviny 10. století rychlý růst hospodářského a politického významu. Volba první moravské rezidence českých panovníků po připojení Moravy k přemyslovskému státu pak následně padla na Olomouc.¹

Románská Olomouc

Důležitým historickým bodem pro dějiny města bylo připojení Moravy k českému přemyslovskému státu. Jako první údělný moravský kníže se v Olomouci usadil od roku 1030 Břetislav, syn českého knížete Oldřicha. Břetislav s chotí Jitkou žili v Olomouci, kde se také narodil jejich 1. syn Spytihněv. První zmínka o „hradě Olomouci“ je však v Kosmově kronice až z roku 1055. Po tomto datu se Olomouc stala centrem jednoho ze tří nově vzniklých moravských údělných knížectví – olomouckého, brněnského a znojemského.¹²

V raně středověké Olomouci bylo roku 1063 založeno moravského biskupství a v roce 1078 první samostatný klášter na Moravě. Prvním olomouckým biskupem byl břevnovský mnich Jan, břevnovští benediktini se stali i prvními obyvateli nově založeného kláštera. Před rokem 1107 byla započata stavba katedrály sv. Václava.¹²

Gotická Olomouc

Kdy bylo založeno královské město Olomouc přesně nevíme. Nedochovala se totiž jeho zakládací listina. Stalo se tak patrně před rokem 1246 za krále Václava I. Zástavbou Horního a Dolního rynku se pak obchodní centrum přesunulo z Předhradí do nového města. Roku 1261 byla městu králem Přemyslem Otakarem II. povolena stavba kupeckého domu. První zmínka o olomouckých hradbách pochází až z roku 1283, město však své opevnění mělo dříve.¹²

4. srpna 1306 byl v Olomouci zavražděn poslední z Přemyslovců Václav III.¹²

Roku 1352 označil Jan Lucemburský Olomouc jako hlavní město Moravy, ačkoliv o prvenství Olomouc stále soupeřila s Brnem. Ve městě ovšem kvetl obchod, a to domácí i dálkový, přibývalo výročních trhů.¹²

Renesance a humanismus

Díky vzestupu hospodářských a společenských poměrů zaujímala Olomouc již koncem 15. století přední místo mezi městy v českých zemích. V předbělohorském období byla Olomouc s osmi tisíci obyvatel a počtem 1200 domů druhým největším městem v českých zemích po Praze.¹

Tricetiletá válka

Roku 1642 bylo město dobyto Švédy a 8 let jimi okupováno. Město bylo během této doby výrazně pustošeno a po odchodu Švédů bylo zpustošené a vybydlené. Situaci ve městě popsal císařský komisař následovně: „Ve městě Olomouci bylo před příchodem Švédů 700 městských, šlechtických a duchovenských domů; nyní ale ze 77 šlechtických a duchovenských domů je jenom 23 schopno k obývání, 18 je napolo zničených a 36 se zřítilo. Z 623 měšťanských domů je obydleno jen 145, napůl zničeno je 242, spadlo 236. Obyvatel bylo ještě roku 1640 přes 30 000, nyní jich není více než 1675.“ V té době se objevovaly i návrhy k demolicí města.¹²

Baroko

Od roku 1655 byla vyhlášena Olomouc pevnostním městem, probíhala také postupná výstavba nového barokního opevnění města. To mělo za následek zakonzervování růstu města až do doby zboření barokních hradeb.

V roce 1770 bylo ve městě zřízeno stálé divadlo, velký význam mělo pro Olomouc povýšení biskupství na arcibiskupství roku 1777.¹²

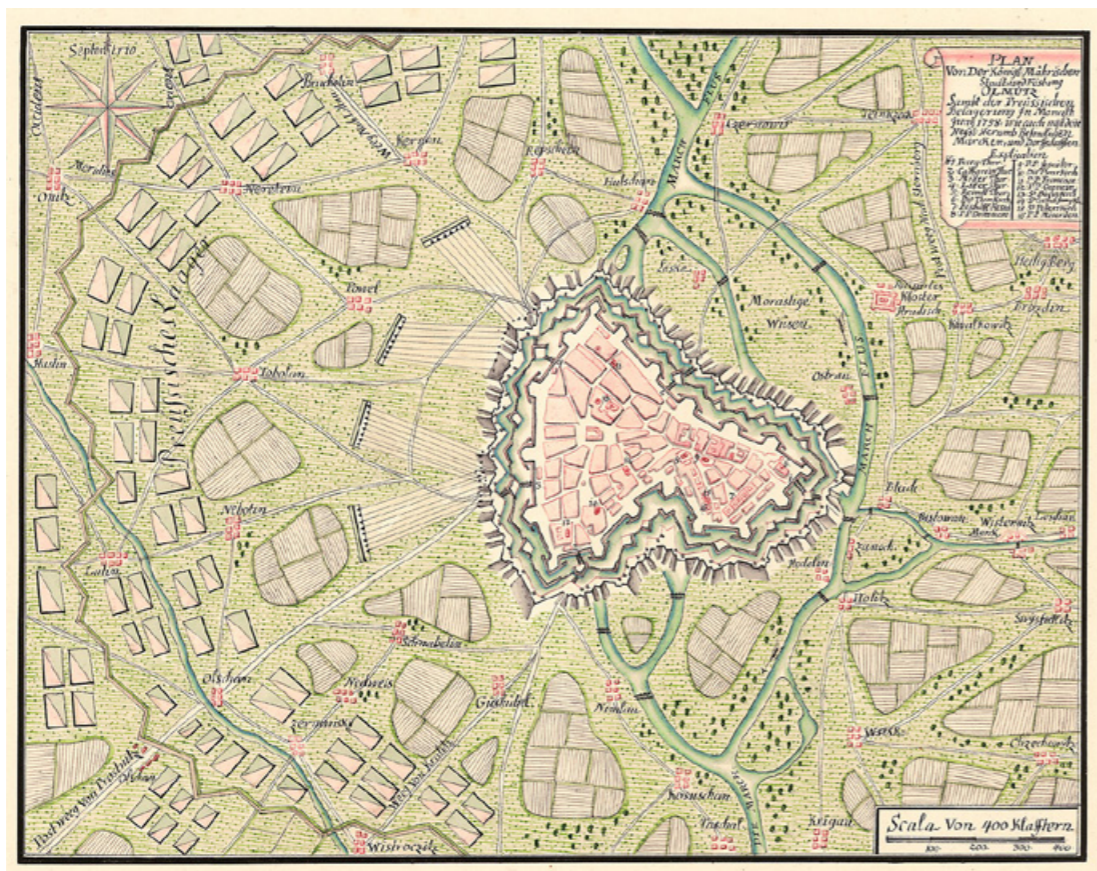
Po 19. století

Roku 1820 vzniká přičiněním arcibiskupa na hradebním svahu první olomoucký park. Sady pak město převzalo v roce 1832 do své péče. Hospodářský rozmach města byl po dlouhou dobu brzděn pevně sevřeným prstencem hradeb. Značný význam proto měla pro město výstavba železnice. První vlak přijel do města roku 1841.¹²

Obranný systém pevnosti, brzdící hospodářský a stavební rozvoj města, byl ještě v letech 1850–1866 zdokonalován budováním pevnůstek v okolí města. Snaha města zbavit se opevnění vyzněla naprázdno v roce 1868 i 1871. Konečně roku 1886 byla Olomouc zbavena císařským rozhodnutím statutu pevnostního města. Stavební činnost naplno propukla v roce 1894. Podobu nově budovaných částí města na přelomu století významně ovlivnil regulační plán zpracovaný Camillo Sitttem.¹²

Do roku 1918 pak byl katastr města rozšířen z původních 53 hektarů plochy uvnitř hradeb na celkových 300 hektarů. Následně ještě více připojením okolních obcí.²

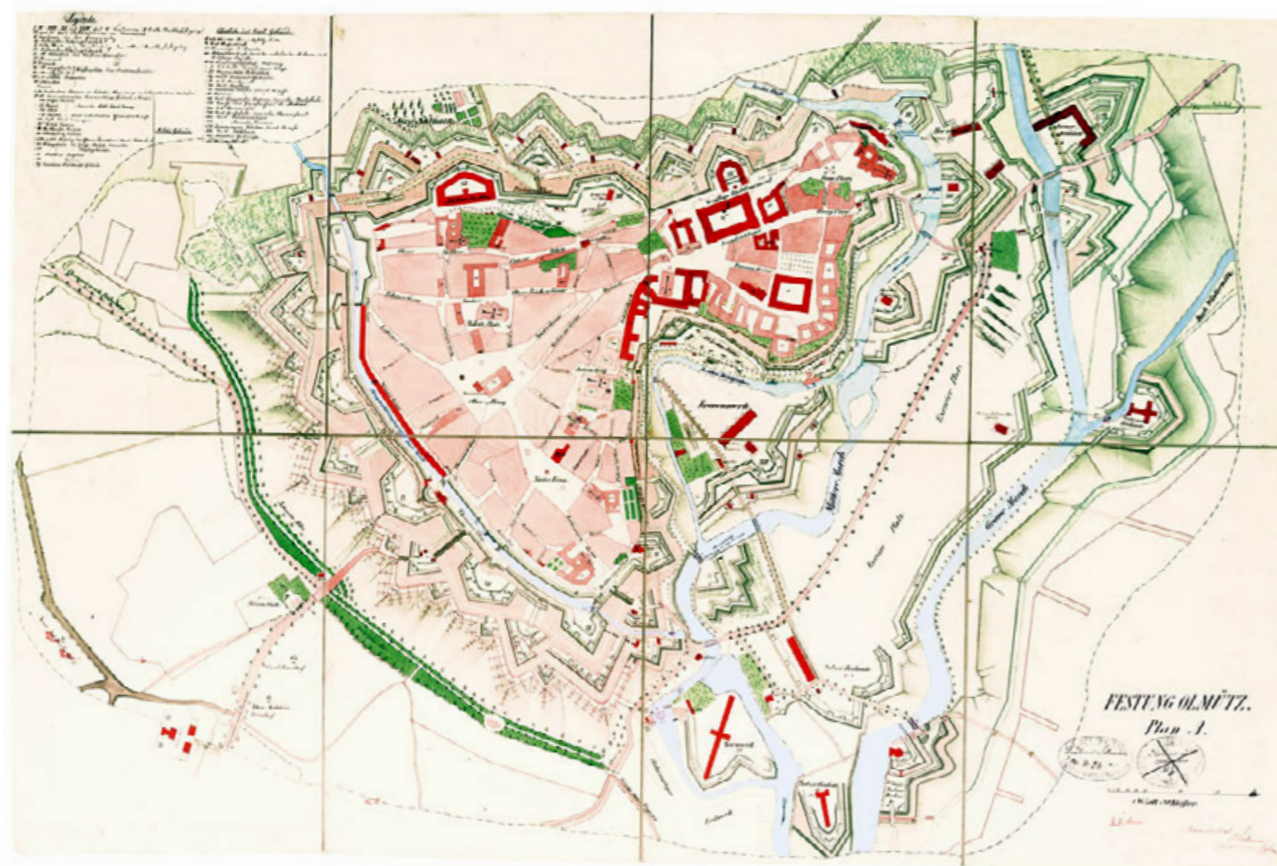
Roku 1971 bylo historické jádro Olomouce vyhlášeno městskou památkovou rezervací.¹²

Mapa olomoucké barokní pevnosti²

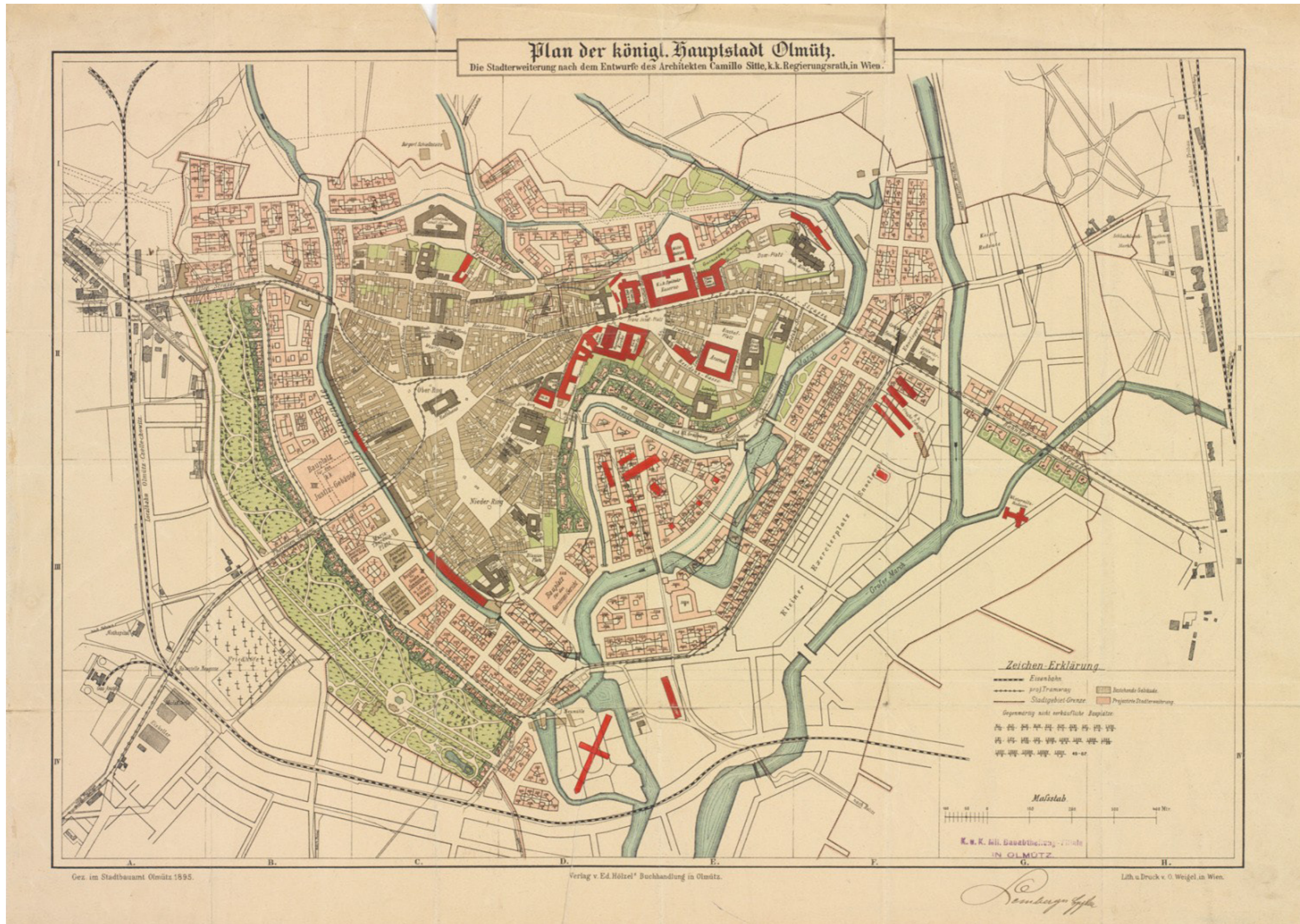
Stabilní katastr⁴

Mapa pevnosti před zbouráním hradeb³

Katastrální mapa z roku 1891⁴

Regulační plán města vypracovaný Camillo Sittem v roce 1894⁵

Vnitřní periferie

Ve vymezeném území jsem vytipoval 6 problematických míst a jedno z nich budu dále řešit v rámci analýz a následné diplomové práce. Všechny místa jsou v místech bývalého opevnění a nesou znaky vnitřní periferie. Domnívám se, že se také jedná o místa, která by se měla v dohledné době řešit a jejichž vyřešení přispěje k lepšímu a příjemnějšímu fungování a větší atraktivitě města.

1/ Korunní pevnůstka

Jak popisuje název, jedná se o místo korunní pevnůstky a okolí. Ta byla součástí barokního opevnění města. V současnosti se v území nachází sportovní areál, areál sokola, areál botanické zahrady a areál korunní pevnůstky. Území je obtížně prostupné a brání přístupu k městu z jihovýchodu.

Jako potenciální zadání pro diplomovou práci jsem uvažoval o návrhu městských lázní, které městu momentálně chybí, spolu se zvýšením prostupnosti území.

2/ Středoevropské fórum

Posledních několik let velmi diskutované téma je stavba budovy Středoevropského fóra (SEFO). Terasovitá parcela se nachází v proluce vedle Muzea umění. Kromě faktu, že se jedná o proluku, tak samotné místo není nijak problematické až na severní část, kde se nachází tramvajové depo, které do místa vnáší

periferní charakter. Pro návrh SEFA by bylo zajímavé tuto parcelu využít a zpřístupnit budovu i ze severní strany.

Jako potenciální zadání pro diplomovou práci jsem uvažoval o návrhu SEFA.

3/ Dílny dopravního podniku

Blok rostlého města, který je v současnosti z větší části brownfieldem. Uvnitř bloku se nachází dílny Dopravního podniku města Olomouce, kino, zbytky středověkého opevnění a bytová zástavba. Místo je problematické hlavně z důvodu dílenského využití. Centru města tato zástavba nepřináší žádnou energii, spíš naopak vnáší periferní prvky. Ulice Sokolská, která vede jižně, působí jako slepá, vedoucí do průmyslového areálu, ačkoliv je průchozí.

Nicméně už 15 let se diskutuje o stěhování dílen a tramvajového depa pryč z centra z důvodu kriticky nedostatečných kapacit a je otázkou jaké bude mít místo další využití.

Jako potenciální zadání pro diplomovou práci jsem uvažoval o návrhu polyfunkčního domu právě na dílnách DPMO. Inspirací mi měl být koncept použitý pro stavbu „Kalkbreite“ v Curychu od Müller Sigrist ArchitWekten.

4/ Třída Svobody

Jedná se o veřejné prostranství v blízkosti centra, které je hojně využívané všemi obyvateli. Avšak léta je ve špatném stavu a zasloužilo by si rekonstrukci. Společně s třídou Svobody je záhodno řešit Palachovo náměstí, které je z poloviny parkoviště a z druhé ne příliš využívaná zelená plocha.

Jako potenciální zadání pro diplomovou práci jsem uvažoval o návrhu veřejného prostranství na třídě Svobody.

5/ Nová budova knihovny v proluce na třídě Svobody

Dlouhou dobu byla kapacita vědecké knihovny kriticky nedostatečná, knihy byly skladovány nevhodně v různých prostorách po celé Olomouci a bylo tedy plánováno rozšíření nebo dokonce stavba nové budovy. Mimo jiné se zvažovala varianta stavby knihovny na městských pozemcích u tržnice. Nakonec se zvolila varianta stavby depozitáře a badatelný na periférii ve čtvrti Hejčín.

Jako potenciální zadání pro diplomovou práci jsem uvažoval o návrhu knihovny na úzké parcele, kterou jsem identifikoval jako proluku. Nicméně toto zadání na této konkrétní parcele by bylo pouze akademické neb na zvolené parcele není možné stavět.

6/ Tržnice

Jako zadání diplomové práce a dalšího výzkumu jsem si zvolil místo tržnice, které je blíže popsáno v následující kapitole.

Olomoucká tržnice

Jak bylo zmíněno v předchozí kapitole, jako zadání pro diplomovou práci a další průzkum jsem si zvolil místo tržnice a její okolí.

Místo a historie

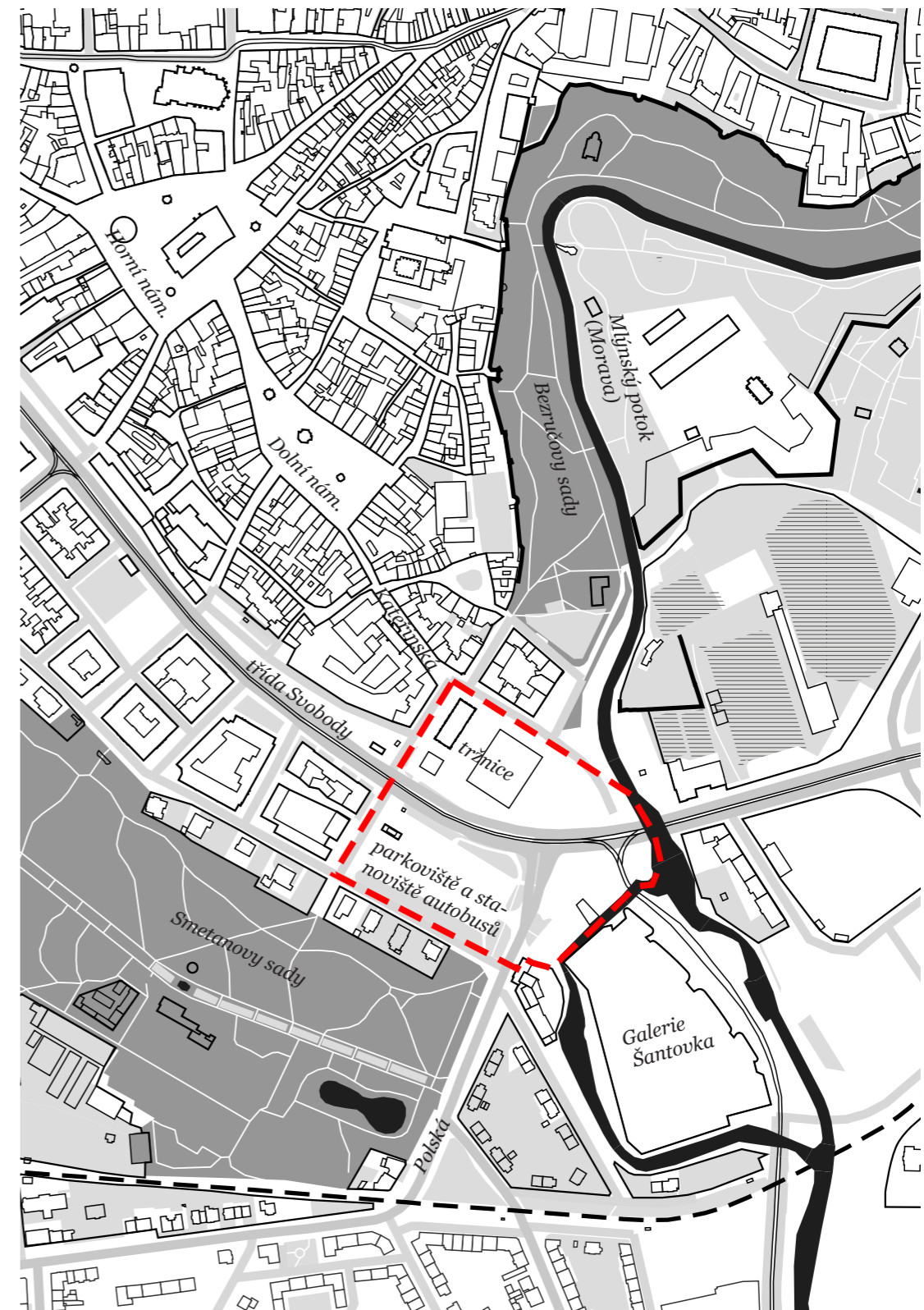
Jedná se převážně o nezastavěné území na pomezí užšího a širšího centra, jehož dominantou je stará budova tržnice. Ze severu a z jihu na území navazují dva ze tří olomouckých parků - Bezručovy a Smetanovy sady. Ze severovýchodu je spojeno ulicí Kateřinskou s Dolním a Horním náměstím. Z východu je uzavřeno Mlýnským potokem, levým ramenem řeky Moravy. Za mlýnským potokem se nachází nákupní galerie Šantovka. Středem území prochází významná třída Svobody spolu s tramvajovou tratí, přes kterou momentálně jezdí tři linky.

Název území „tržnice“ je přirozeně odvozený z funkce, která zde posledních 100 let funguje. Tomu přispívá i tramvajová trať, která zde má zastávku „Tržnice“. Tento název zlidověl, do té míry, že se z místa stal významný orientační bod a místo setkávání.

Území má rozlohu 4,25 ha a je třídou Svobody rozděleno na 2 části. V severní části se nachází stará budova masné tržnice, venkovní prodejní stoly, parkoviště a nové provizorní kryté tržiště. To by ale mělo být v brzké době zrušeno, protože nevyhovuje hygienickým požadavkům a neplánovaně slouží jako obydlí lidem bez domova. V jižní části se nachází staré

autobusové nádraží, které je z větší části používáno jako parkoviště. Jako stanoviště autobusů je využívána jen malá část. Ačkoliv je poloha území v centru a soustřeďuje se na něm velký ruch, vykazuje známky periferie. Je zde upřednostňována automobilová doprava, prostranství je nepřehledné, povrchy jsou neudržované a z levných materiálů, je zde špinavo a většina plochy je prázdná bez využití.

Území tržnice bylo až do roku 1886 součástí opevnění Olomouce. Dodnes jsou pod povrchem uchovány památkově chráněné základy bastionového opevnění. Po zrušení hradeb zadalo město vypracování urbanistického a regulačního plánu na celé území vzniklé po zbourání opevnění Camillo Sittemu. Ten vznikl roku 1895, ale zrealizoval se jen z části. Plán počítal se zastavěním většiny území, včetně parcel tržnice, činžovními domy klasické blokové zástavby. Z toho ale v místě dnešní tržnice a bývalého autobusového nádraží sešlo a město se rozhodlo zřídit roku 1899 tržiště a postavit budovu masné tržnice.²

Současné fungování tržnice

V současnosti je celé území ve vlastnictví města až na budovu masné tržnice, která je jedinou budovou v území. Ta během let vystřídala spoustu funkcí, od původní masné tržnice, přes supermarket, po non-stop bar a hudební klub. V současné době je bez využití a na prodej. Během let se na ni podepsala absence větší údržby a necitlivé stavební zásahy.

Před budovou však trhy stále probíhají. Je možné, aby si kdokoliv, jakýkoliv den zarezervovat betonový stůl a prodávat tam cokoli, co není v rozporu se zákonem. Tady je rozdíl oproti tematickým farmářským trhům, které probíhají na Horním náměstí přibližně jednou za měsíc. Cena pronájmu jednoho stolu činí 50 Kč na den nebo se lze domluvit

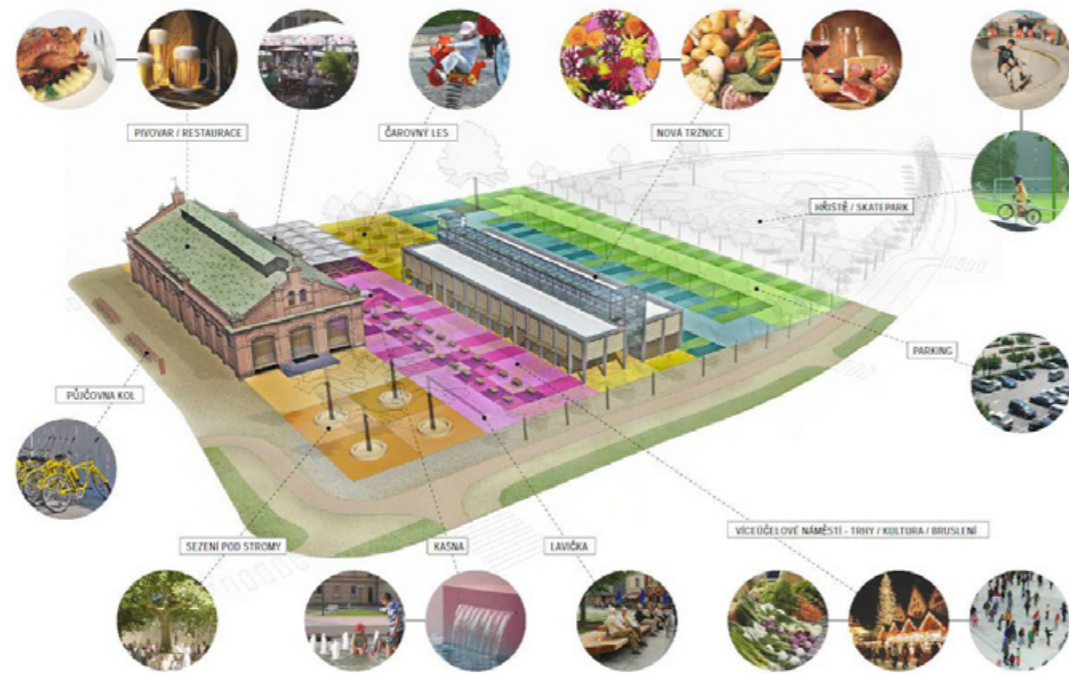
paušálně na půlrok. Velikost stolu je 1,8 m x 0,8 m. Celkový počet stolů 118. Lze si i zarezervovat parkovací místo, které je na parkovišti vedle trhů, což je větší pro prodejce velice důležité. Kromě pronájmu stolu, odevzdává prodejce domluvená procenta z tržby. Veškerý prodej spravuje správce, který zastupuje město a se kterým se domlouvá rezervační prodejního místa. Prodávány sortiment jsou většinou bylinky, sazenice, rostliny ovoce a zelenina. Dají se zde ale nalézt i jiné stánky, například s podomácku vyrobenými šperky. I přes to, že je možné provozovat stánek každý den, hlavní tržní dny jsou každý týden ve středu, čtvrtek a sobotu dopoledne.

Dále od betonových stolů je zastřešená část, která se plánuje rušit. Ta je v současnosti permanentně každodenně obývána hlavně vietnamskými trhovci s všemožným sortimentem.

Vydal jsem se na místo a povídal si s prodejci, kteří v první řadě mluvili o úbytku lidí, kteří čím dál častěji jezdí pro rostliny a sazenice do hobby marketů a v důsledku ubývají i prodejní stánky. Všichni by ocenili rekonstrukci, hlavně chybějící zastřešení, které kompenzují slunečníky, ale je pro ně důležitá ekonomická stránka věci. To znamená, že cena za pronájem by se moc neměla měnit. Problém také nastává, když si prodejci potřebují odskočit na toaletu. V blízkosti se žádné veřejné záchody, ani záchody obsluhující tržnici nenachází.

Sobotní trh na olomoucké tržnici, prodej převážně ovoce, zeleniny, sazenic a rostlin

Plány

Město vnímá současný stav území jako dlouhodobý problém. Některé politické strany toto téma před podzimními komunálními volbami znovu oprášili a rozvířily na toto téma debatu. Nicméně, tento cyklus se opakuje každé volební období. Město si k dosud nezpracovalo žádnou studii na toto téma ani nevyhlásilo architektonickou soutěž.

Jediná studie na rekonstrukci tržnice a prostranství byla iniciována bývalým vlastníkem budovy masné tržnice, který oslovil brněnskou kancelář Knesl+Kynčl architekti. Ti vypracovali návrh nové budovy tržnice a rekonstrukci staré, společně s řešením okolního prostranství. Studie byla zpracována na pozemky vlastněné městem a pravděpodobně si tak chtěl majitel zajistit prodej městských pozemků. K tomu nakonec nikdy nedošlo.¹¹

Studie vypracovaná kanceláří Knesl+Kynčl architekti⁶

Dalším pokusem o zásah do území byl multifunkční objekt „Palác Morava“, který měl vyrůst v jižní části území, v místě starého autobusového nádraží. Proti němu se roku 2002 zvedla vlna odporu veřejnosti a hnutí Duha, která přesvědčilo zastupitelstvo o neposkytnutí městských pozemků k výstavbě.

Nedávno také proběhla diskuze o umístění nové budovy knihovny, jejíž kapacita byla dlouhodobě nedostatečná. Z tohoto nápadu ale sešlo a místo nové budovy knihovny se staví pouze depozi-tář a badatelna na okraji města.

Vztah obyvatel

Jisté je, že obyvatelé Olomouce by si většinou přáli funkci tržnice nějakým způsobem zachovat, minimálně je to část identity města. Objeví-li se nějaká diskuze o koncepci místa, vždy pozitivně „zarezonuje“. Problémem návštěvnosti je pravděpodobně dlouhodobá odpudivost a omezená funkčnost prostranství, které zákazníky vyhání pryč.

Stará budova
tržnice

Historie evropské tržnice

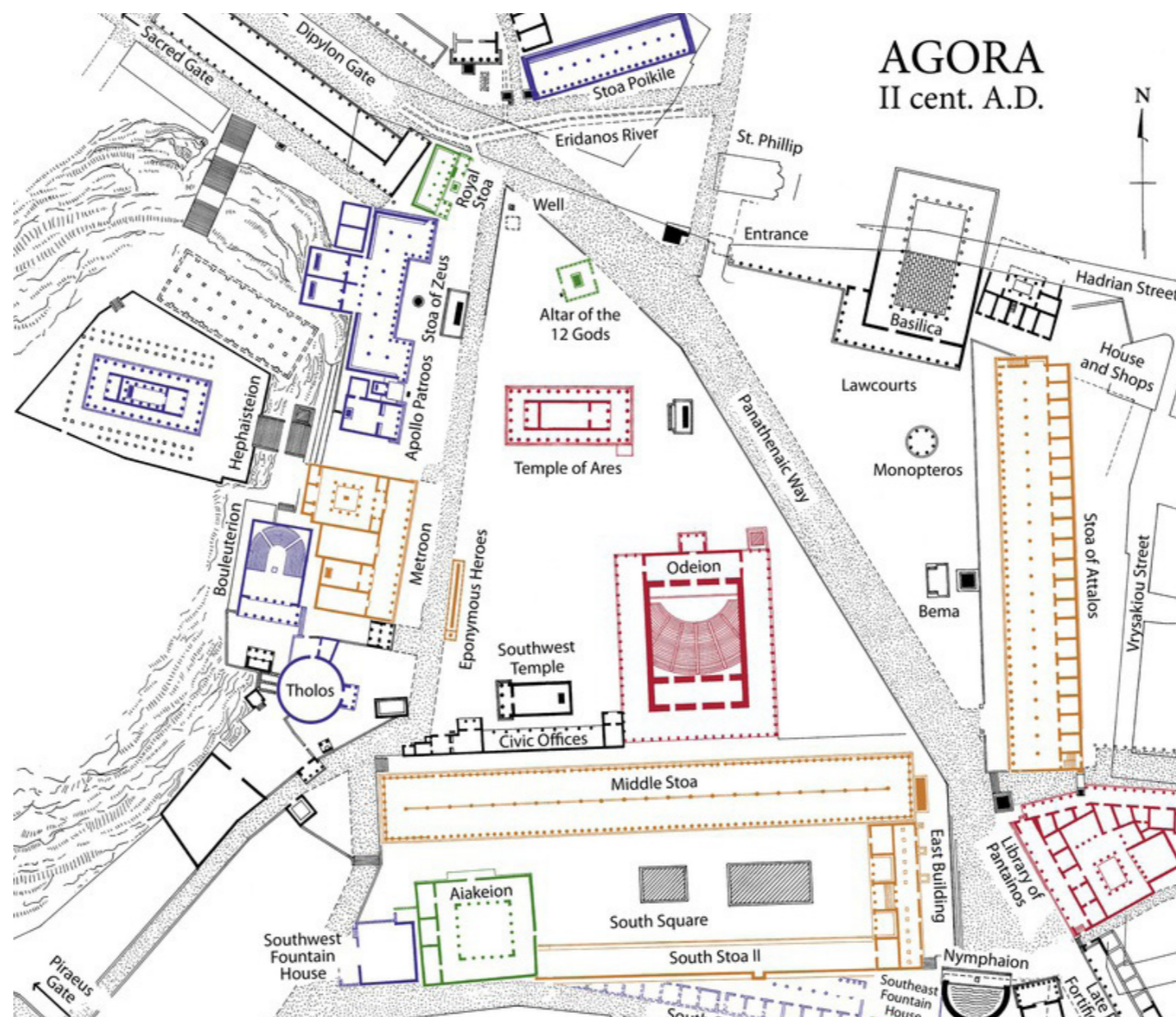
„Tržnice je veřejný prostor. Je to místo, kde se kdysi formovala demokracie, kde se setkává stavba a lidské dění. Demokracie se formovala na tom, že se potkali lidé, kteří se navzájem neznali, a místo toho, aby si prohnali kordem hrdlo, tak se spolu museli naučit vycházet - na tržištích. To jsou ta místa, kde se v setkávání odlišností vzájemně formovala pravidla.“ (Petr Kratochvíl, pořad Bourání na radiu Wave s Adamem Gebrianem, díl 102.)

Tržnice jsou často to nejstarší, co se nám zachovalo. Tržnice byly základním kamenem měst, byly motivací jeho samotného vzniku, protože organizovaná směna byl jeden z prvních důvodů, proč se člověk začal zdržovat na určitých místech.⁴

Řecká agora

Řecká agora je fenomén, je to místo největšího ruchu měst antického Řecka, centrum hospodářské prosperity a veřejného života. Zde se právě utvářely filosofie a ideje, které nás formují dodnes. Utvářela se zde demokracie.

Původně byla agora pouze volné místo, náměstí, kde se konaly trhy. Tento hospodářský ruch byl „magnetem“

Plán aténské agory⁷

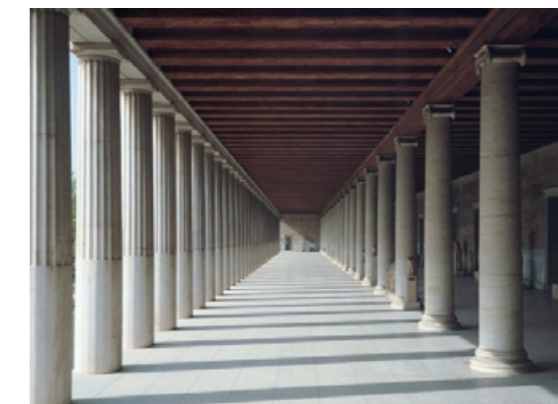
pro ruch lidského dění. Agora v moderní řečtině znamená tržiště, obchod. V archaickém smyslu slova tak byl nazýván veřejný prostor – náměstí, kde se shromažďovali občané za účelem uzavírání obchodů, městské správy, vynášení soudů apod., to v podstatě znamená, že agora byla centrem městského veřejného života.

Attalosa stoa na athénské agore⁸

Svobodný občan je ten, kdo může většinu času trávit na (politické) agore a věnovat se tak záležitostem obce. Aristoteles v Politice zastává názor, že veřejná (politická) agora jako shromaždiště občanů musí být oddělena od tržiště, kde se obchoduje. U tržiště má být i úřad dozoru nad trhem a další úřady. V Athénách na agore působili úředníci zvaní agoránomové, kteří dohlíželi, aby zboží na tržišti bylo čisté a neporušené. Kromě toho vybírali poplatky od cizích obchodníků za povolení k prodeji zboží. Ve starší době také dbali o dodržování stanovených měř a vah a provinilcům ukládali pokuty.⁵

Po obvodech agory stály, kromě chrámů a správních budov, stoy. Stoa je krytá chodba nebo portikus, která lemují agoru. Stoa je veřejné prostranství. Obchodníci zde v případě nepřízně počasí prodávaly své zboží, umělci vysta-

Sloupořadí v přízemí Attalosovy stoy⁹

vovala svá díla nebo se zde mohla konat náboženská shromáždění.

Stavebně se jedná o dvoupodlažní stavbu, jakousi kolonádu, ze tří stran lemovanou dórským sloupořadím. Ze čtvrté strany jsou dovnitř orientované místnosti, využívané jako sklady obchodníků, či kanceláře.

Římské fórum

Římské fórum ve starověkém Římě navazuje svým formálním charakterem a významem na řeckou agoru. Je to náměstí, nejužnější část města, jsou zde trhy a správní celky. Duchovní význam se ale, na rozdíl od starověkého Řecka, vytrácí. Římský způsob života a postupná ztráta duchovních hodnot jej ve jménu většího konzumu odsouvá. Slouží hlavně k trhům, které podmiňují i sociální interakci. Kromě trhů je pro římské fórum určující i správní funkce, později ještě umocněná vznikem tzv. „císařských fór“, určená k podtržení významu a moci římských císařů.

Stejně jako na řecké agoře, i zde se nacházel široký sortiment zboží, od poskytování služeb, přes prodej otroků

a nákup potravin zemědělců z blízkého okolí po prodej drahých látek z celého tehdy známého světa.

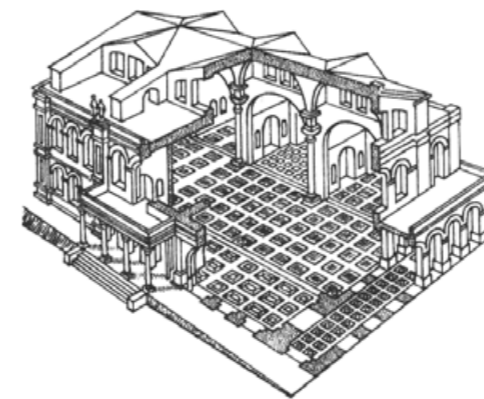
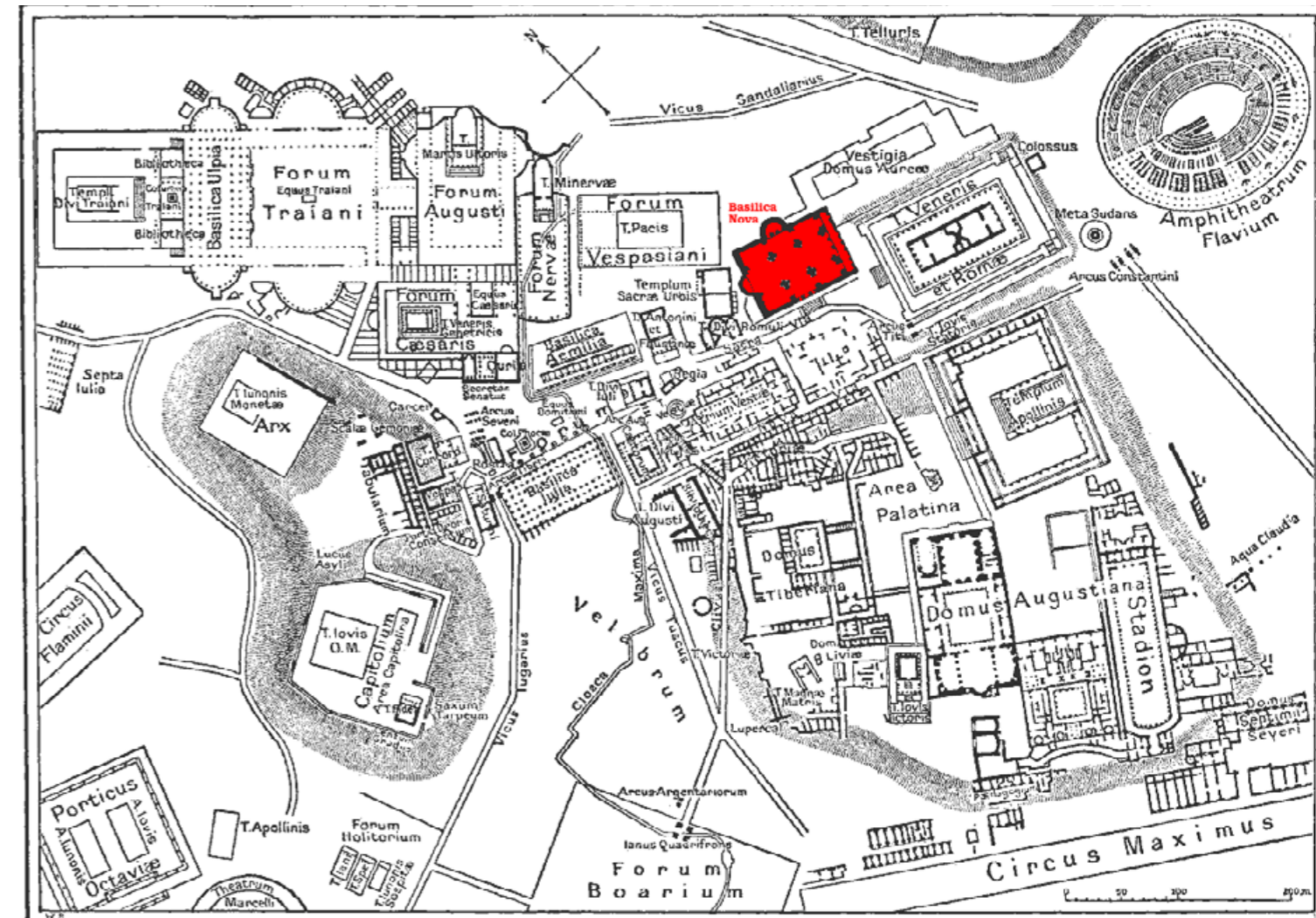
Římané kromě řecké agory přebírají i typologie s agorou spojené, mimo jiné takhle přebírají řeckou stou. Posouvají jí však dále a vzniká takhle budov kryté tržnice. První takovou velkou stavbou je Trajánský trh na Trajánově fóru.

Trajánský trh byl velký komplex čítající 150 obchodů, úřadů a nejrůznějších dílen. Tržiště mělo podobu obrovské půlkruhové stavby, která měla šest poschodí. V horním patře sídlily kanceláře správců tržiště. Vedle kanceláří byl sklad, kam putovalo zboží. Největší ruch ovšem panoval v nižších patrech. Právě zde se daly koupit věci denní potřeby, jako víno, olivy, olej nebo ryby. Svým způsobem bylo tržiště tím, čím jsou dnes nákupní centra.¹³

Mnohé obchůdky byly malé, takže se zákazníkům ani nevyplatilo chodit dovnitř. Majitel obchodu zpravidla stál ve vchodu a stačilo mu říct, co člověk potřebuje. Obchodník vše přinesl a směna se konala před vchodem. V přízemí byla velká hala, která sloužila k nejrůznějším kulturním událostem, zejména koncertům.¹³

Trajánský trh byl fenomén a císař si tím zajistil mimořádnou přízeň obyvatel. Jak hlad v Římě po konzumu rostl, přizpůsobovala se mu i výstavba, až byla vyvinuta bazilika.

Byla to stavba, která sloužila jako soudní dvůr, kryté tržiště a společenské shromáždění zároveň. Římské baziliky byly v podstatě architektonicky původní. Přesto by se však dalo říci, že se podobaly řeckým chrámům obráceným naruby. Jejich půdorys byl opět obdélníkový a

Centrum starověkého Říma s vyznačenou Maxentinovou bazilikou¹¹

Ruiny Trajánovy tržnice na Trajánově fóru v Římě¹⁰

Maxentinova bazilika (Basilica Nova)¹²

výška sloupů měla být velká jako šířka lodi. Vnitřní kolonády rozdělávaly interiér na hlavní loď a lodi vedlejší. I zde sloupy (tyto sloupy měly být opět postaveny menší než sloupy spodní) nesly architrávy a podepíraly především cihelné zdi, zvedající se k plochému dřevěnému stropu nad hlavní lodí. Do těchto zdí mohla být proražena okna právě proto, že střechy vedlejších lodí byly nižší. Uvnitř baziliky bylo jakési vyvýšené místo nazývané tribunál, na kterém byla umístěna soudní sedadla.

Díky lidskému ruchu a velkým shromažďovacím možnostem byla typologie baziliky přibližně ve 4. století převzata církví jako ideální místo pro bohoslužby a praktikování křesťanství.

Důležitým fenoménem Řeckých a Římských tržnic a trhů, je menší či větší prolínání všech složek tehdejší společnosti - duchovní, mocenské i světské. Vzniká zde tak obrovská energie ovlivňující vývoj a směřování celého města, společnosti a státu.

Středověká a renesanční tržnice

Vzápětí po období antiky nastává v tržnictví úpadek, aspoň po stránce typologie a formy. Velkolepá tržiště, jakým byl Trájánský trh jsou pustošena, přestavována nebo jinak využívána. Bazilika je vytržena z náruče tržnictví ve jménu křesťanství a trhy jako symbol konzumu, hýření a neskromnosti jsou zde nemyslitelné.

Obchod se tedy opět přesouvá pod širé nebe, ale stále je soustředěn kolem sídelních center. Ve vesnicích tom tak bylo na návších, ve městech na náměs-

tích a na hradech na nádvořích. Camillo Sitte typologizuje nejen středověká ale i antická náměstí na katedrální, palácové, a právě na tržní (radniční). Obchodování pod širým nebem má však, zvláště v regionech severně od Alp, úskalí nepříznivému klimatu. Trhy jsou špinavé a zablácené. V době románské je obrana řady měst koncipována bez kamenných hradeb. Každý měšťanský dům je tedy zároveň obranný prvek a parter musí být náležitě robustní s minimem otvorů. Proto není možné jej v parteru otevřít pro obchod. Tak vznikají lehké přístřešky, stánky a prodej se odehrává v nich.³

S příchodem gotiky a gotického opevnění se situace „lepší“. Také dochází k bohatnutí měst a sídel, což jde ruku v ruce s obchodem. Na náměstích se stavěly radnice, které v přízemním podlaží poskytovaly prostor trhovcům. Kontrola potravin a výběr poplatků za prodejní místo tak mohl probíhat přímo na úřadě. Ve městech se začínají rozvíjet cechy, které dávají vzniku krytých tržnic. Známým příkladem je „Vleeshuis“ neboli budova jatek v Antverpách. Jedná se o podlouhlou jednopodlažní a jednolodní halu, kde se porážel dobytek a prodávalo maso.

Renesance přináší ohled za antikou a větší otevřenost architektury, která se promítá i do architektury tržnic. Tržnice jsou sice stále umístěny pod širým nebem na náměstích, ta jsou ale kultivována, povrchy jsou zpevněny, přibývají kašny. Objevují se také arkádové stavby zastřešující trhy jako například Loggia del Mercato Nuovo ve Florencii. Tržnice na renesančních náměstích také popisuje Camillo Sitte:

Budova jatek v Antverpách¹³

Loggia del Mercato Nuovo ve Florencii¹⁴

Středověká radnice s tržnicí v přízemí

„Na tržním náměstí stává většinou radnice, jak je to obvyklé i v městech severně od Alp. Nikdy zde také nechybí, pokud možno, bohatě zdobená kašna s fontánou, dodnes nazývaná „tržní kašna“ i když je nyní veselý ruch tržiště spoután v kleci tržnic z kovu a skla.“³

Průmyslová revoluce

Během baroka se v typologii tržnic nic zásadního neudálo. V klasicismu se kvůli zvyšující se společenské poptávce a rozvojem měst začaly pro tržnice hledat samostatné institucionalizující formy.

Zásadní změna nastává s příchodem průmyslové revoluce. Města skokově rostou a je potřeba uspokojit masový

hlad „městského člověka“ po potravinách, základních potřebách a ... zábavě. Právě z tržnic a nakupování se v této době stává masovější zábava, ne pouze utilitární způsob „obstarání“ jídla a šatu.

Přestože je průmyslová revoluce strůjcem sociodemografických změn a potřeb, nastiňuje i řešení. Právě rozmach nových materiálů a konstrukcí, hlavně oceli, umožňuje výstavbu nových velkolepých tržních hal. Konstrukčně připomínají tovární haly nebo nádraží. Tvarem jsou to většinou uzavřené, relativně nízké stavby, respektive jednopodlažní stavby se subtilní konstrukcí, bazilikálním charakterem a střešním přirozeným osvětlením. Je tak zajištěno odvětrávání a dostatek světla.

Les Halles, Paříž 1863, zbouráno v roce 1971¹⁶

Mercado de Colón ve Valencii, postaveno v roce 1916¹⁵

Staroměstská tržnice v Praze¹⁷

Tržní haly se stávají novým rušným centrem ve městě, avšak za cenu částečného odlivu života z náměstí, která byla do té doby vždy městským tržním centrem. Camillo Sitte tuto změnu popisuje kriticky:

„Význam volných náměstí uprostřed měst (fór nebo tržišť) je dnes naprosto odlišný. Jsou jen výjimečně využívána k velkým veřejným svátkům a také čím dál méně ke každodennímu provozu. Často slouží pouze tomu, aby poskytovala více vzduchu a světla a stávají se pouze určitým přerušením v jednotvárném moři domů. Umožňují též volný pohled na určité větší budovy a zvyšují tak jejich architektonické působení. V minulosti tomu bylo zcela jinak. Tehdy byla hlavní náměstí každého města prvořadou životní nezbytností, protože na nich probíhala většina veřejného života, kterému dnes neslouží náměstí, ale vnitřní uzavřené prostory.“³

Agora starověkého města byla místem, kde pod otevřeným nebem jednala městská rada. Dalším hlavním náměstím antického řecka bylo tržiště, které sice i dnes bývá na náměstí, avšak stále více se přenáší do uzavřených tržnic. Když si připomeneme, že se také venku před chrámem obětovalo bohům, že pod širým nebem probíhaly

hry a divadelní představení, že i chrámy a dokonce i antické obytné domy měly otevřené prostory, pak je zřejmé, že i chrámy a dokonce i antické obytné domy měly otevřené prostory, pak je zřejmé, že se vlastně stavby a městská náměstí příliš vzájemně neoddělovaly - i když se nám to z našeho dnešního hlediska může jevit podivným.“³

Většina tržních hal z 19. století je nějakým způsobem využívána dodnes, ačkoliv často prošly přestavbou, či rekonstrukcí. Ovšem tržnice z dob předěšlých, oproti tržním halám z průmyslové revoluce, rovněž ve využití nijak výrazně nezaostávají. Možná to svědčí o tom, že ačkoliv se typologie tržnice v průběhu staletí vyvíjela, nejspíše nelze objektivně určit, že jeden typus, je ten nevhodnější.

Typologie tržnic

Tradiční hmota tržnice by měla prostor vymezovat, ale neuzavírat. Je to veřejné prostranství a mělo by být přístupné bez diskriminace všem.

Trhy se mohou odehrávat venku pod širým nebem. V takovém případě jsou různá stanoviště prodávajících - od rozprostřených kobereců, přes stoly, stánky, po boudy. Nebo mohou být trhy centrálně zastřešené. V takovém případě se často jedná o zastřešenou různě velkou halu, která je buď otevřená nebo uzavřená. Nové tržnice se někdy kombinují i s jinou funkcí a vzniká tak polyfunkce.

Rozprostřený koberec, stůl, stánek, bouda, otevřená hala, uzavřená hala, polyfunkce kombinující předchozí dvě

Následující příklady ukazují různé současné stavby tržnic a jejich různé typologie.

Městská tržnice a úpravy centrálních náměstí v Gentu

**Robbrecht en Daem Architecten,
Marie-José Van Hee Architecten**

Typologie tržnice v Gentu, která se formou přibližuje k vedlejším kostelům, je typická otevřená hala, která je vhodně zvolena právě kvůli zachování otevřeného veřejného prostranství. Dochází zde tak k zajímavému prolnutí funkcí, kdy se tržnice prolíná s náměstím a budova neubírá náměstí volnost, ale vhodně ho doplňuje.

Tržnice nehostí žádný pravidelný trh, jsou zde pořádány pouze sezónní nebo roční trhy. V podzemí tržnice je parkoviště kol a komunitní centrum.

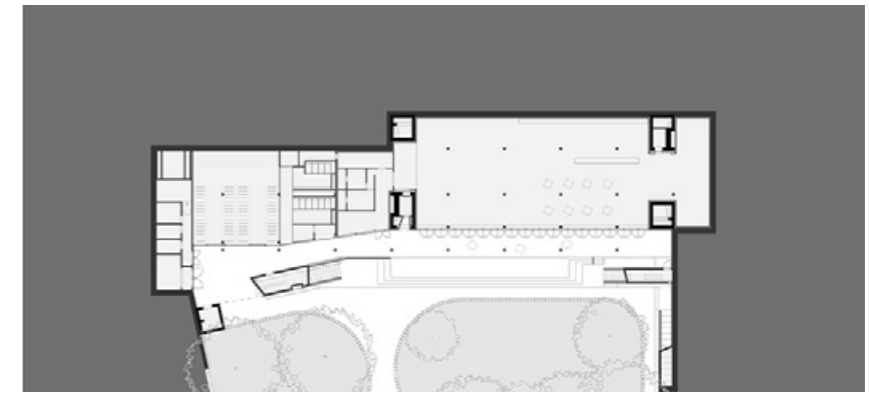

19

19

19

12

Městská tržnice v Rotterdamu

MVRDV

Nové holandské zákony z hygienických důvodů požadují, aby se pořádání tradičních rybích a masných trhů konalo na zastřešených prostranstvích. MVRDV si při hledání odpovědi na tuto výzvu položilo dvě otázky: „Můžeme využít toto nařízení k rozvoji typologie tržnice a současně zahuštění městského centra?“ a „Můžeme vylepšit kvalitu tím, že zahustíme stavební program v oblasti Blaak?“⁹

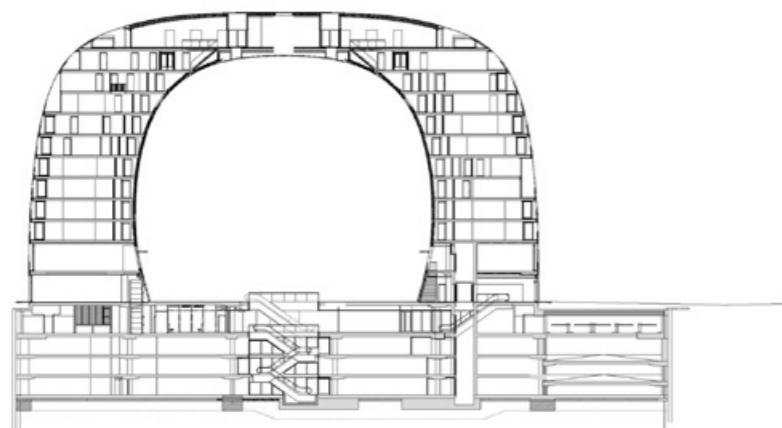
Tržnice se součástí nového středu čtvrti Laurens, která byla původním centrem předválečného Rotterdamu. Navržený objekt je dlouhodobě udržitelnou kombinací stravování, volnočasových aktivit, bydlení a parkování, které jsou integrovány do jednoho celku, aby zvýšily potenciál a vytěžily maximum ze vzájemné synergie různých funkcí. Dvoranu zastřešuje oblouk ze soukromých bytů, což strategicky umožnilo soukromé investici podílet na tvorbě veřejného prostoru. Výsledkem je kryté náměstí, které během dne slouží jako hlavní městská tržnice a po zavírací době ožívá díky restauracím v prvním patře.⁹

Byty splňují přísné holandské stavební předpisy na přirozené denní osvětlení: všechny místnosti vyžadující přirozené světlo jsou umístěny na vnější straně. Kuchyně, jídelny a komory se nachází na straně tržnice, s níž jsou spojeny. Čelní a zadní stranu pokrývá flexibilní zavěšená skleněná fasáda, která umožňuje maximální transparentci při minimálním použití konstrukce, která je největší svého druhu v Evropě.⁹

21

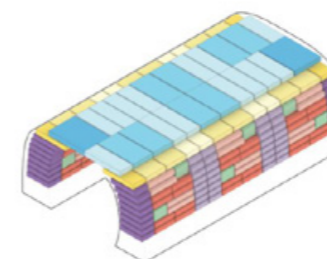

21

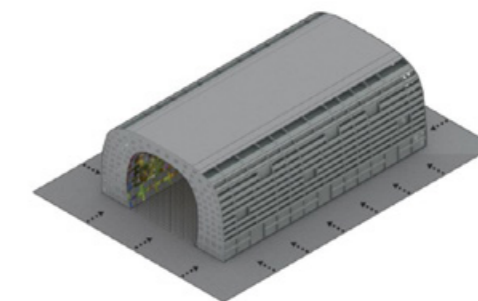
Typologicky je tržnice uzavřená polyfunkční. Uzavřené tržnice bývají často horizontální stavby, které se po zavírací době stanou opuštěnými, bez dohledu, energie a bez někoho, kdo by se o ně staral. Přidáním bytů se tento problém řeší. Navíc zabírají místo o velikosti městského bloku a rozvolňují městskou zástavbu. Rozhodnutí využít i místo „nad“ tržnicí kde je obvykle jenom střecha a vzduch je městotvorné rozhodnutí. Město totiž je polyfunkční a na rozdíl od vesnice není jenom horizontální, ale i vertikální.

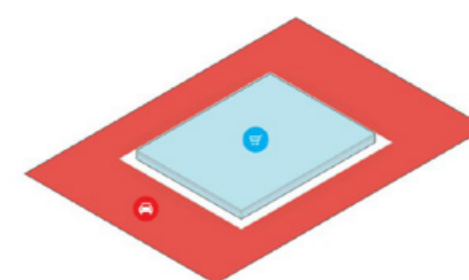
22

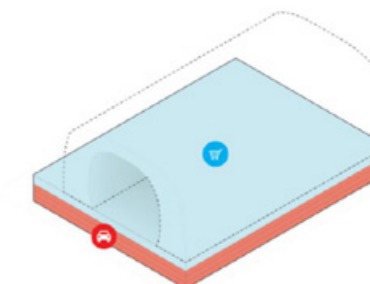
Markthal accommodates a broad range of housing types: 102 rental apartments and 126 apartments for sale.

The loading and distribution take place underground so that at ground level Markthal can be accessed from all sides.

On level -1, a supermarket for all additional shopping

Parking and loading only takes place underground which means that the building has no back side

23

Mercat de Santa Caterina v Barceloně

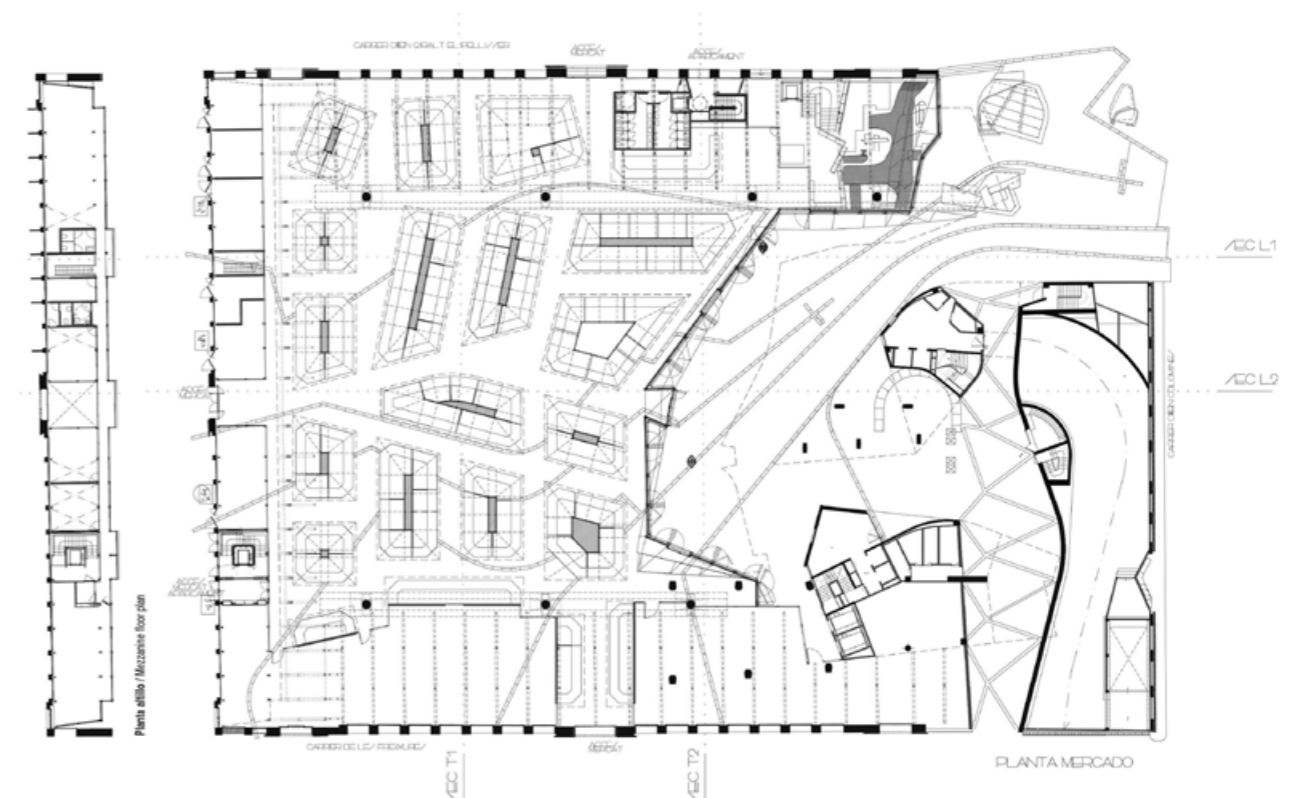
EMBT Arquitectes Associats

Tržnice ve čtvrti Santa Caterina je výraznou budovou, nacházející se v centru staré Barcelony Barcelony. Původně na místě stála stará tržnice z 19. století, která přestala stačit soudobým požadavkům a bylo rozhodnuto o její rekonstrukci. Výsledný návrh přišel s něčím, co je spíše novostavba. Ze staré budovy zbyla jenom půdorysná stopa a fasády, které jsou překryty výraznou zvlněnou střechou.

Z typologického hlediska se jedná o halovou uzavřenou tržnici. Zachovává si horizontalitu, která byla i typická pro původní tržnici. Tvoří jeden blok, přibližně tak velký jako okolní bloky a zapadá tak do okolní struktury. Na severozápadní straně je do veřejného prostranství orientovaná živým parterem, což zvyšuje její přínos pro čtvrť a dodává místu energii. Tržnice je v rámci otevírací doby otevřená celý rok. Uvnitř se provozuje wine-food market a farmářské trhy.

24

25

26

Rybí trh v norském Bergenu

Eder Biesel Arkitekter

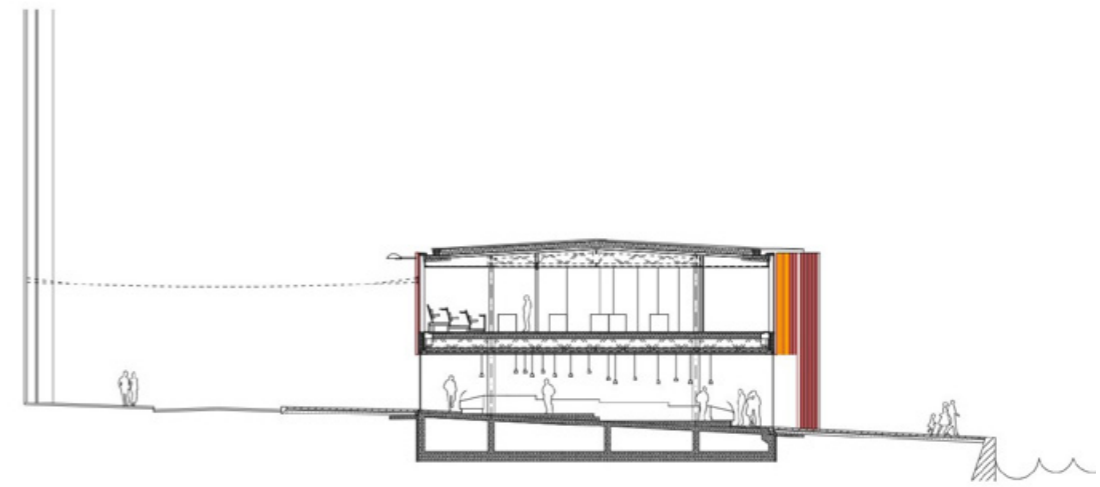
V Norském přímořském městečku Bergen má rybí trh díky přítomnému rybolovu historii dlouhou hluboce zakořeněnou v kultuře města. Nepřekvapí proto, že se město rozhodlo o vypsání architektonické soutěže na jejímž konci byla v roce 2012 otevřena budova rybiho trhu. Budova stojí na nábřeží moře v samém centru města. Fasáda domu abstrahuje okolní tradiční fasády okolní zástavby. V parteru budovy se nachází rybí trh a v prvním patře pak turistické informace a výukové centrum.

Tržnice je uzavřená, ale nejedná se o halovou horizontální stavbu. Vlastně by mohla být klidně otevřená jako v Gentu, ale místní klima a hygienické předpisy neumožňují prodej ryb v exteriéru. V létě je však možné parter otevřít a propojit ho s exteriérem. Tržnice je zvláštní tím, že podobně jako tržnice v Rotterdamu kombinuje několik funkcí, je polyfunkční a tedy šetří místo v městské struktuře.

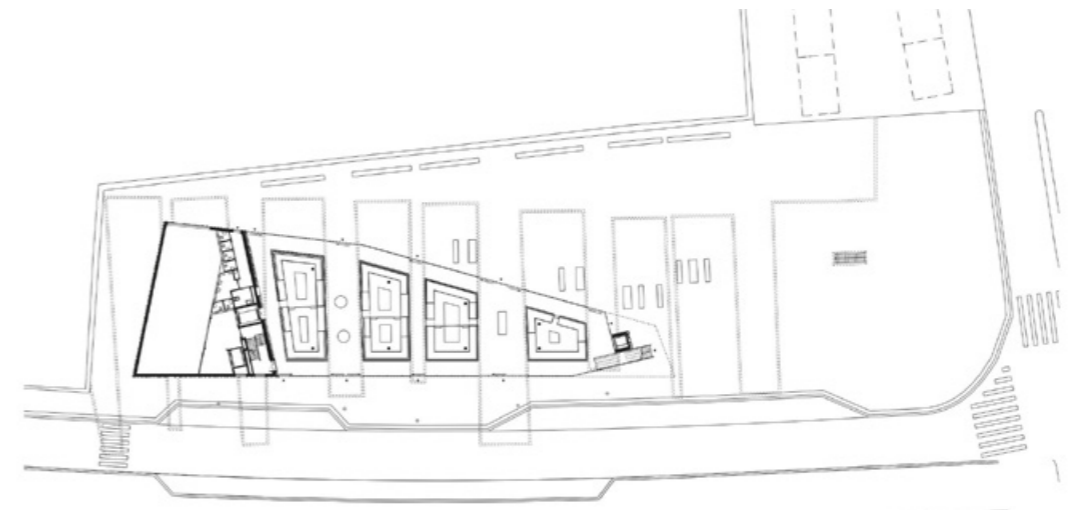

27

27

27

27

27

28

Tržnice v Aarau

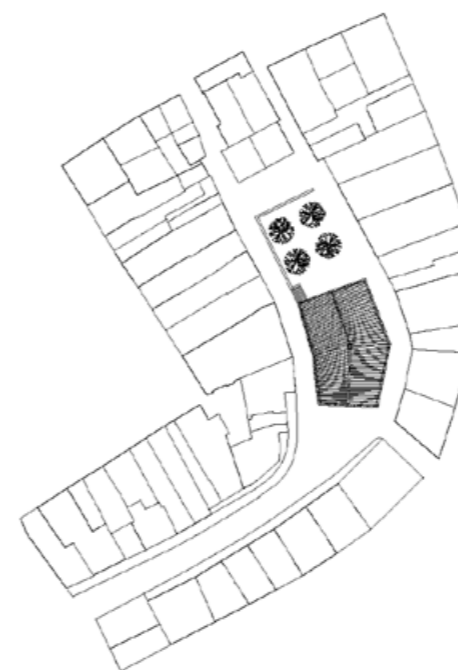
Miller & Maranta

Tržnice na náměstí v městečku Aarau, na půli cesty mezi Curychem a Basilejí, je jednoduchá dřevěná stavba, odhalující svou konstrukci, postavená na betonovém pódiu a měřítkem zapadající do historického kontextu města. Ačkoliv není stavba izolovaná a v horní části je fasáda zcela otevřená, jedná se o tržnici halovou uzavřenou, protože nenabízí bezprostřední spojení s okolím.

Na rozdíl od tržnice v Gentu, je právě poloha uprostřed náměstíčka se zvolenou typologií uzavřené tržnice diskutabilní. Budova náměstí bere plochu a pokud není otevřená, náměstí ničím nepřispívá. Stejně jako tržnice v Gentu nehostí budova žádný pravidelný trh, jsou zde pořádány pouze sezónní nebo roční trhy.

29

29

28

Druhy trhů

Co si představit pod samotným pojmem trh? Následující definice je lehce technicistní, ale popisuje trh výstižně:

*„Trhy jsou ekonomicko-společenské akce pořádané na tržištích. Nosným prvkem trhů je specializovaný maloobchod provozovaný skupinově, tj. trhovci ve svých stáncích nabízejí k prodeji různé spíše drobné zboží. Jedná se zejména o oblečení, obuv a potraviny (hlavně čerstvé - ovoce, zelenina a maso), v minulosti byly běžné také trhy s dobyt-
kem.“¹⁰*

Obchod je starý jako lidstvo samo, nejdříve probíhal mezi jednotlivci, kteří se navzájem znali. Pak se začal rozšiřovat mezi skupiny, až bylo potřeba obchod centralizovat a institucionalizovat, a tak vznikly první tržnice, na kterých se začal odehrávat trh. Tahle typologie je stará tisíce let a ve své podstatě fungovala a stále funguje napříč kulturami a civilizacemi prakticky beze změny. Na trzích se prodává prakticky cokoli, přesto lze vyzozorovat různé úzce zaměřené druhy trhů:

Specializované trhy

Zelný trh, uhelný trh, ovocný trh, rybí trh, masný... To všechno jsou nám často povědomé názvy ulic nebo náměstí, které dostala svá jména právě podle zaměření trhu, který se na nich odehrával. Dnes lze takto úzce zaměřené trhy na jeden sortiment potkat méně často, spíše převládají trhy zaštiťující více dru-

hů zboží. Navíc byly tyto trhy nahrazeny kamennými obchody a později supermarkety nebo ostatními druhy trhů, které kombinují zaměření.

Týdenní trh

Jedná se o trh, který se koná pravidelně jednou za týden. Obvykle se zde místním obyvatelům prodávají základní potraviny a suroviny vypěstované místními, potřebné pro každotýdenní vyžití. Dříve se jednalo o velmi obvyklý trh, který se dnes stále objevuje, ale v menší míře. Spíše bývá nahrazován populárními farmářskými trhy.

Farmářský trh

V poslední době jsou velmi žádané „bio“ a „lokální“ potraviny a lokální nakupování. To je ekologický a ekonomicky výhodný způsob nákupu, respektive distribuce potravin, kdy produkt nemusí cestovat tisíce kilometrů, ale je vypěstován a spotřebován ve stejném místě. Farmářský trh je důsledkem této poptávky. V podstatě se jedná o obsahově podobný trh jako týdenní trh, jenom s rozdílem, že tady neuskutečňuje prodej pouze v rámci místní komunity, ale hlavně zde prodávají malí a střední zemědělci a výrobci potravin, pokrývající větší spádovou oblast. Nicméně nabízené produkty lze stále považovat za lokální, protože se do města na trh sjíždějí prodejci příslušní místnímu regionu, někdy i

místnímu státu. Trhy většinou organizuje nebo aspoň pomáhá organizovat obec, pro kterou je to i kulturně-společenská akce, na které se kromě prodeje mohou představovat místní řemesla apod.

Výroční trh

Lidově „jarmark“ je starý a tradiční typ trhu, který přetrvává dodnes. Jedná se o jednorázový trh, opakující se většinou jednou za rok. Délka trvání bývá často delší jak jeden den. S trhem jsou bývají také spojeny různé slavnosti jako například masopust, Vánoce, Velikonoce. Od nich se odvíjí název trhu. Trh se od předchozích trhů liší sortimentem, kdy se zde často prodávají jiné předměty než potraviny a věci denní potřeby.

Bazar a bleší trh

Bazar je v původním významu perský výraz pro trh či tržiště. V dalším přeneseném významu slova pak jakékoliv exotické tržiště či tržnice kdekoli na světě.¹⁰

V našem prostředí rozumíme bazaru jako obchod, kde se prodává použité zboží. Jednorázovým bazarem, často pod širým nebem je bleší trh.

„Vietnamská“ tržnice

Pro našince jde o relativně nový fenomén, který se u nás masově objevuje od 90. let. Jako nabízený sortiment se tu dá najít vše, od věcí denní potřeby, přes oblečení po elektroniku. Prodejci jsou Vietnamští imigranti nebo jejich potomci a často je zde nabízeno levné zboží odpovídající kvality, za což si

tržnice rychle zvedla pop kulturní ohlas. Zlidovělý název „Vietnamská tržnice“ je však zavádějící. K vietnamské menšině se totiž vztahuje hlavně u nás. Ve světě ale na podobné tržnice můžeme narazit prakticky kdekoli v Asii.

Wine-food market ve staré tržnici v Lisabonu

Design market

Dnes jde o populární trh, na kterém se prodávají ručně vyráběné, místní nebo jinak neplošně dostupné zboží. Zboží nejsou primárně potraviny a jiné předměty denní potřeby, ale oblečení, nábytek, šperky apod.

Wine-food market

Typ tržnice, který se začal objevovat ve středomořských regionech, obvykle jako adaptované využití starých budov tržnic z 19. století. V podstatě jde o luxusnější a učesanější stálou tržnici lokálních potravin na kterou jsou navázány stánky s občerstvením nabízející místní jídla. Funguje to tak, že si návštěvník přijde dát jídlo nebo víno a pokud ho zaujme, může si tu surovinu také koupit a odnést s sebou. Tento koncept získává na enormní popularitě a rozšiřuje se ze středomoří dále.

Neznám nikoho, kdo by pohrdl brouzdáním ve starých věcech na „blesáku“, kdo by si z kamarády nezaskočil na Vánoční trhy dát si punč nebo kdo by pohrdl čerstvému voňavému rajčeti na farmářském trhu.

Jako základní předpoklad pro správné fungování a atraktivitu trhu je totiž důležitá autentičnost vycházející z lokality trhu. Trh s čerstvými mořskými rybami ve středomoří je naprosto fantastický, stejně tak jako trh se sýrem a čurčcheli v Tbilisi. Pokud by si ale sortiment navzájem prohodili, působilo by to špatně. Nehledě na to, že v Tbilisi by ryby přestaly být tak čerstvé. I přes to, že sortiment hraje důležitou roli, je to právě autentičnost, která trhu dodává „to“ navíc, co trh odlišuje od supermarketu a láká návštěvníky. Protože lidé navštěvující trhy nechtějí jenom „rybu“, ale touží také po zážitku a po kultuře, po socializaci.

*Main Bazaar
ve městě Léh v
Ladakhu (severní
Indie)*

Budoucnost?

Do budoucna je pravděpodobně největší výzvou pro naši „západní kulturu“, jaký vliv bude mít globalizace, internet, a na ně navázaný vývoj životního stylu, na tržnictví, ale i na klasický obchod. Dnes jsou patrné stále více sílící tendence nakupování z domu. Například služby, které vám dovezou týdenní nákup potravin až do postele by mohly mít na trhy fatální vliv.

Možná je důležité, aby si toto architekti tržnice uvědomili a projektovali je dostatečně silné tak, aby byly flexibilní a unesly i jiné využití nebo změněné. Možná je také důležité nestavět monofunkční tržnice, jako ty v 19. století, pro které dnes někdy hledáme využití, ale tuto funkci promíchat s jinou funkcí a vytvořit tak „funkční soudržnost“.

Na druhou stranu vznik obrovských nákupních center, které mohou být paralelou pro vznik internetového nakupování, sice zaznamenal útlum pro tržnice i kamenné obchody, ale v poslední době začínají být trhy pro určitou skupinu lidí zase velmi populární a atraktivní, byť se trhy a tržnice museli lehce přizpůsobit a přeměnit z toho „špinavého“ trhu v něco exkluzivního, lokálního, čerstvého, voňavého...

Domnívám se, že pokud bude návštěva tržnice i v budoucnu autentickou „společenskou událostí“ se zaměřením na lokální silné stránky a pokud bude ve městě unikátní, tak tato typologie bude mít své místo v městské struktuře i v budoucnu. Možná že ne v takové míře jako obrovské tržnice v 19. století, ale

v nějaké „analogové“ formě určitě. Na rozdíl od nákupních center, která jsou zaměnitelná, indiferentní a sortimentem nadnárodní. Ta jsou pravděpodobně ve větším ohrožení internetem a technologiemi než tržnice, neb jsou v podstatě zhmotněný internetový obchod (respektive internetový obchod je digitální nákupní centrum). S dalším podobným rozvojem totiž nákupní centra asi už potřeba nebude.

Zajímavé je také uvědomění si, že typologie tržnice vydržela v prakticky nezměněná podobě posledních několik tisíc let napříč civilizacemi. I to i přes to, že se civilizace objevovali a zanikali, stejně tak jako se společnosti výrazně měnily a jejich nároky také.

*Main Bazaar
ve městě Léh v
Ladaku (severní
Indie)*

Návrh

Město je krásné vrstevnaté.

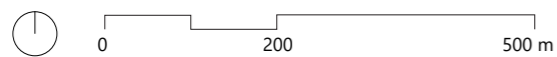
*Hradby
v Bezručových
sadech nedaleko
Tržnice*

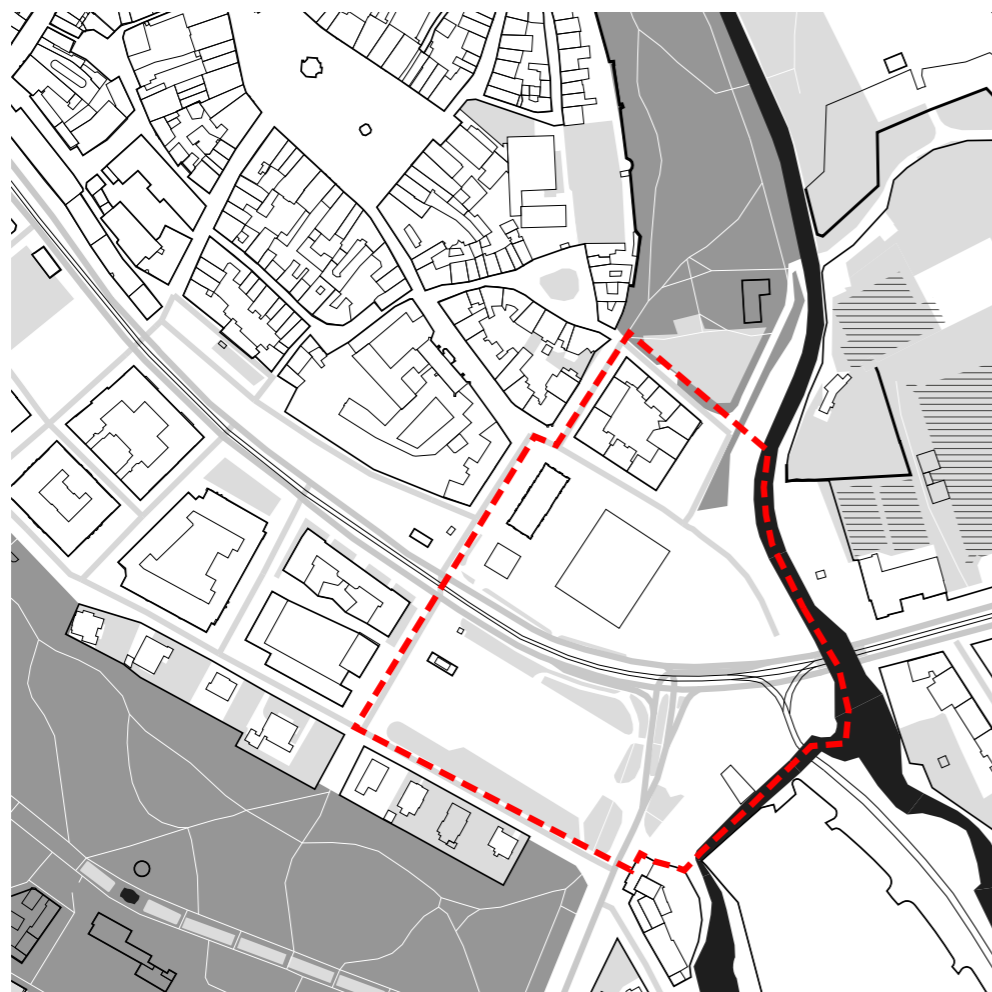

Nacházíme se v centru Olomouce. Z lokality olomoucké tržnice je při návštěvě cítit její rozervanost a podivná prázdnota. Nedefinovanost. Území nikoho, zdá se. V místě ústí zelené masy jediných dvou městských parků, ale přece se nestřetávají. Ruch aut roztíná území na 2 poloviny. Ze severu a východu místo obepíná tajemná rostlá struktura středověkého města a racionální bloky budov z 19. století. Z jihu průduchy vzduchotechniky nedávno postavené nákupní galerie. Jako by ale nic z toho na místo nepůsobilo. Je tu nepříjemné a nepřehledné vzduchoprázdno. V těžišti se skromně a ostýchavě krčí půvabný cihelný dům staré tržnice. Okolí mu nedává vyniknout. Je prázdň.

Urbanismus

Tržnice, jak se tato lokalita nazývá, je pro město zásadní orientační bod. Neodmyslitelně patří k jeho identitě. Proto jsem se rozhodl zde funkci tržnice zachovat a posílit. Jako městotvornou protiváhu nedávno otevřené blízké nákupní galerie. Jako manifest.

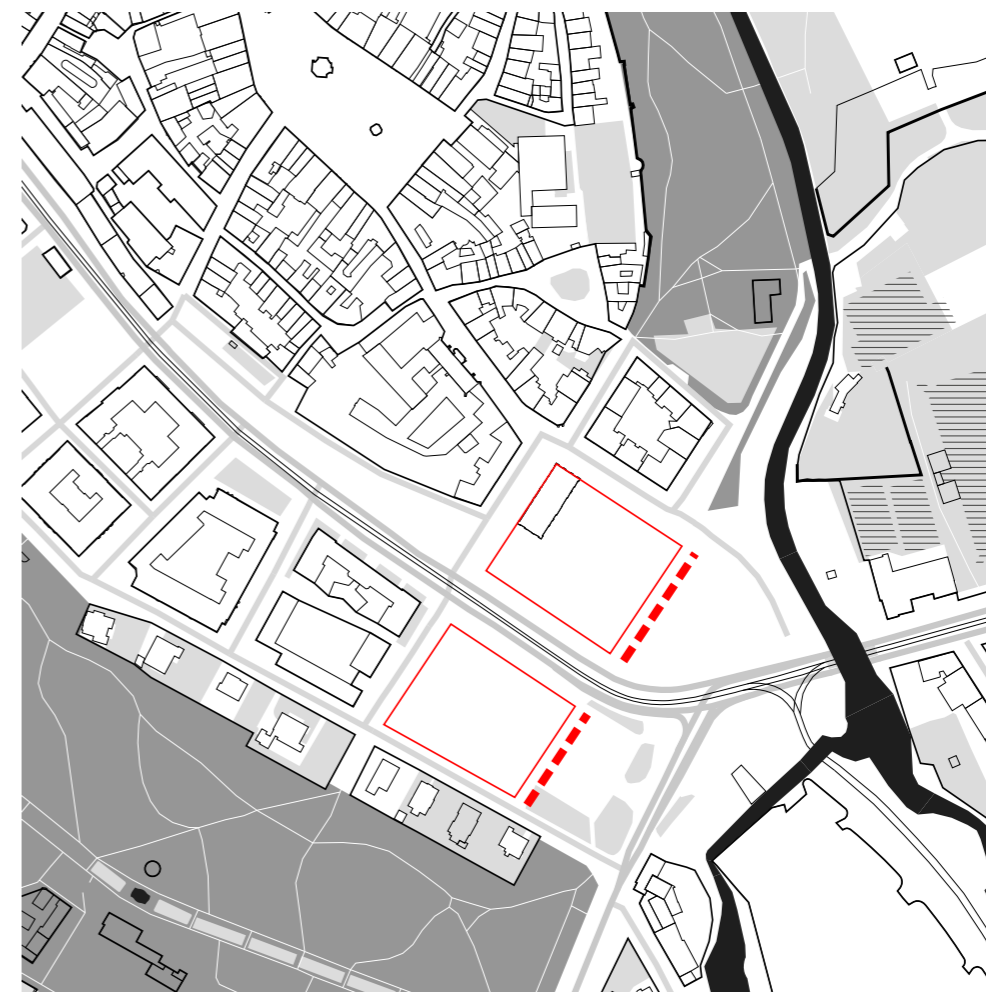

I. Současný stav

V návrhu zmenšuji oblouk třídy Svobody a vracím ji přibližně do původní historické stopy. Zpomaluji tak dopravu a umožňuji kompaktní zastavění části území.

Staré autobusové nádraží redukuji na potřebné minimum a zachovávám ho v jižní části. Ruším parkoviště v obou částech. Parkování bude řešeno v nové zástavbě jako podzemní.

II. Nalezení hrany města a brány do města

V severní části území definuji, dnes ne zcela jasnou, hranu města. V jižní části doplňuji v blokovou řadu paláců urbanismu 19. století a podporuji novou hranu.

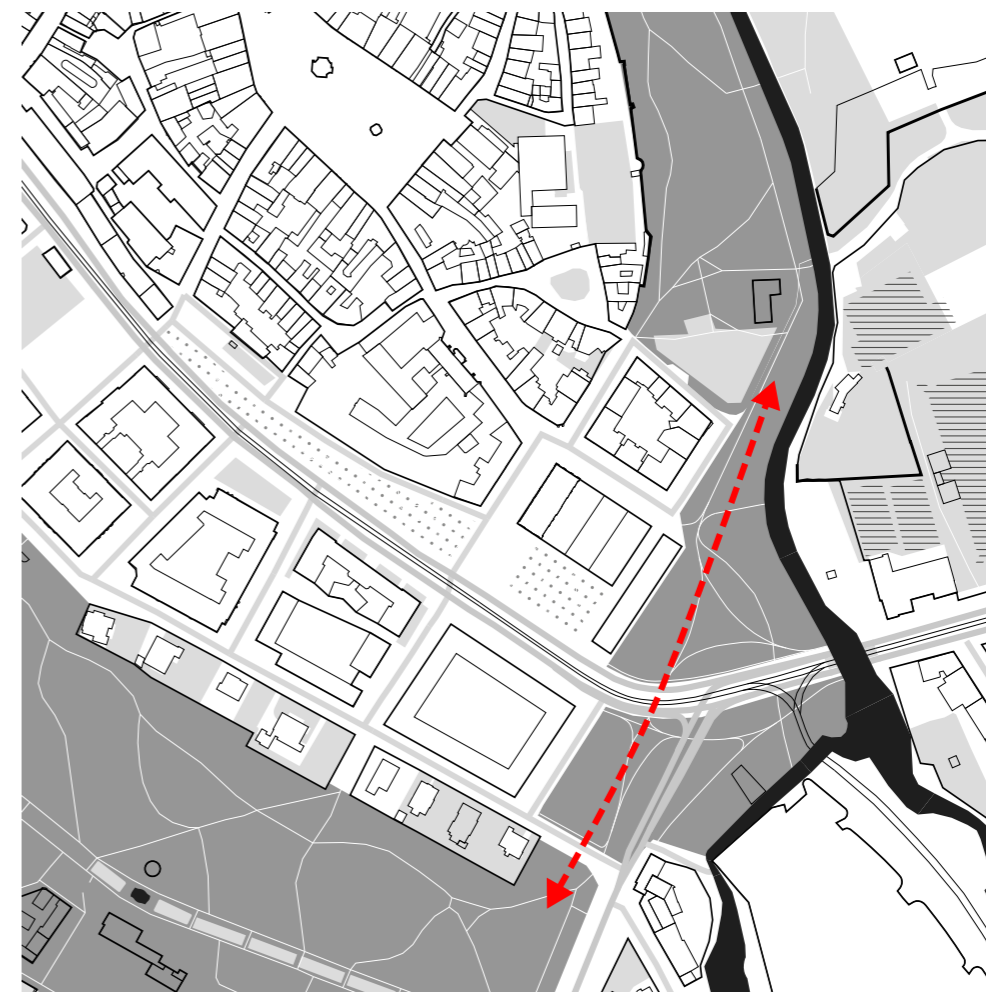
V prostoru mezi navrhovanými hmotami vzniká brána do města, kterou protíná třída Svobody.

III. Znovunalezení tržnice a vymezení prostranství tržiště

Starý dům tržnice doplňuji novou hmotou. Před vzniklým celkem vzniká náměstí určené venkovním trhům. Prostranství ze severozápadu uzavírá řada stromů a z jihovýchodu deskový dům.

Mezi deskovým domem a tržnicí je ulička mířící k Bezručovým sadům.

IV. Propojení městských parků a posílení zeleného pásu kolem města

V návrhu nechávám východní část území nezastavěnou pro propojení Smetanových a Bezručových sadů a posílení zeleného pásu kolem centra města. Aby bylo spojení intenzivnější, napřimuji ulici Polskou, která tak uhýbá hlavní ose

spojnice mezi parky. Podél této osy navrhuji hustý stromový porost, který změkčí novou hranu města a vede návštěvníka mezi parky. V severní části území navrhuji skatepark, navazující na lávku vedoucí k sportovištím na východě.

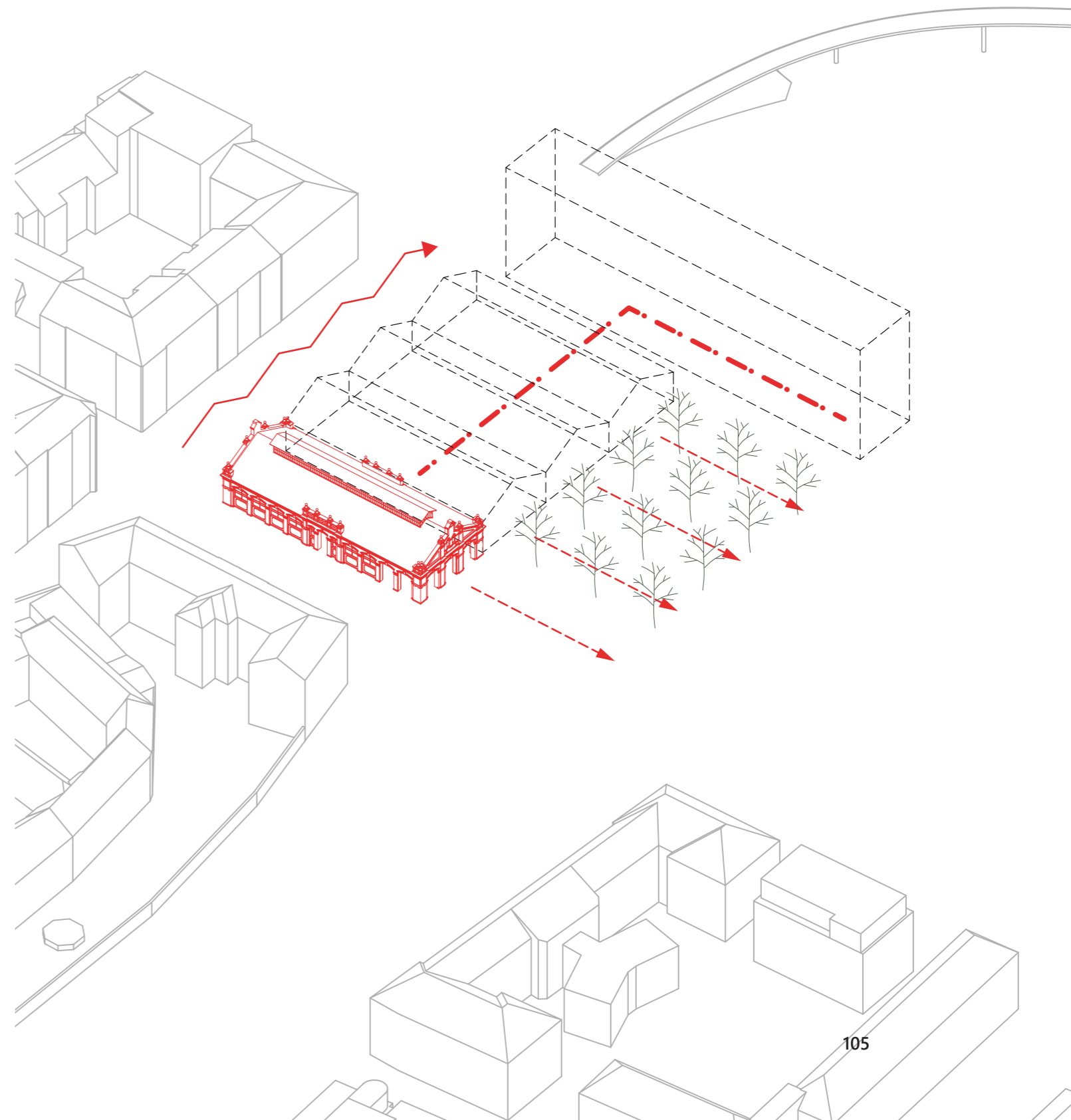
Koncept

V místě navrhuji soubor staveb tržnice a bytového domu - městského paláce. Tento celek vymezuje prostranství.

Stará budova tržnice kapacitně nestačí a je slabá pro samostatný provoz. Dům proto rozšiřuji a tím ho posiluji. Používám abstrahovaný tvar staré tržnice, archetyp průmyslové haly, a **vrstvím** nové na staré. Vytvářím čtyřlodí. Nové je hladké a strohé, z betonu, zrcadlí se zde současnost. Staré je zdobné a smyslné. V jádru ale stejné.

Čtyřlodí otevírám k prostranství, kde se venku mezi stromy odehrávají venkovní trhy. Stromy slouží jako ochrana před sluncem, deštěm i větrem. Prostranství je dlážděno malými žulovými kostkami, které jako koberec vjíždějí dovnitř do tržnice.

Náměstí je kromě tržnice vymezeno bytovým domem - městským palácem. Ten je nedílnou součástí celku. Bydlení jako základní kámen města a sídla. Dům se vznáší na obloucích, které formují v parteru arkádu. Palác utváří hranu města a také bránu do města, musí být reprezentativní. Parter je vstřícný a otevřený do stran. Měšťané v patrech sledují ruch dole na prostranství.

Stavební program a provoz

Tržnice

Největší částí tržnice je prodejní plocha s pulty a stánky. Ta činí přibližně 2000 m². Samotné pulty a stánky jsou variabilní a záleží na prodejci, jak velký stánek si pronajme. Sortiment tržnice je primárně zaměřený na potraviny, od lokálních pochoutek, jako jsou třeba tvarůžky, přes maso, po ovoce a zeleninu, ale dají se zde zakoupit i jiné produkty, jako třeba výrobky místních umělců. Stánky s potravinami jsou kombinované se stánky s jídlem. Dohromady tvoří koncept známý ze středozezemních států tzv. „wine-food“. Mezi stánky jsou tak i stoly, u kterých mohou návštěvníci zakoupené jídlo sníst.

Na prostranství před tržnicí si může kdokoliv postavit nebo pronajmout stůl a prodávat bez omezení prodávat. Mohou se zde také konat výroční nebo farmářské trhy. Stánky jsou chráněné stromy.

Provozní zázemí je umístěno do průběžného objemu v zadní části budovy. Příjem zboží je orientovaný do Kateřinské ulice, která je za tržnicí. U něj se nachází objemné výtahy vedoucí do podzemního podlaží, kde jsou sklady a chladírny a technické zázemí.

V rohu budovy mezi tržnicí a bytovým domem je umístěn sklad mobiliáře a toalety pro personál.

Ve 2. NP jsou šatny prodávajících a kancelář správce tržnice.

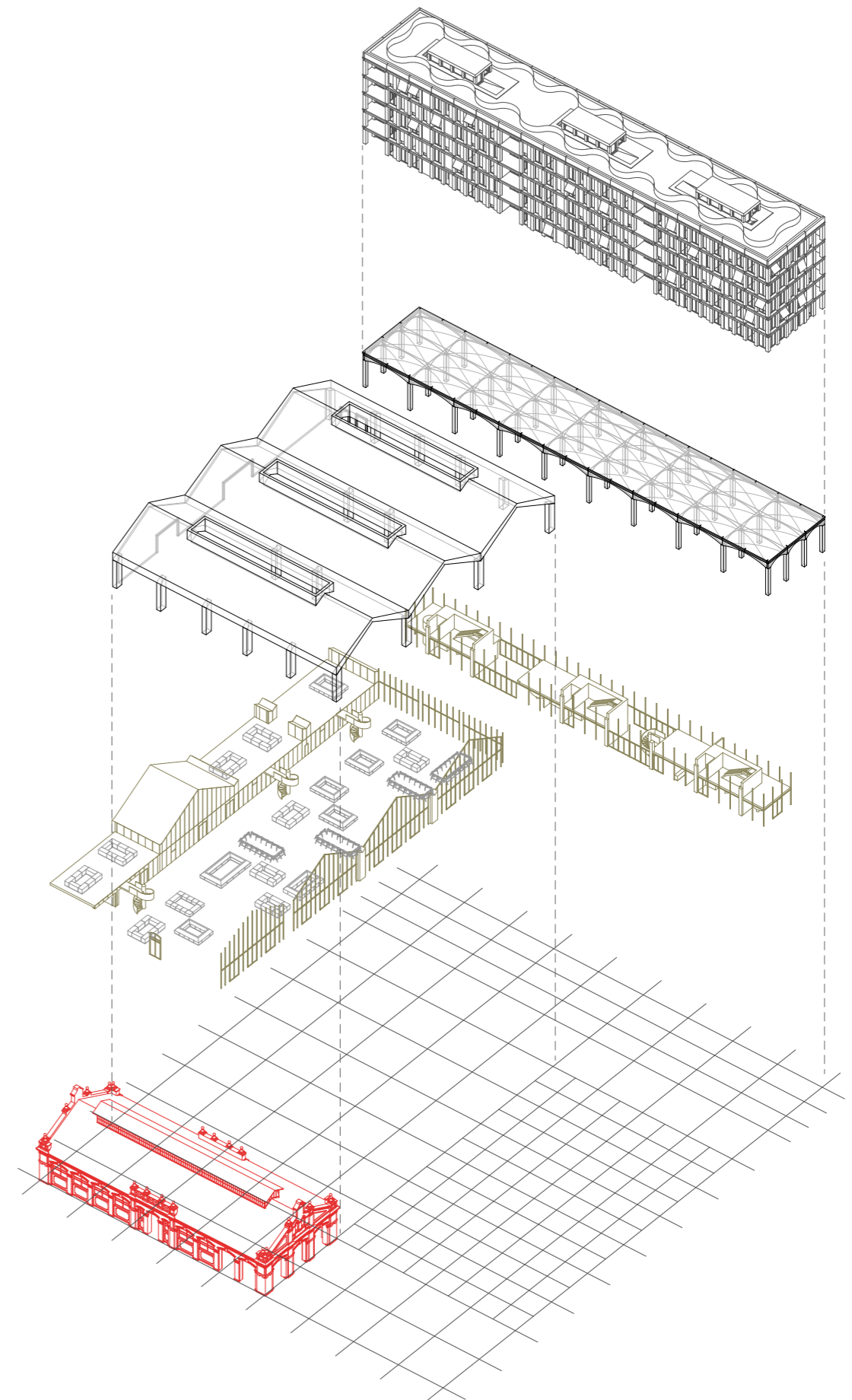
Z Kateřinské ulice je orientovaný také vjezd do garáží, které jsou společné pro bytový dům i tržnici. Nachází se zde 146 parkovacích stání, z toho 6 pro ZTP.

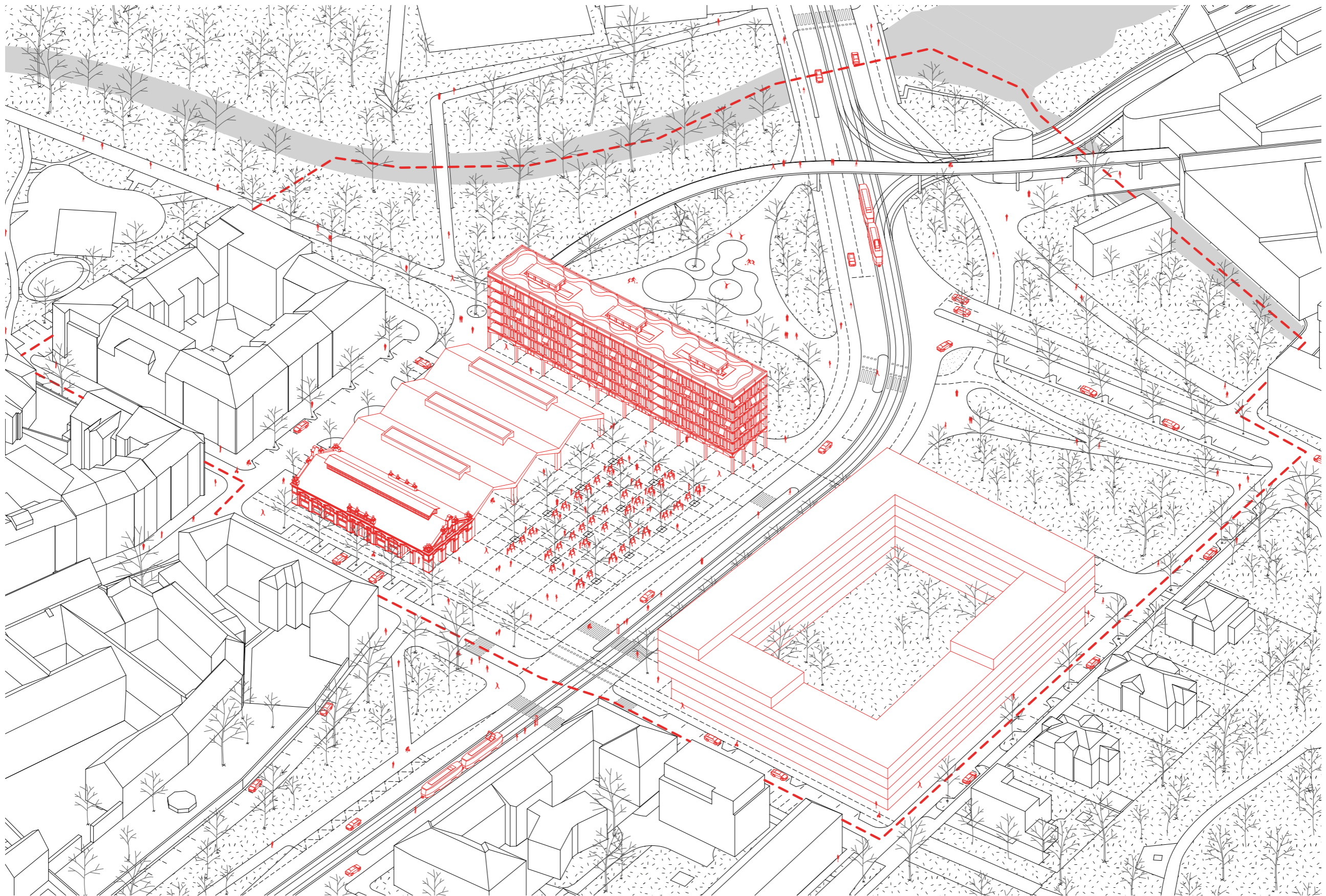
Bytový dům

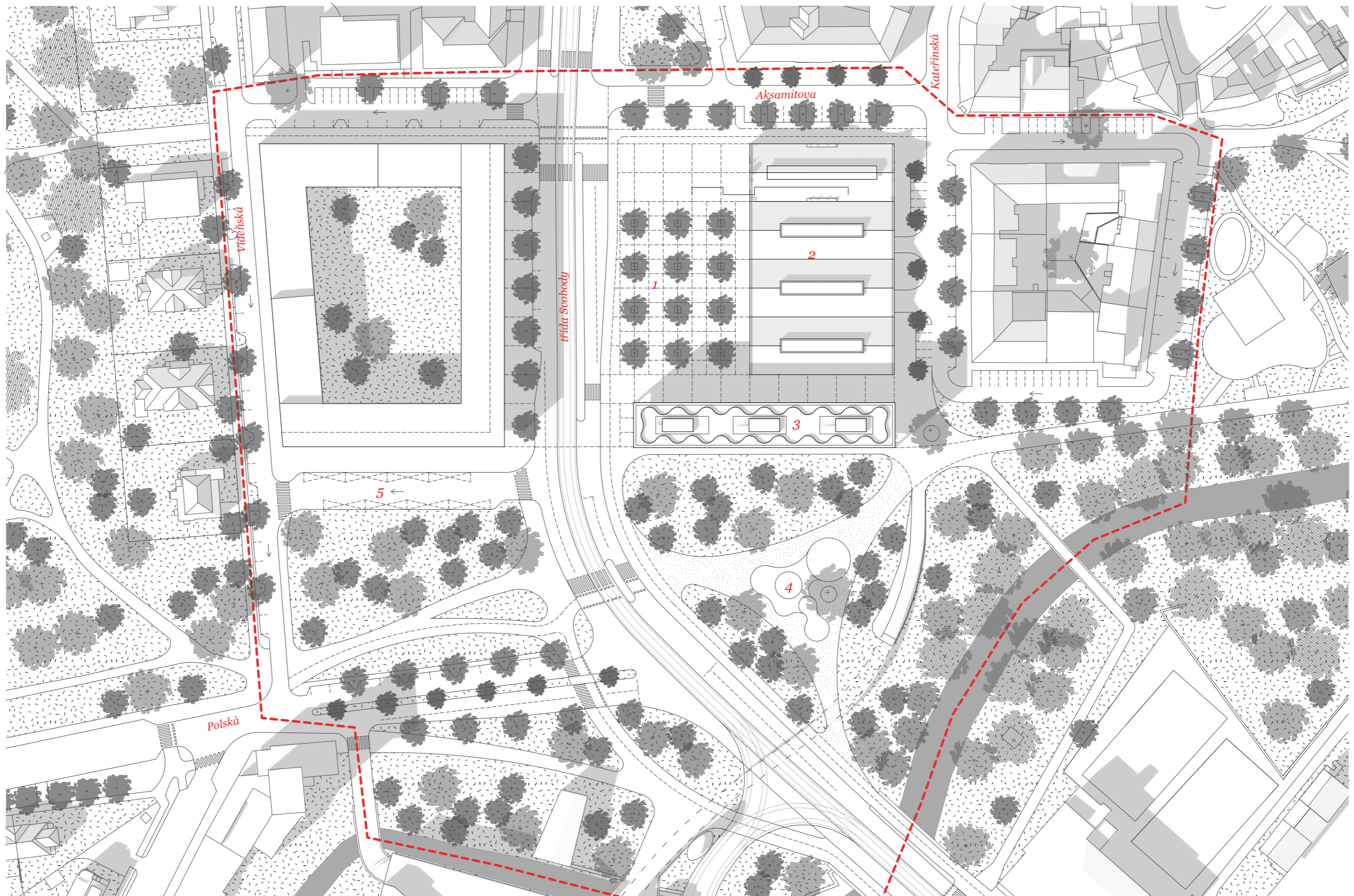
Parter je otevřený do všech stran. Nachází se zde komerční prostory s plochou 75 m², kavárna se 120 m² a multifunkční prostor se 120 m².

Dům čítá celkem 7 podlaží s celkovou výškou 25,5 m, z toho je 5 podlaží bytových. Na jednom podlaží je 12 bytů, v celém domě je tedy 60 bytů. Mix bytů v celém domě je 10 x 1+kk, 20 x 2+kk, 20 x 3+kk a 10 x 4+kk.

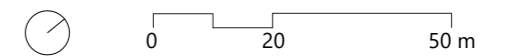
Střecha domů je zelená, volně přístupná jeho obyvatelům pro rekreaci.

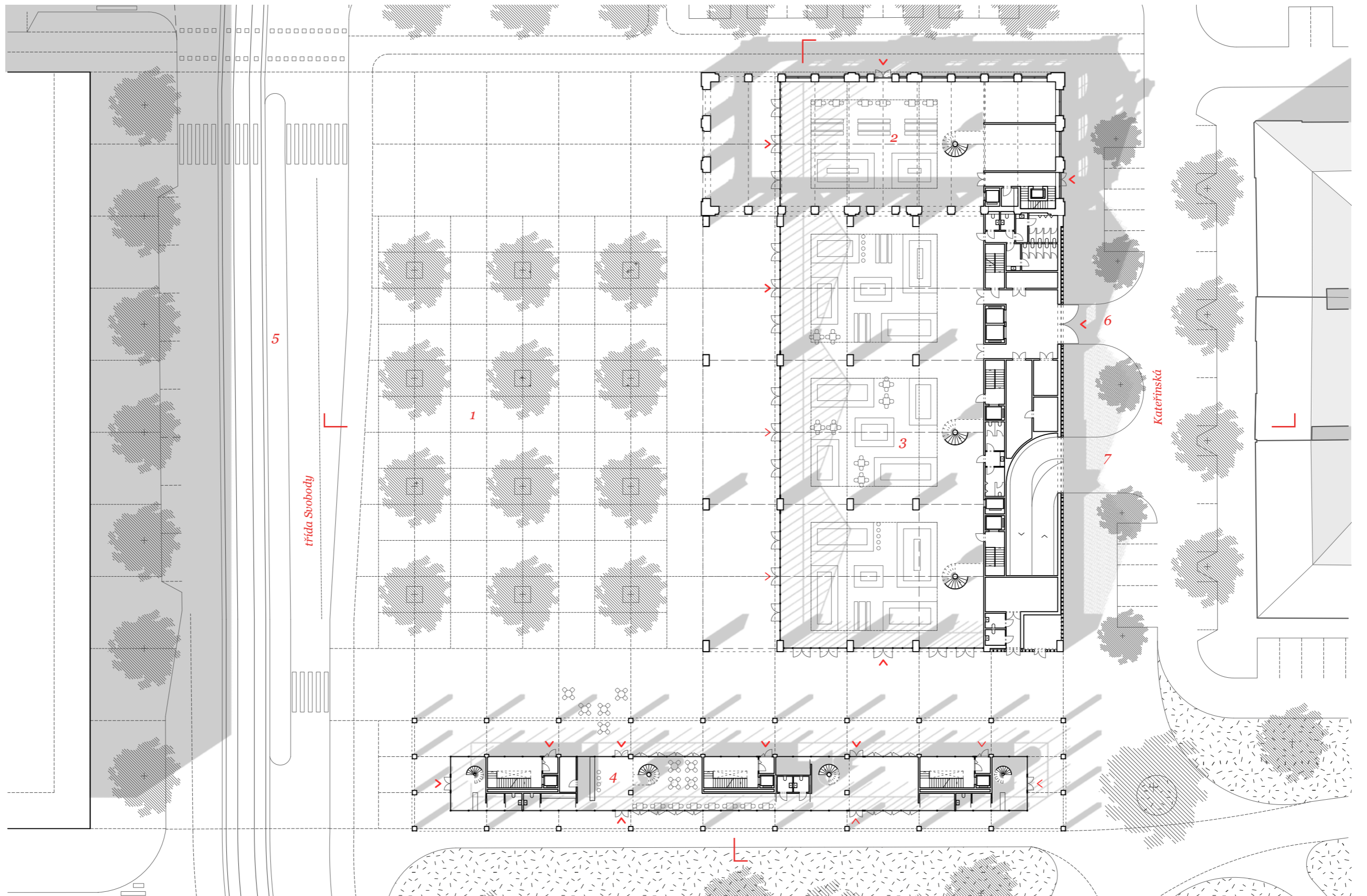

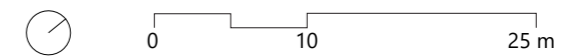
1 - prostranství před tržnicí, 2 - tržnice, 3 - bytový dům, 4 - skatepark, 5 - stanoviště autobusů,

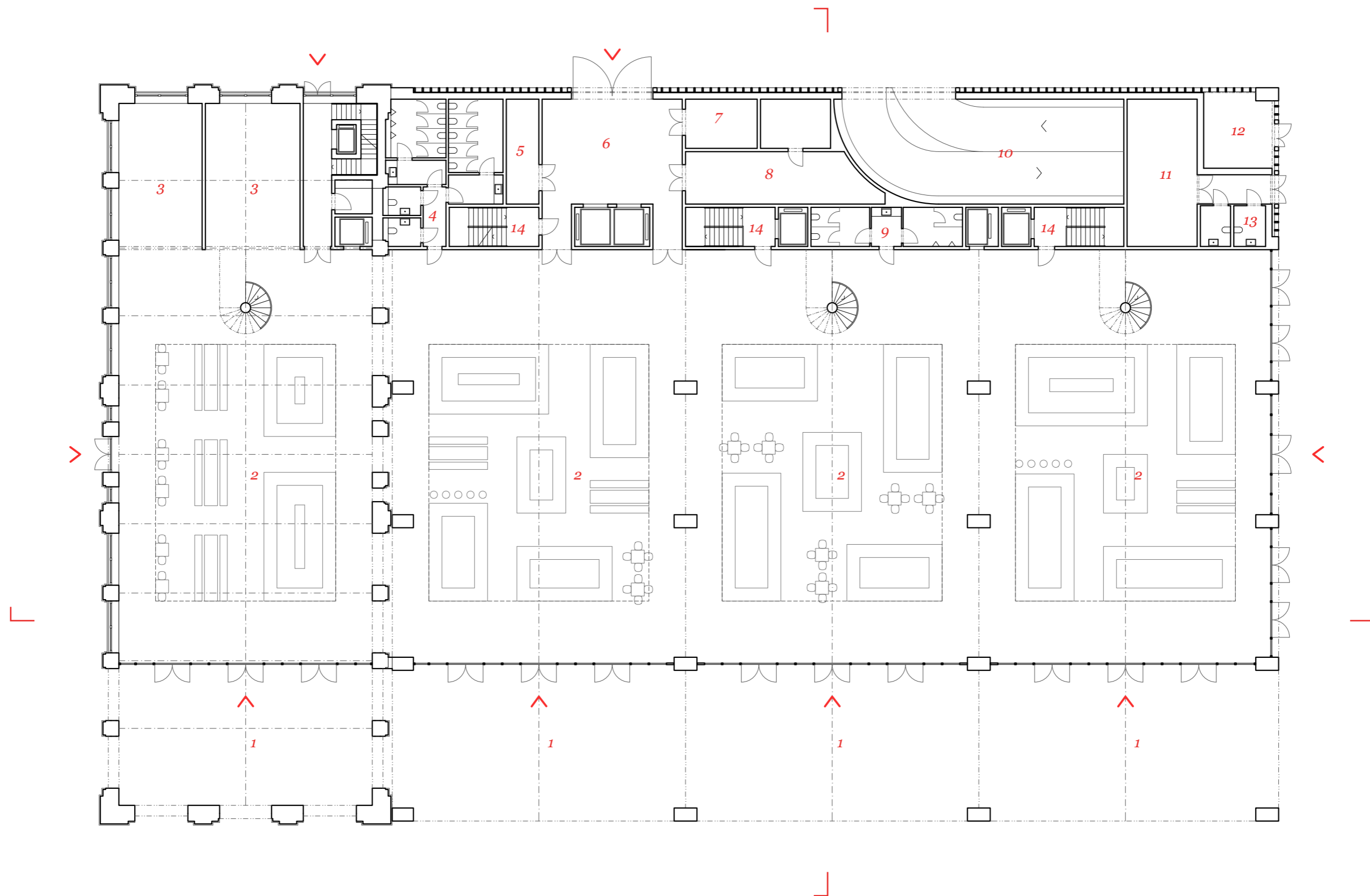

1 - prostranství před tržnicí, 2 - stará tržnice, 3 - přístavba, 4 - kavárna v parteru bytového domu,
5 - tramvajový ostrůvek, 6 - zásobování, 7 - vjezd do garáže

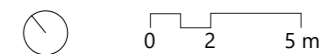

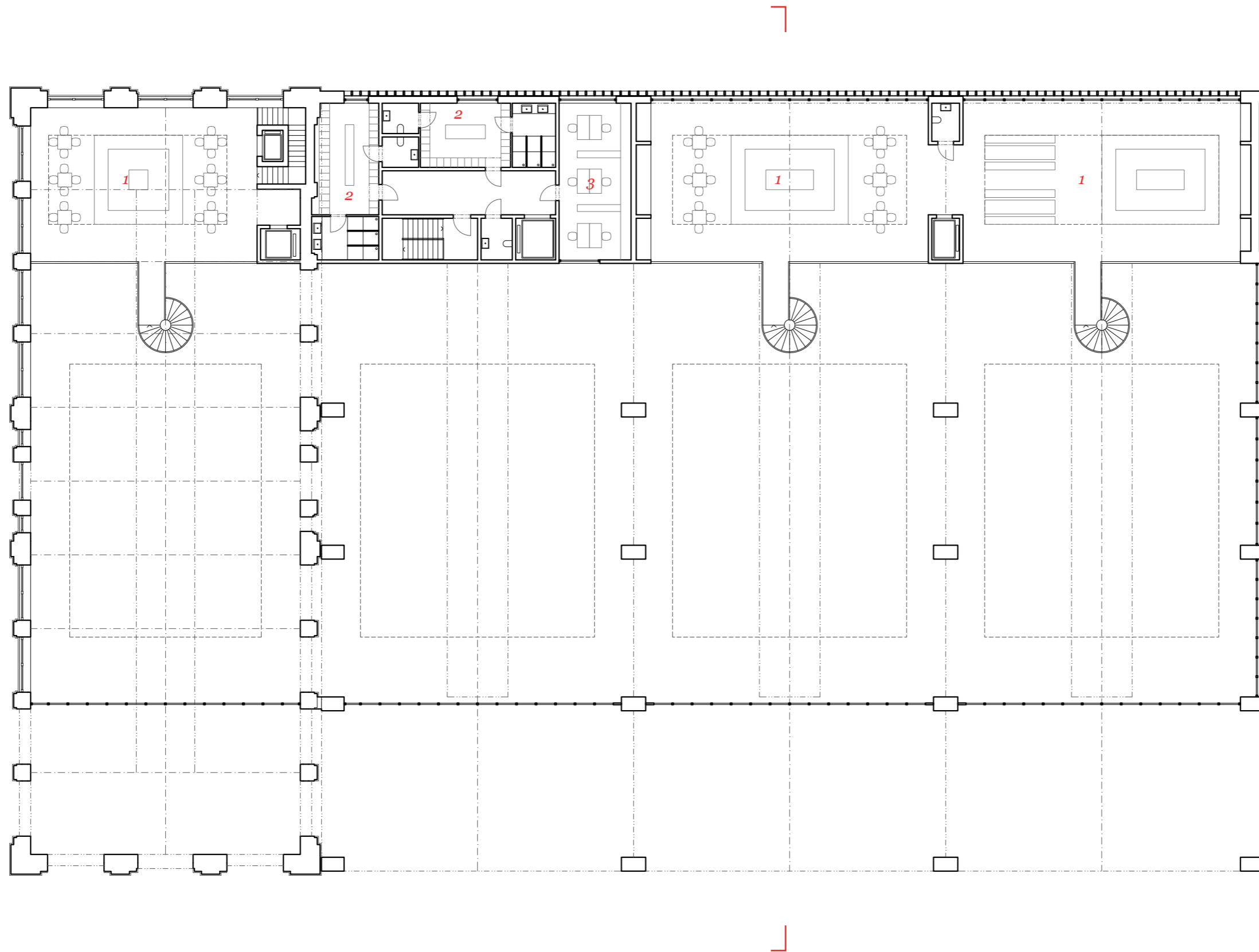
1 - krytý předprostor, 2 - hala tržnice, 3 - bistro/obchod, 4 - toaleta pro veřejnost, 5 - sklad nářadí,
 6 - vykládka zboží, 7 - odpad, 8 - sklad, 9 - toaleta pro zaměstnance, 10 - garážová rampa,
 11 - sklad venkovního mobiliáře, 12 - komunální odpad bytového domu, 13 - toaleta, 14 - schodiště

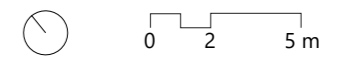

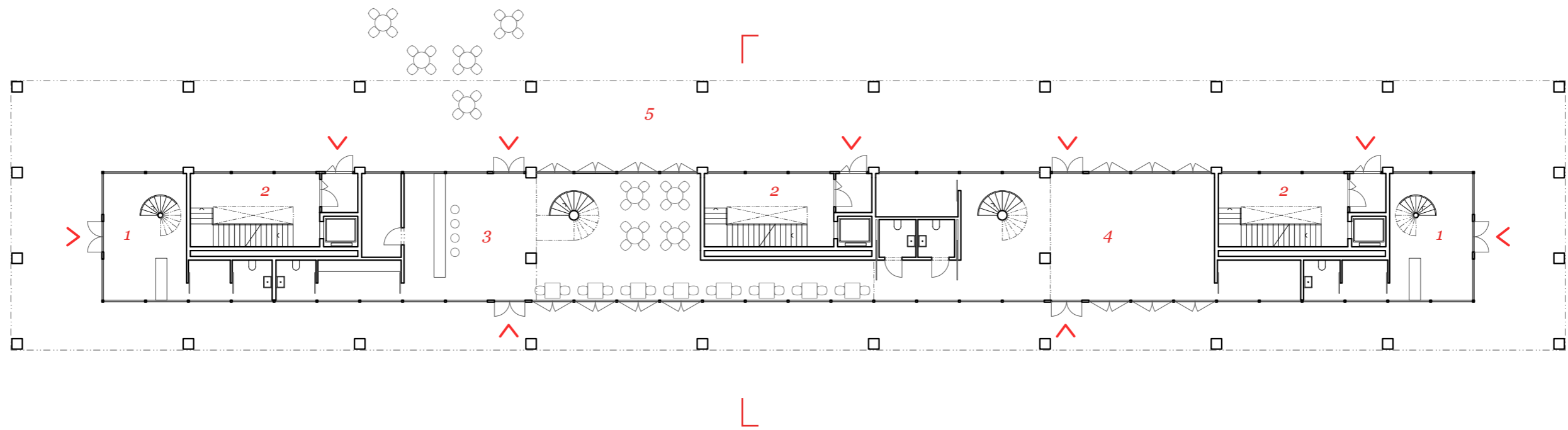
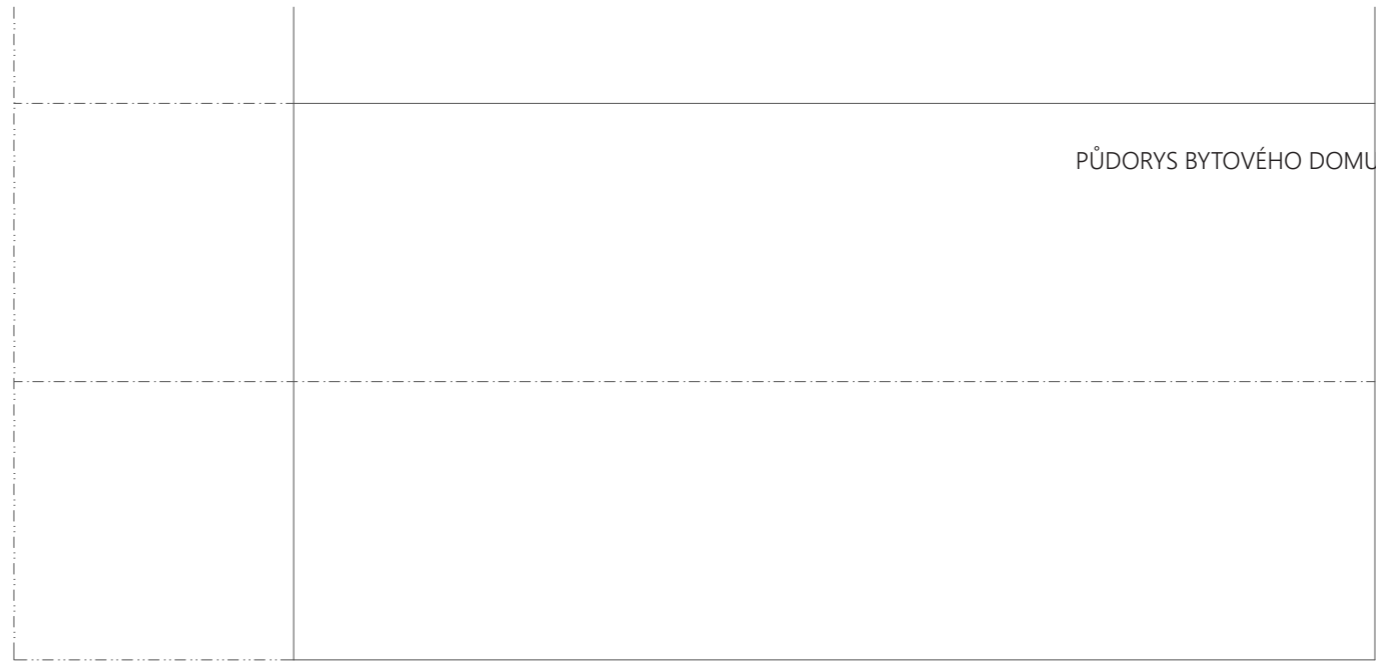

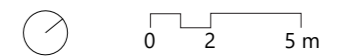
1 - galerie, 2 - šatna, 3 - kancelář správce tržnice

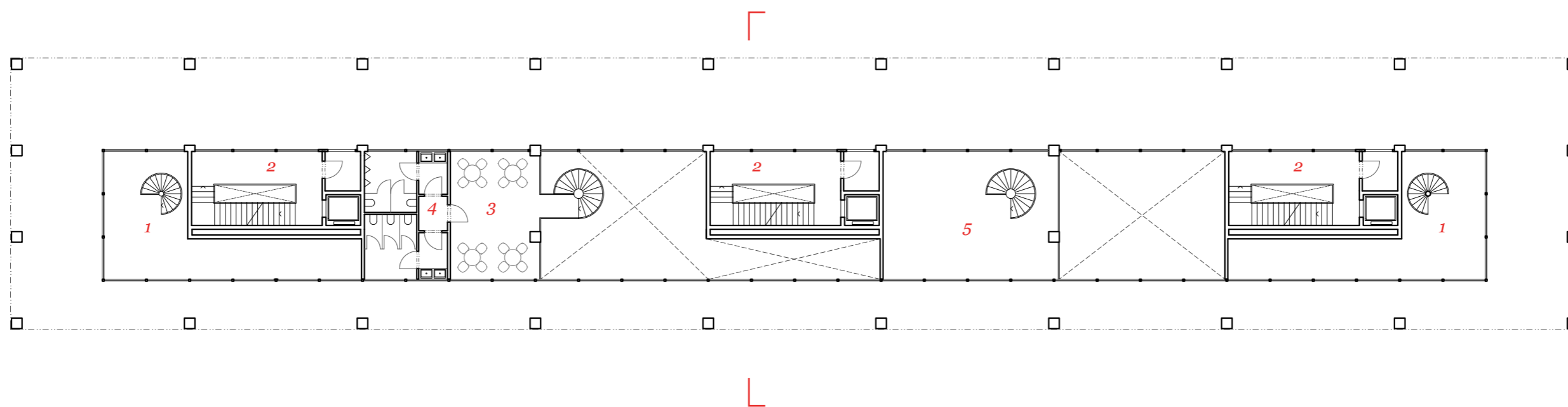
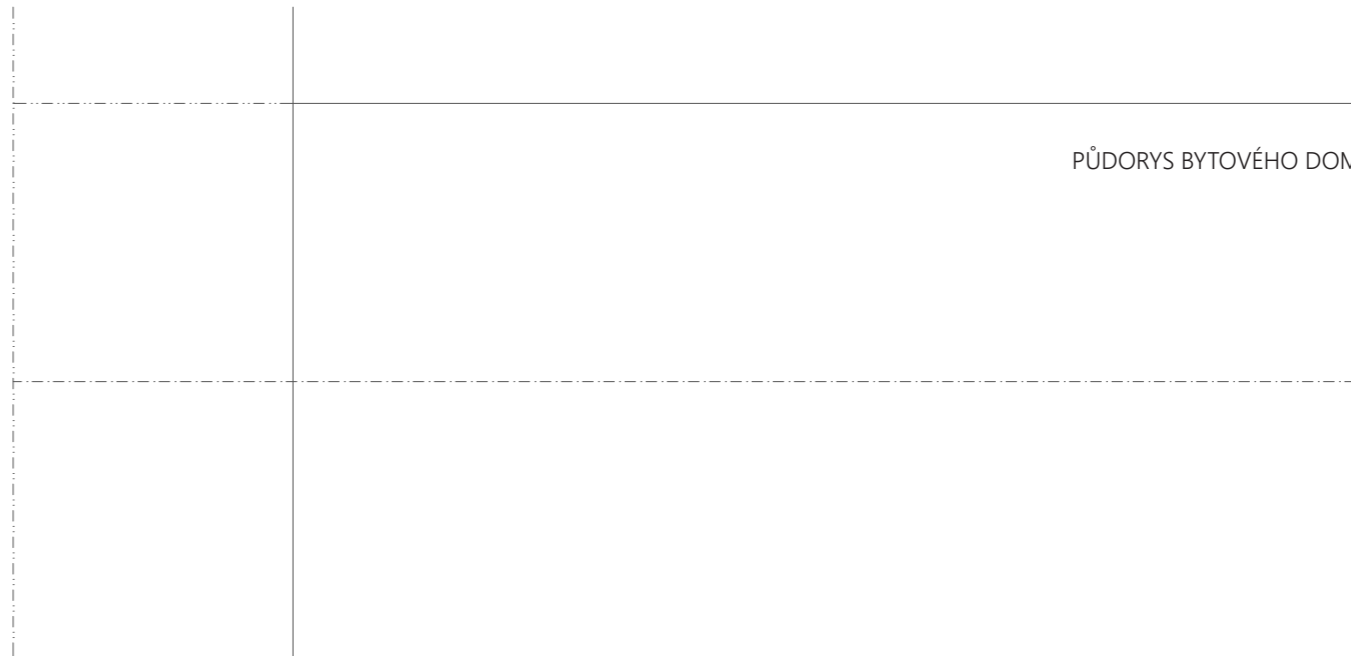

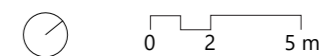
1 - komerční prostor, 2 - vertikální komunikace, 3 - kavárna, 4 - multifunkční prostor, 5 - arkáda

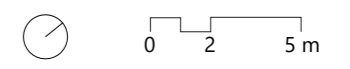
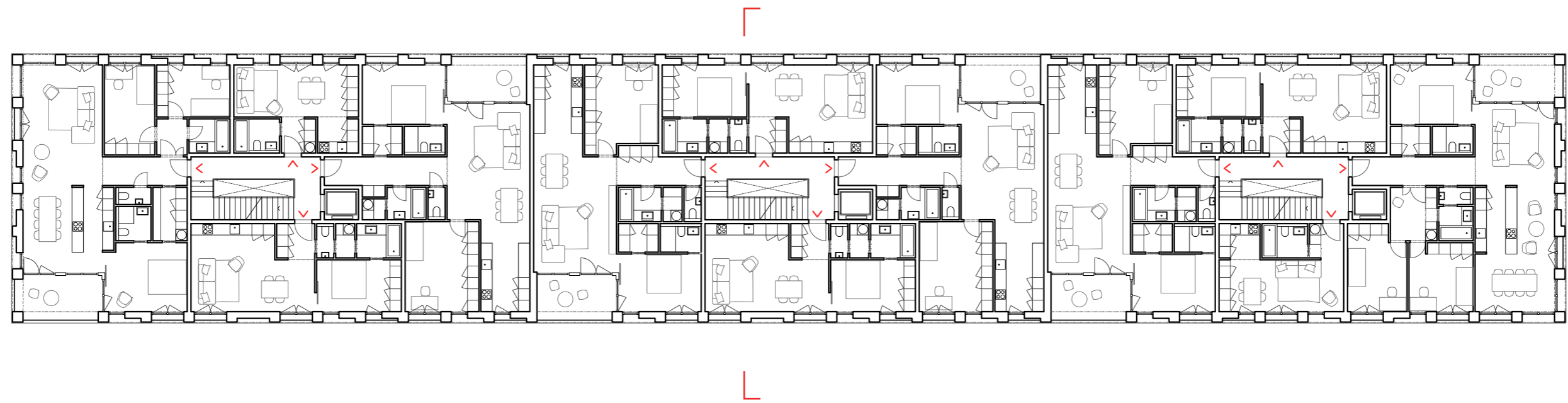
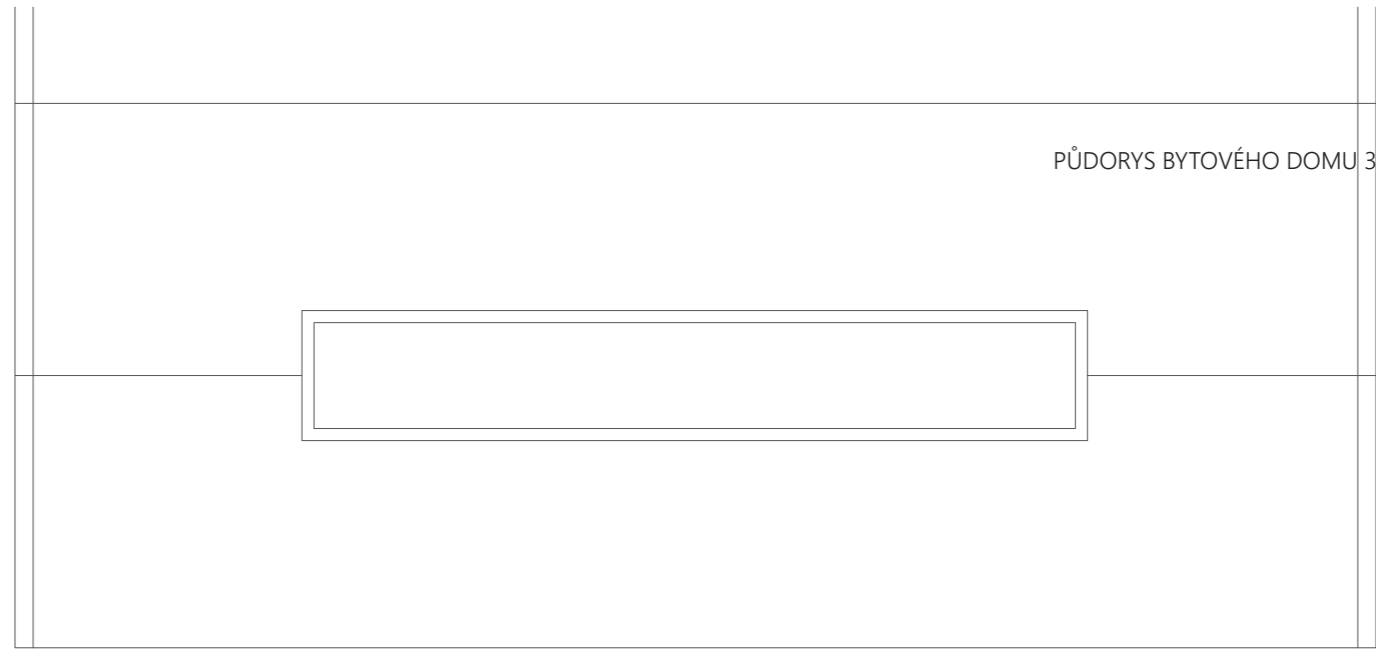

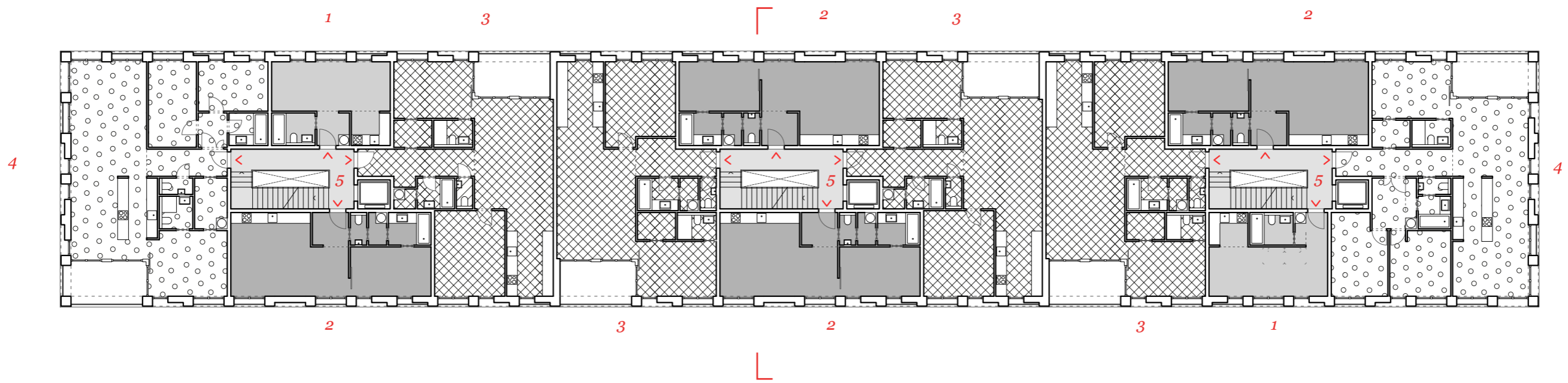

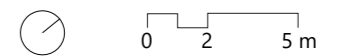
1 - galerie komerčního prostoru, 2 - vertikální komunikace, 3 - galerie kavárny, 4 - toaleta,
5 - galerie multifunkčního prostoru

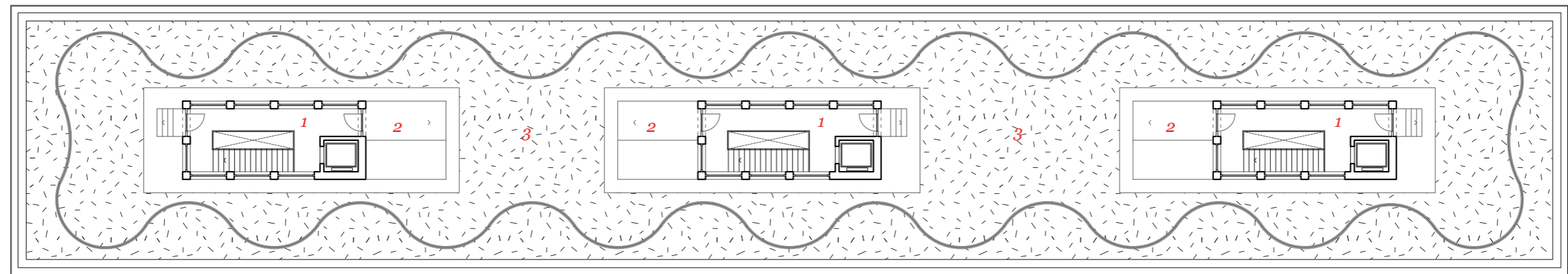
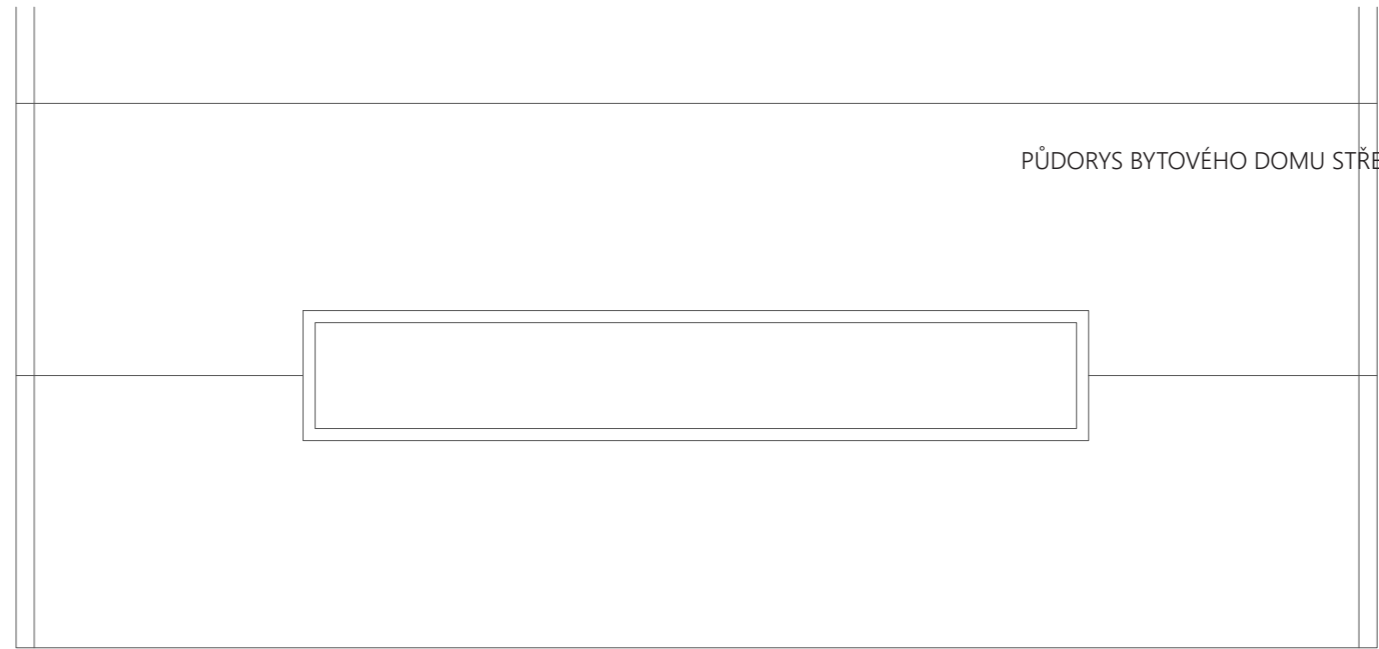

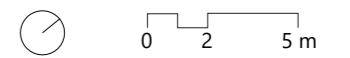

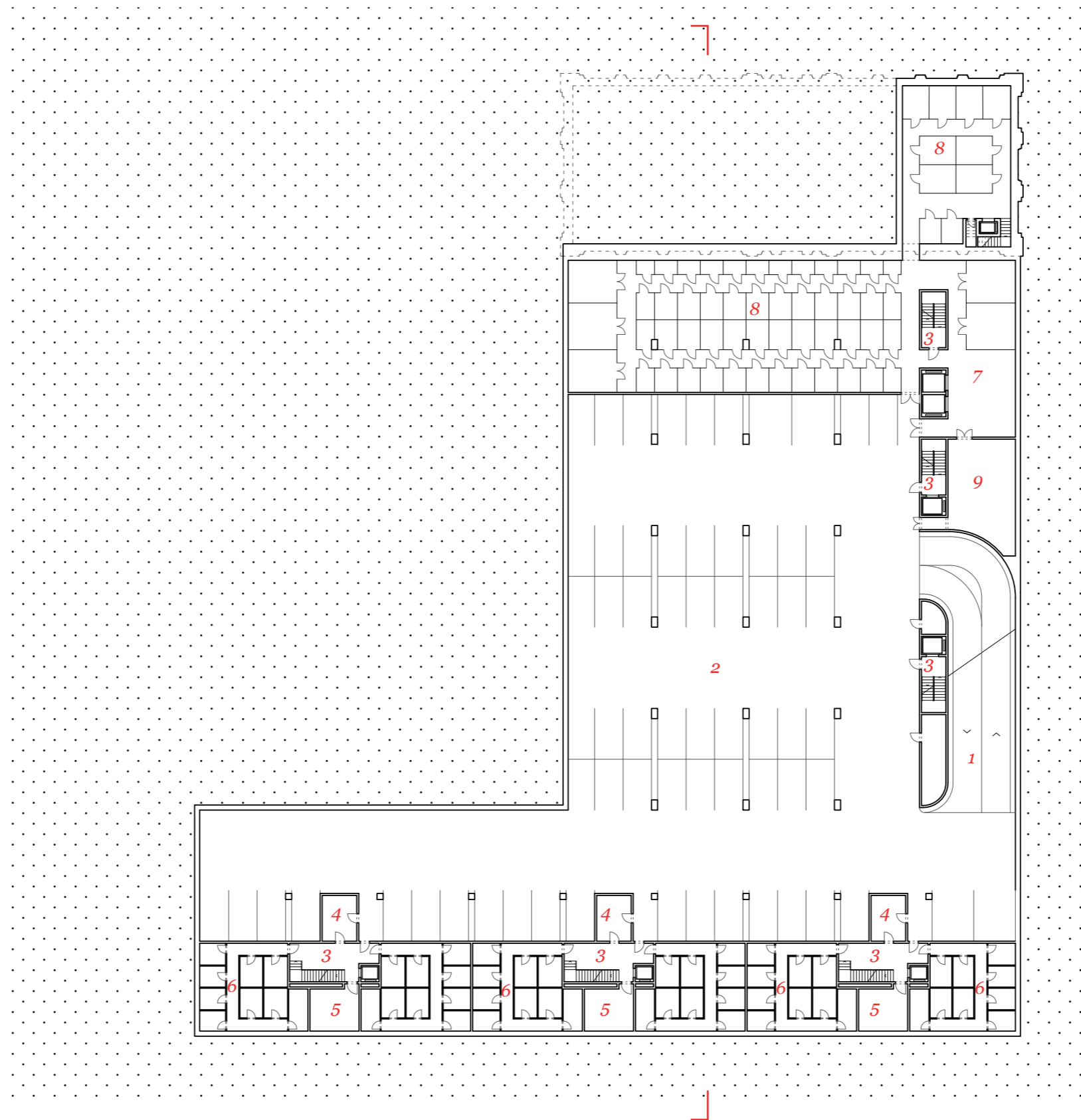
1 - byt 1+kk (2x), 2 - byt 2+kk (4x), 3 - byt 3+kk (4x), 4 - byt 4+kk (2x), 5 - vertikální komunikace
Celkem je na podlaží 12 bytů.

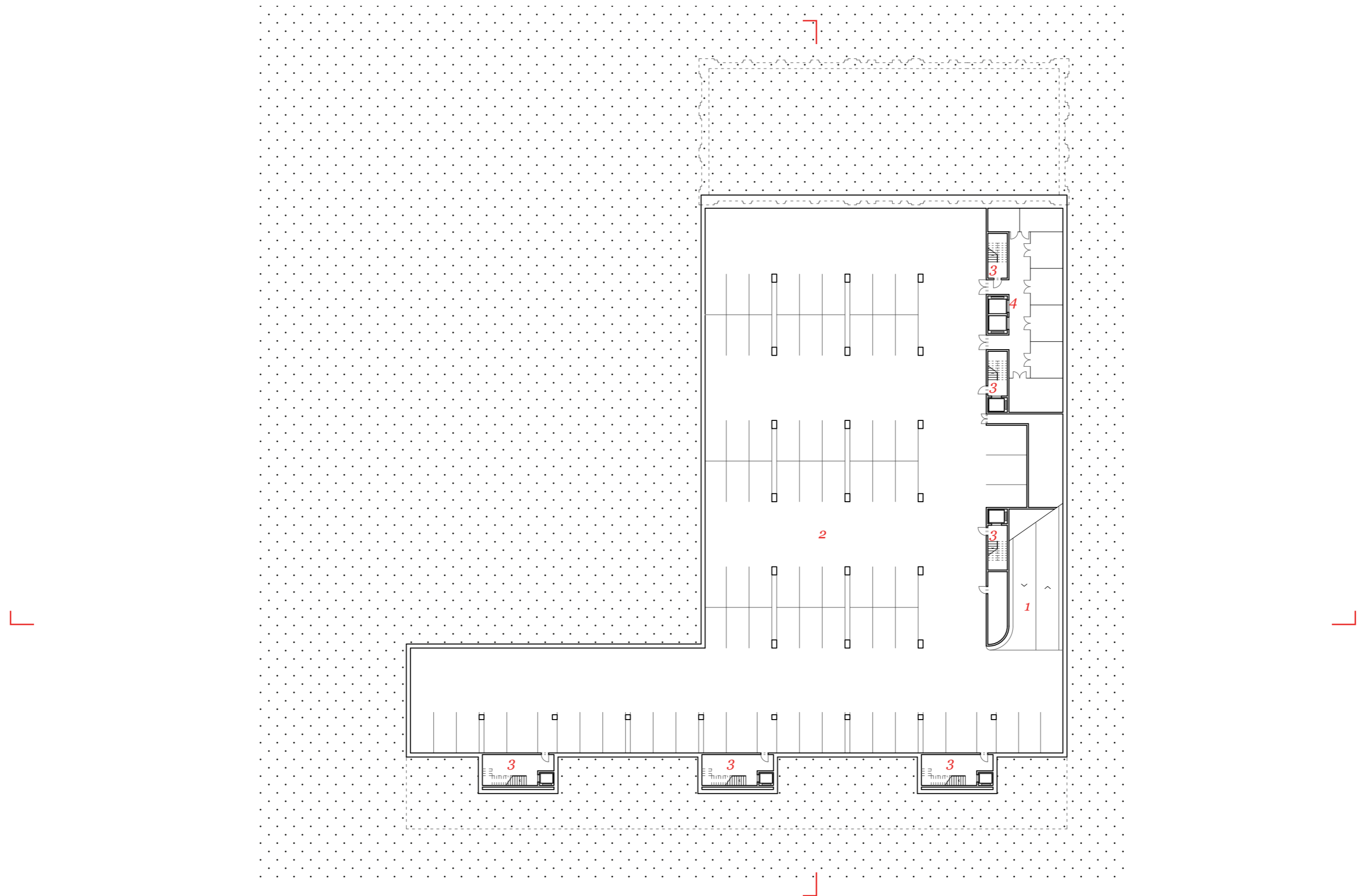
1 - vertikální komunikace, 2 - veranda, 3 - zahrada

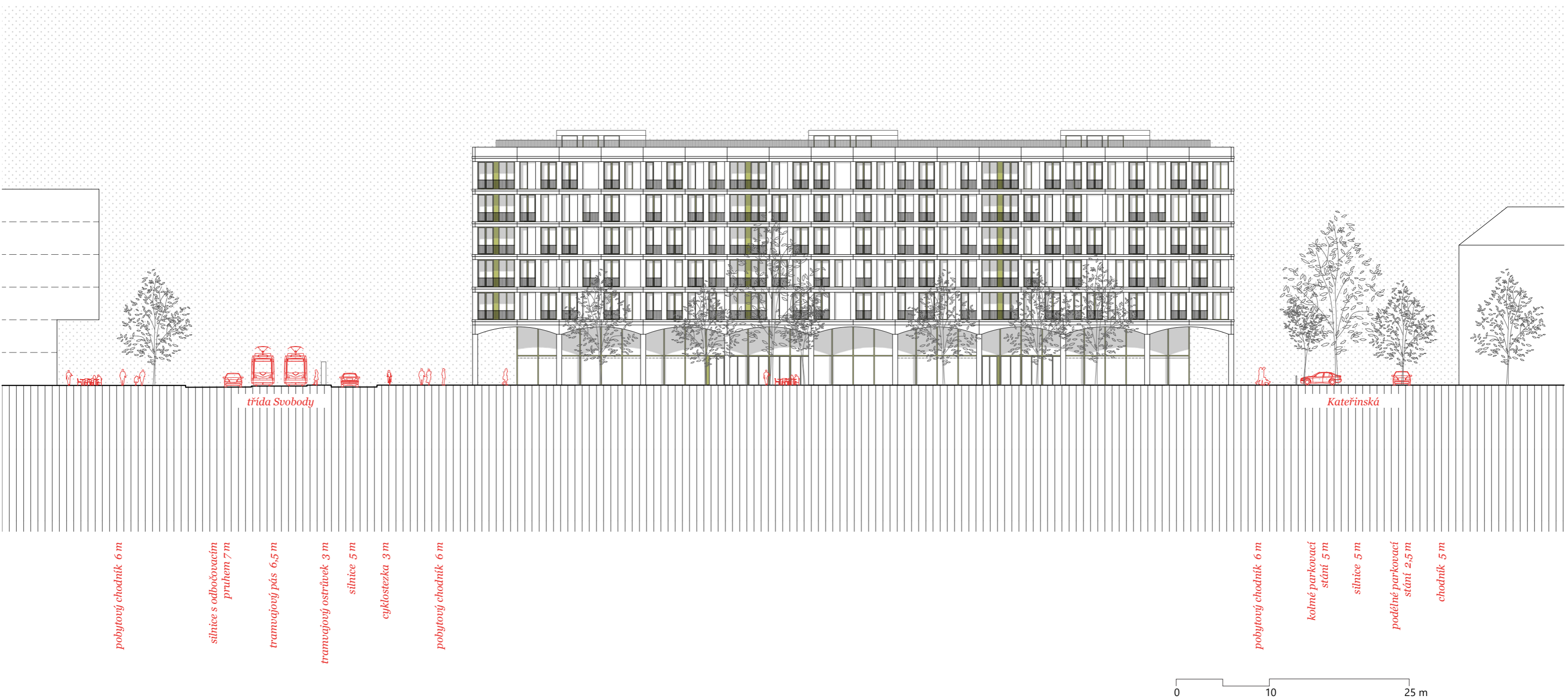
1 - garážová rampa, 2 - garážová stání, 3 - vertikální komunikace, 4 - kolárka, 5 - tzb bytového domu,
6 - sklepní kóje, 7 - vykládka výtahu, 8 - sklady a chladírny, 9 - tzb tržnice

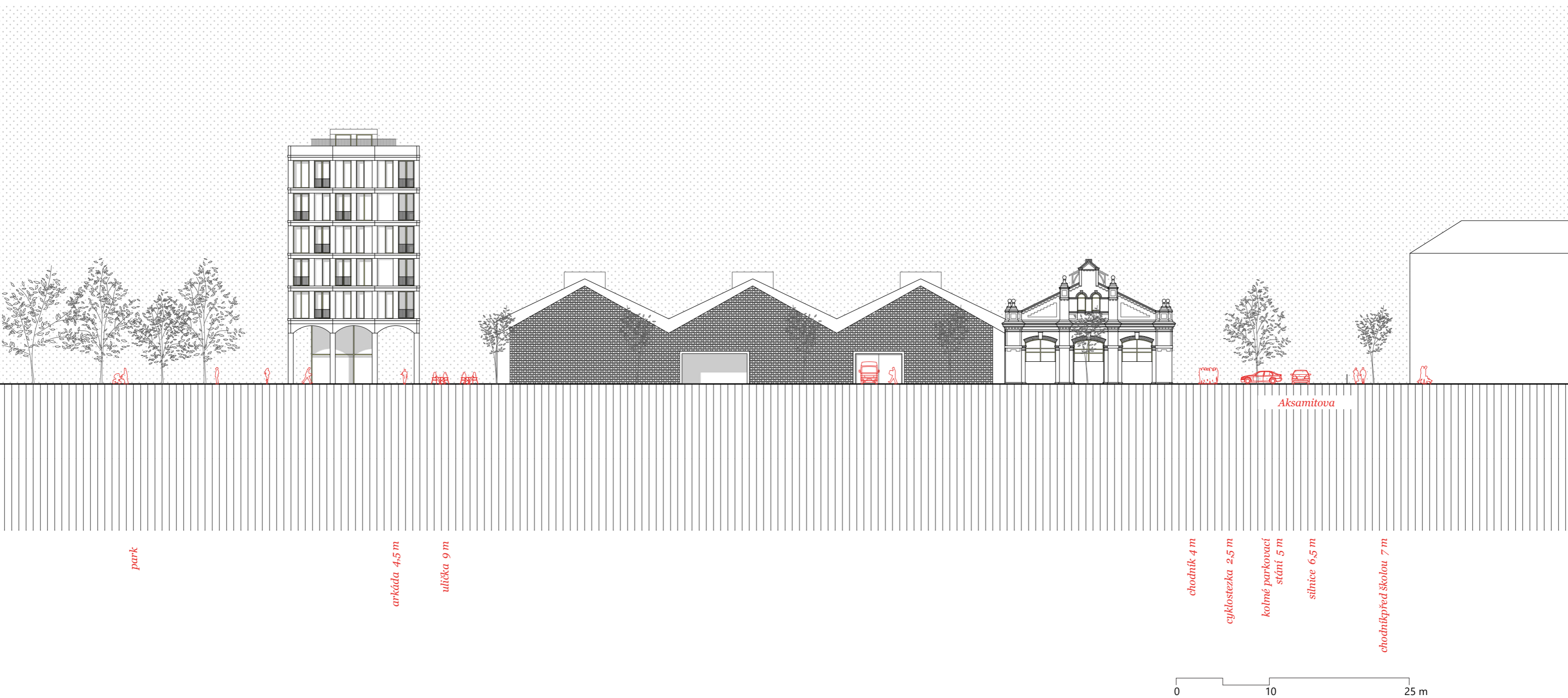
1 - garážová rampa, 2 - garážová stání, 3 - vertikální komunikace, 4 - sklady

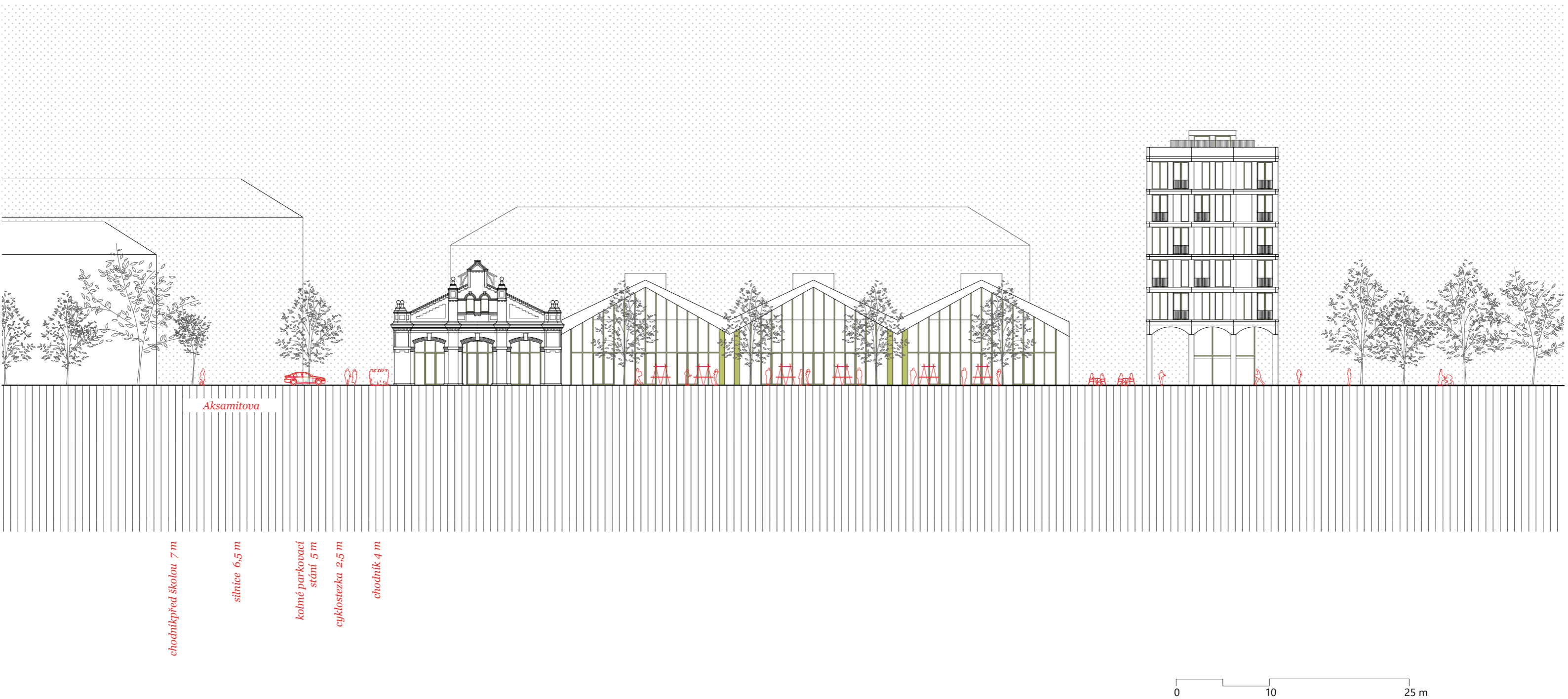

pobytový chodník 6 m
silnice s odbočovací
pruhem 7 m
tramvajový pás 6,5 m
tramvajový ostrůvek 3 m
silnice 5 m
cyklostezka 3 m
pobytový chodník 6 m

pobytový chodník 6 m
kolmé parkovací
stání 5 m
silnice 5 m
podélné parkovací
stání 2,5 m
chodník 5 m

Aksamitova

chodník před školou 7 m

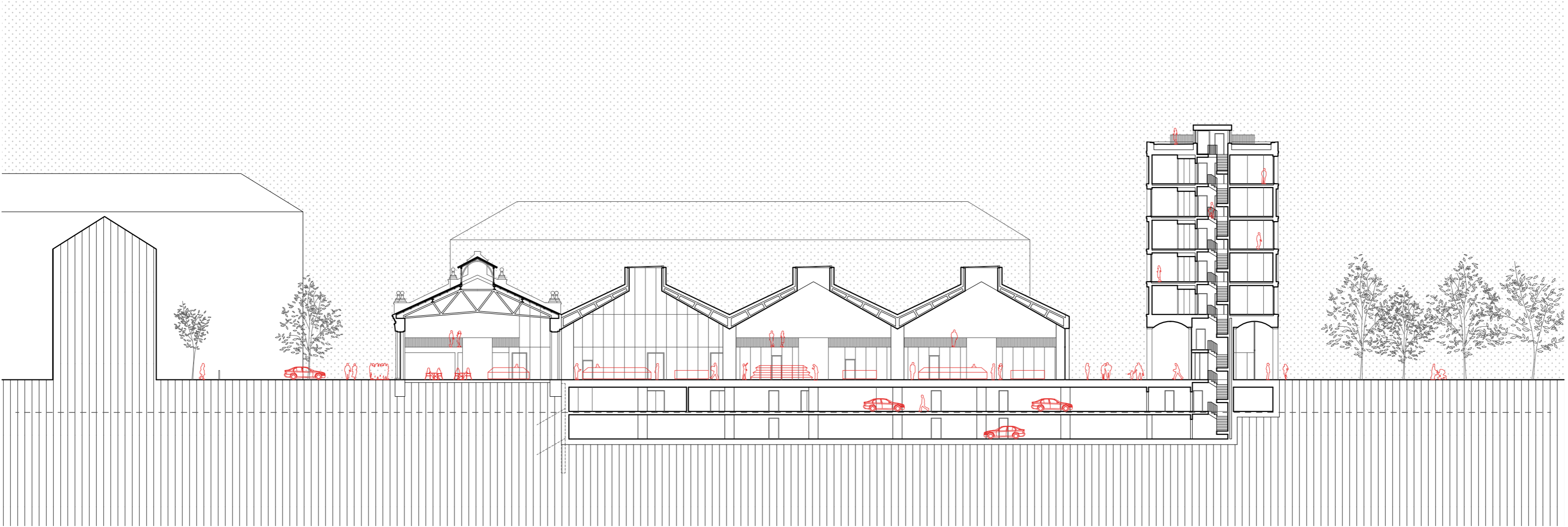
silnice 6,5 m

kolmé parkovací
stání 5 m

cyklostezka 2,5 m

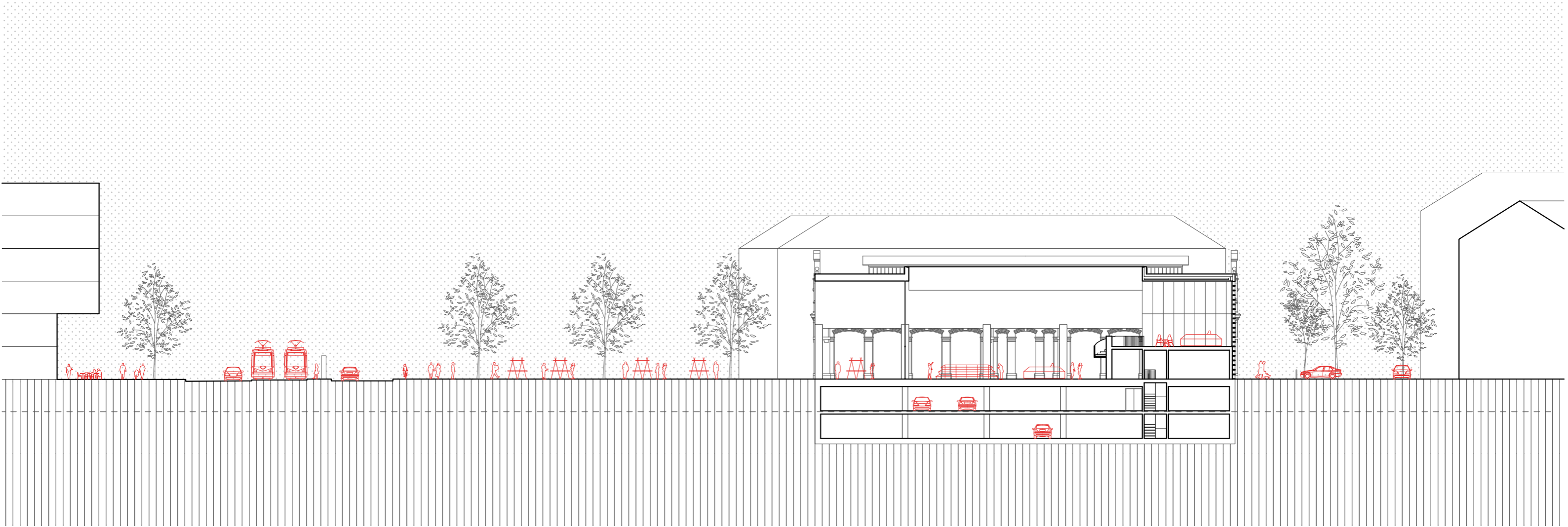
chodník 4 m

0 10 25 m

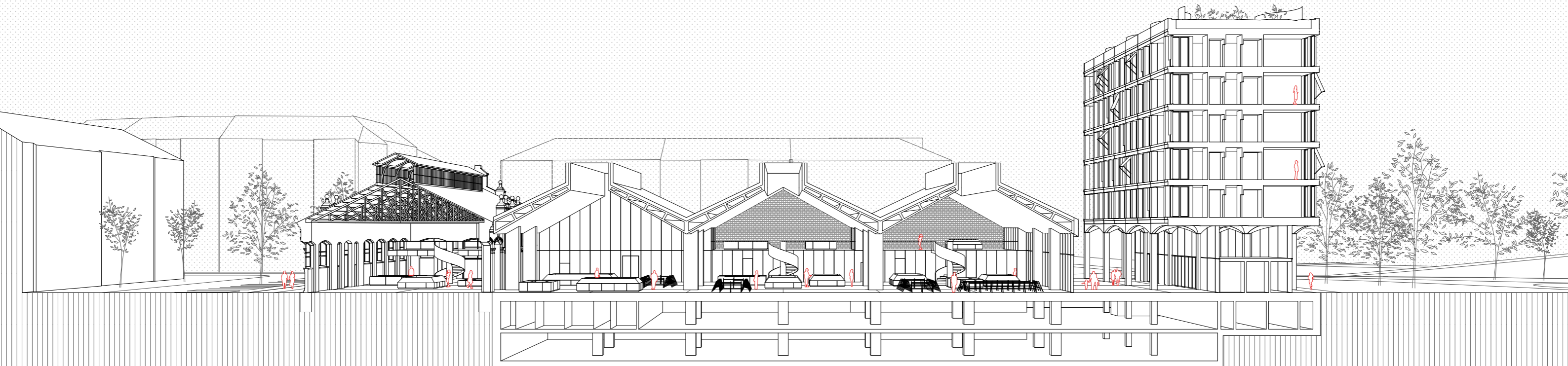
Aksamitova

0 10 25 m

třída Svobody

0 10 25 m

Konstrukční a materiálové řešení

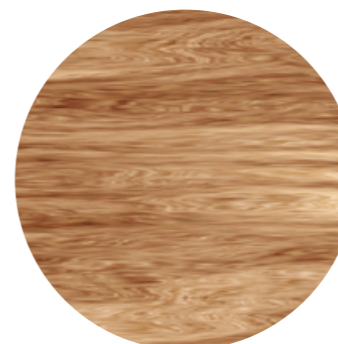
Celý soubor staveb je vepsaný do modulu 9 x 9 m, resp. 4,5 x 4,5 m.

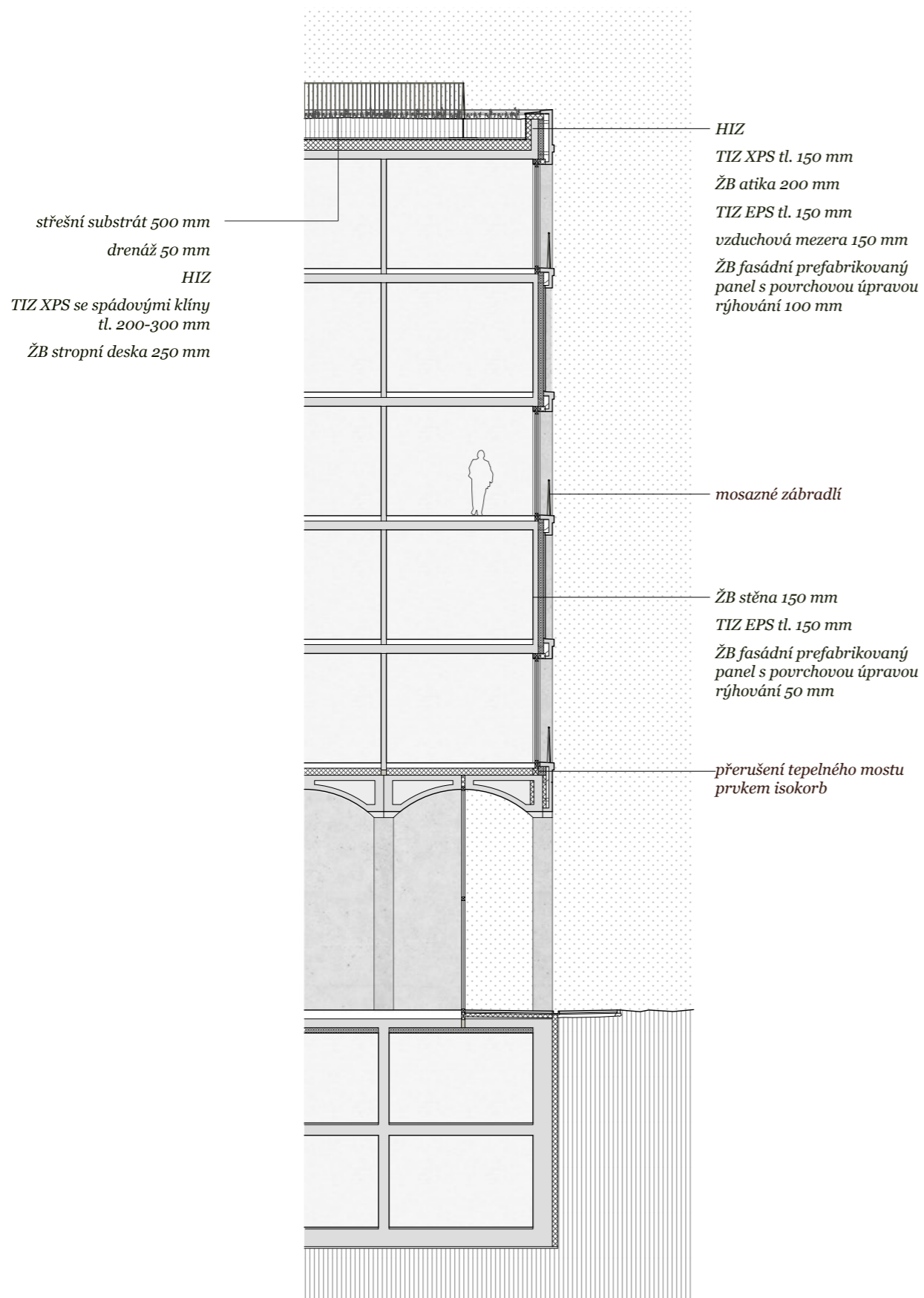
Konstrukční řešení tržnice je kvůli světlíku v místě hřebene sedlové střechy založeno na principu monolitických konzolí. Ty jsou vetknuty do sloupů o rozměru 1,4 m x 0,8 m, které jsou orientované kolmo k sedlové střeše. Konzole se pro větší statickou výhodnost ke své špičce zužují a tento princip se propisuje i na fasádu budovy.

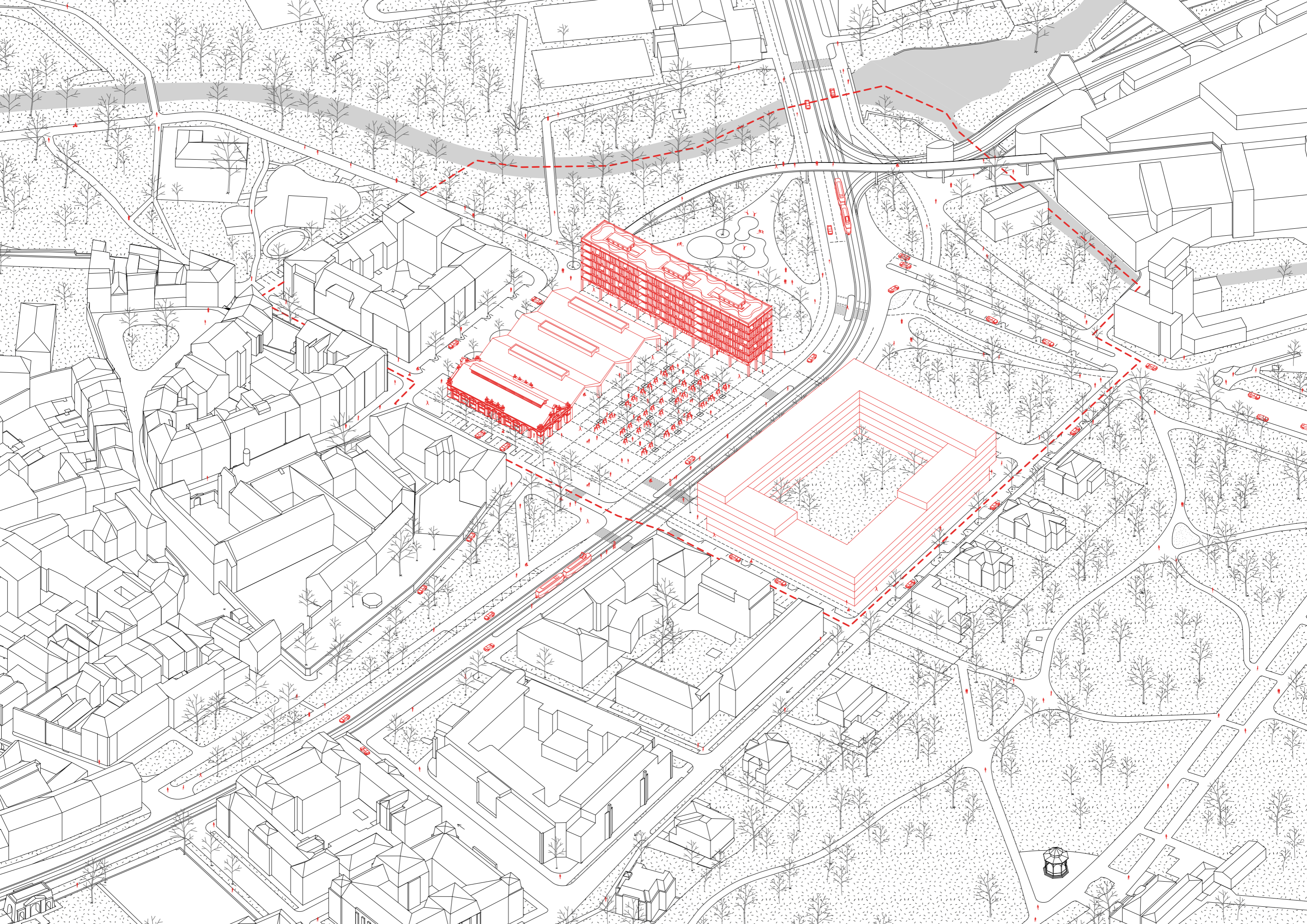
Konstrukční řešení bytového domu je založeno na železobetonovém skeletu. První a druhé podlaží je sestaveno z prefabrikovaných sloupů a oblouků. Prostorovou tuhost zajišťují 3 železobetonová schodišťová jádra.

Založení stavby je nutné, kvůli relativně vyšší hladině podzemní vody (-3,5 m), na železobetonové hydroizolační vaně. V místě styku Nové části tržnice a staré cihelné budovy bude potřeba pažení, které pak poslouží jako ztracené bednění. Mezi tržnicí a bytovým domem bude v 1PP a 2PP nutná dilatace.

Materiálově převažuje v celém souboru hladký beton, doplněný betonem s drážkovou úpravou. Fasáda bytového domu a vnější hrany tržnice je sestavena z prefabrikovaných betonových dílců. Zábradlí a okenní rámy jsou mosazné. Provozní zázemí tržnice je z vnějšku obloženo dubovými panely. Podlahu tvoří žulová dlažba, která volně přechází mezi exteriérem a interiérem.

Zdroje

Literatura

- 1 *Dějiny Olomouce 1. Redaktor Jiří ŠMERAL, redaktor Jana BUREŠOVÁ, redaktor Jindřich SCHULZ. V Olomouci: Univerzita Palackého, 2009. ISBN 978-80-244-2368-5.*
- 2 *Dějiny Olomouce 2. Redaktor Jiří ŠMERAL, redaktor Jana BUREŠOVÁ, redaktor Jindřich SCHULZ. V Olomouci: Univerzita Palackého, 2009. ISBN 978-80-244-2369-2.*
- 3 *SITTE, Camillo. Stavba měst: podle uměleckých zásad. Praha: ABF, 1995. ISBN 80-901608-1-6.*
- 4 *KVAPILOVÁ, Tereza. Městská tržnice jako fenomén [online]. Brno, 2015 [cit. 2018-08-22]. Dostupné z: <https://issuu.com/sabuwski/docs/cernobilydruhy>. Ateliérová práce. FA VUT Brno. Vedoucí práce Ing. arch. David Mikulášek.*
- 5 *MAREK, Václav, Pavel OLIVA a Petr CHARVÁT. Encyklopedie dějin starověku. Praha: Libri, 2008. ISBN 978-80-7277-201-8.*

Články

- 6 *Krytá chráněná tržiště neboli tržní haly - tržnice nejsou objevem 19. století [online]. [cit. 2018-08-22]. Dostupné z: <https://www.e15.cz/magazin/kryta-chranena-trziste-neboli-trzni-haly-trznice-nejsou-objevem-19-stoleti-979322>*
- 7 *TYPOLOGY | The covered market [online]. [cit. 2018-08-22]. Dostupné z: <https://archiscapes.wordpress.com/2015/02/23/typology-covered-market/>*
- 9 *Městská tržnice. Archiweb [online]. [cit. 2018-08-22]. Dostupné z: <https://www.archiweb.cz/b/mestska-trznice>*
- 10 *Trhy. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2018-08-22]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Trhy>*
- 11 *Nová tržnice v Olomouci slibuje razantní proměnu [online]. 2014 [cit. 2018-08-22]. Dostupné z: https://olomoucky.denik.cz/zpravy_region/olomoucka-trznice-knesl-kyncl-vizualizace20141221.html*
- 12 *Historie města. Tourism.olomouc.eu [online]. Olomouc: Magistrát města Olomouce [cit. 2018-08-22]. Dostupné z: <http://tourism.olomouc.eu/basic-information/history/cs>*
- 13 *Trajánův trh bylo první nákupní centrum světa [online]. [cit. 2018-08-22]. Dostupné z: <http://extrastory.cz/trajanuv-trh-bylo-prvni-nakupni-centrum-sveta.html>*

Data

14 Olomoucká Šantovka se rozroste na druhý břeh, přibude obchodník Galerie 2 [online]. [cit. 2018-08-22]. Dostupné z: <https://www.denik.cz/ekonomika/olomouc-obchodni-centrum-santovka-galerie-2-20180102.html>

15 Statistický lexikon obcí 2013. Základní údaje za obce, části obcí a základní sídelní jednotky podle krajů a okresů. Olomoucký kraj – okres Olomouc [online]. Praha: Český statistický úřad, 2013 [cit. 2018-08-22]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/25385875/19915415+4116130564.pdf>

Fotografie, obrázky a jiná grafika

Veškeré fotografie a obrázky publikované bez označení zdroje pocházejí z archivu autora.

2 <http://www.veduta-art.cz/?part1=mapy=-veduty&par2t27=-Plany-mest&par3t-190-Olomouc-1758>

3 <http://olomoucky.rej.cz/clanky/historie/3497-most-zbourali-po-sedmdesati-sedmi-letech-nejstarsi-tu-byl-uz-ve-stredoveku>

4 <https://archivnimapy.cuzk.cz>

5 <http://www.muo.cz/sbirky/architektura--38/sitte-camillo--426/>

6 https://olomoucky.denik.cz/zpravy_region/nova-trznice-v-olomouci-opozicni-architekti-kritizuji-chybejici-plan-20150216.html

7 <http://agora.ascsa.net/id/agora/image/2008.18.0013>

8 <https://www.expedia.com/Stoa-Of-Attalos-Athens.d6062029.Vacation-Attraction>

9 <https://www.pinterest.co.uk/pin/425379127286542870/?autologin=true>

10 <http://www.jeffbondono.com/TouristInRome/TrajansMarket.html>

11 https://en.wikipedia.org/wiki/Basilica_of_Maxentius

12 <https://www.quora.com/Why-were-the-Greco-Roman-temples-smaller-in-all-dimensions-and-structurally-more-simple-than-the-medieval-Western-gothic-cathedrals>

13 <https://architizer.com/projects/vleeshuis/>

14 <http://ioamoviaggiare.altervista.org/firenze-leggenda-porcellino/>

15 <http://patrindustrialquitectonico.blogspot.com/2012/04/mercado-de-colon-valencia.html>

16 <https://www.reseau-canope.fr/memoire-du-travail-patrimoines-representations-memoire>

17 <https://www.blesk.cz/galerie/regiony-praha-praha-zpravy/747902/staromest-ska-trznice-se-po-letech-docka-opravy-rekonstrukce-vyjde-na-336-milionu>

[ska-trznice-se-po-letech-docka-opravy-rekonstrukce-vyjde-na-336-milionu](https://www.blesk.cz/galerie/regiony-praha-praha-zpravy/747902/staromest-ska-trznice-se-po-letech-docka-opravy-rekonstrukce-vyjde-na-336-milionu)

18 <https://welopebudapest.com/hely/kozponti-vasarcsarnok-2/>

19 <https://www.archdaily.com/365260/market-hall-in-ghent-marie-jose-van-hee-robbrecht-and-daem>

20 <https://afasiaarchzine.com/2014/10/mvrdu-6/>

21 <https://www.archdaily.com/553933/markthal-rotterdam-mvrdu>

22 https://www.frankhanswijk.nl/index.php?cat=portfolio&sub_cat=architectuur-design&sub_sub_cat=rotterdam-architectuur-prijs-2015&lang=en

23 <http://aasarchitecture.com/2014/10/market-hall-rotterdam-by-mvrdu.html>

24 <https://edition.cnn.com/style/gallery/the-buildings-that-inspire-architects/index.html>

25 <http://www.mirallestagliabue.com/project/santa-caterina-market-renovation/>

26 <http://leafimagepicxes.pw/Barcelona-Spain-Rehabilitation-of-Santa-Caterina-Market-Miralles.html>

27 <https://www.archdaily.com/422608/fish-market-in-bergen-eder-biesel-arkitekter>

28 <https://divisare.com/projects/304602-miller-maranta-ruedi-walti-market-hall-in-aarau>

29 <https://afasiaarchzine.com/2015/12/miller-maranta-8/miller-maranta-market-hall-aarau-12/>

Mapové podklady

Mapy byly zpracovány autorem. Jako podklad pro zpracování byly použity zdroje:

Google Earth

<https://www.openstreetmap.org>

ČESKÉ VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V PRAZE	
FAKULTA ARCHITEKTURY	
AUTOR, DIPLOMANT: Tomáš Minarovič AR 2018/2019, ZS	
NÁZEV DIPLOMOVÉ PRÁCE: (ČJ) OLOMOUCKÁ TRŽNICE (AJ) OLOMOUC MARKETPLACE	
JAZYK PRÁCE: ČESKÝ	
Vedoucí práce:	Ing. Arch. Dalibor Hlaváček, Ph.D. Ústav: 15128 Ústav navrhování II
Oponent práce:	
Klíčová slova (česká):	Olomouc, tržnice, obchod, bytový dům, náměstí, park
Anotace (česká):	Diplomová práce se zabývá neutěšenou, ale významnou lokalitou olomoucké tržnice. V práci je navrženo urbanistické uspořádání, vymezující nové lokální centrum, posilující vztahy mezi sousedními lokalitami a posilující význam tržnice. Detailněji je v práci rozpracován návrh souboru staveb nové tržnice s bytovým domem a příslušným veřejným prostranstvím.
Anotace (anglická):	The diploma thesis focuses on unpleasant but significant location of the Olomouc Marketplace. In this thesis an urban plan, defining a new local centre and strengthening the relation between surrounding localities, is proposed. In greater detail this thesis focuses on designing of the building complex of a new market hall, apartment building and surrounding public space.

Prohlášení autora

Prohlašuji, že jsem předloženou diplomovou práci vypracoval samostatně a že jsem uvedl veškeré použité informační zdroje v souladu s „Metodickým pokynem o etické přípravě vysokoškolských závěrečných prací.“

V Praze dne 9.1.2019

podpis autora-diplomanta

České vysoké učení technické v Praze, Fakulta architektury

2/ ZADÁNÍ diplomové práce

Mgr. program navazující

jméno a příjmení: Tomáš Minarovič
datum narození: 21. 2. 1993
akademický rok / semestr: AR 2018-19 / ZS
obor: Architektura
ústav: 15128 Ústav navrhování II
vedoucí diplomové práce: Ing. arch. Dalibor Hlaváček, Ph.D.

téma diplomové práce: Olomoucká tržnice
viz přihláška na DP

zadání diplomové práce:

1/ popis zadání projektu a očekávaného cíle řešení

Zadání diplomové práce vychází z předdiplomního semináře, kde byla analyzována typologie tržnic a území olomoucké tržnice. Toto území se nachází v centru města na pomezí rostlého středověkého jádra a kompaktní zástavby z 19. století. V severní části je v současnosti nepoužívaná budova tržnice z přelomu 18. a 19. století, v jižní části je parkoviště a autobusová točna. Přestože se jedná o důležité území v centru města, projevují se zde znaky vnitřní periferie. Cílem diplomní práce bude navrhnout urbanistické řešení předmětného území s důrazem na řešení návaznosti vůči okolí a navrhnout polyfunkční budovu nebo soubor staveb s prostory otevřeného a uzavřeného tržiště. V rámci návrhu bude řešena i otázka zakomponování a zachování staré budovy tržnice.

2/ Pro AU / součástí zadání bude jasně a konkrétně specifikovaný stavební program

Navrhovaná polyfunkční budova nebo soubor staveb bude složena z funkčních celků otevřeného tržiště (plocha pro prodej, hygienické zázemí, sklady, kancelář správce), uzavřeného tržiště (prodejní plocha s pulty a stánky, hygienické zázemí, příjem zboží, sklady, kancelář), kavárny nebo restaurace a Wine-Food marketu (hlavní jídelna, stánky s občerstvením, sklady s příjmem zboží, technologické a hygienické zázemí). Jako přidružená funkce budou městské byty s různou diverzitou bytů. Stavební program může být upraven dle dohody s vedoucím DP.

3/ popis závěrečného výsledku, výstupy a měřítka zpracování

Odevzdány budou postery v rozsahu dle požadavků FA ČVUT, 2 portfolia (jedno pro účel FA, jedno bude archivováno na ústavu) a CD. Diplomová práce bude zveřejněna dle požadavků studijního oddělení FA nejpozději 7 dní před obhajobou projektu. Projekt bude zpracován do úrovně detailní studie, jeho součástí bude: autorský text; analytická část; koncept řešení znázorněný pomocí schémat; situace širších vztahů 1:2500; situace 1:500; půdorysy všech podlaží v měřítku 1:200; typické řezy (příp. perspektivní řezy) včetně návaznosti na nejbližší okolí v měřítku 1:200; pohledy; návrh interiéru zvoleného prostoru; detail (řez, pohled a model) vybraného segmentu budovy; vizualizace (exteriér, interiéru) včetně zákresů do fotografie dostatečně vysvětlující návrh (nejméně 7 pohledů). Výstupy a jejich měřítka mohou být vzhledem k vývoji práce upraveny dle dohody s vedoucím DP.

4/ seznam dalších dohodnutých částí projektu (model)

Model v min. měřítku 1:200 včetně nejbližšího okolí.

Datum a podpis studenta 11. 10. 2018

Datum a podpis vedoucího DP 11. 10. 2018

Datum a podpis děkana FA ČVUT

12. 10. 2018

registrováno studijním oddělením dne

11. 10. 2018

*Děkuji Daliboru Hlaváčkovi a Martinu Čeňkovi za odborné vedení diplomové práce.
Děkuji rodině, Terezce a kamarádům za mimořádnou podporu při studiu.*

*Stánek pro
smažení chleba,
Ladakh (severní
Indie)*

Zimní semestr 2018/2019
Fakulta architektury ČVUT v Praze